Клайв Стейплз Люъс

Хроніки Нарнії:

Книга 1: Небіж чорнокнижника

Розділ 1. Не ті двері

Казка ця розповість Вам про те, що відбувалося у давні часи, тоді, коли Ваш прадідусь іще був малюком. Це дуже важлива історія, бо з неї видно, як пов'язалися між нашим світом та землею Нарнії всі теперішні та майбутні події.

У ті дні містер Шерлок Холмс усе ще проживав на Бейкер-стріт, а по Люїшемській дорозі у пошуках легкої здобичі нишпорили ватаги голодранців. Тоді хлопчикам щодня доводилося вдягати жорсткий накрохмалений ко-мірець і ходити до школи, яка переважно була гіршою, аніж сучасна. Але їжа таки була ліпша. Не хочу, наприклад, розповідати про цукерки, якими дешевими і смачними ВОНИ були, бо у Вас тільки слинка даремно потече.

У ті дні в Лондоні жила дівчинка на ймення Поллі Пламмер. Вона мешкала в одному з тих будинків, що приліпилися один до одного, вишикувавшись у довгий ряд. Одного ранку вона вийшла собі на подвір'я, коли раптом зі сусідніх дверей вибіг якийсь хлопчик і миттю видряпався на паркан. Поллі була здивована, тому що дотепер у тому будинку не було ніяких дітей. Там мешкали разом тільки пан Кеттерлі та пані Кеттерлі, брат і сестра, літні люди, й обоє неодружені. Дівчинка із зацікавленням глянула на паркан. Обличчя дивного незнайомця було дуже замурзане, неначе він спершу

забруднив руки землею, а потім витирав ними сльози. Мабуть, так воно й було.

— Здоров, — привіталася Поллі.

— Привіт, — відгукнувся хлопчик — Як ти називаєшся?

— Поллі, — відповіла Поллі, — а ти? — Диґорі, — сказав хлопчик. — Ой, яке кумедне ім'я, — пирскнула дівчинка. — І наполовину не кумедніше, ніж Поллі, — відрізав хлопець.

— Ні, кумедне, — повторила Поллі.

— Ні, не кумедне, — відказав Диґорі.

— У кожному разі я таки вмиваю своє лице, — не здавалася Поллі, — і тобі б не завадило. Особливо після... — і тут вона затнулася. Поллі вже готова була сказати: "...після того, як ти ревів", — однак подумала, що то було б неґречно.

— Так, я знаю! — голосно скрикнув Диґорі. В його вигуку був такий розпач, що стало зрозуміло: якесь нещастя спіткало хлопця, і йому зараз цілком байдуже, що про нього подумають. — Ти теж би такою була, — продовжував він, — якби перед тим усе своє життя провела на селі, де мала свого коника і річку за садом, а потім тебе привезли жити в цю смердючу діру.

— Лондон не діра! — обурилася Поллі.

Та хлопець почувався таким ображеним, що не звернув на це жодної уваги і далі нарікав:

— І якщо б твій тато поїхав до Індії, а тобі довелося перебратися до тітки і жити з нею та божевільним дядьком… тобі би це сподобалося? Бо вони змушені доглядати маму… І якби твоя мама захворіла і збиралася б… збиралася… померти.

Тут його обличчя скривилося так, як часом і у Вас, коли з усіх сил хочете стримати сльози.

— Вибач, я не знала, — збентежено промовила Поллі. Й одразу по тому, не знаючи, що сказати і прагнучи звернути увагу хлопця на щось веселіше, запитала:

— А що, пан Кеттерлі справді божевільний?

— Він або божевільний, — відповів Диґорі, — або там якась таємниця. В нього на горищі є кабінет, і тітка Летті попередила, щоб я за жодних обставин туди не ходив. Погодься, що виглядає підозріло, як на початок. І потім: кожного разу, коли ми їмо, він намагається мені про щось розповісти… а до неї навіть не пробує озватися… ніколи… Вона завжди його обриває. Наприклад: "Ендрю, дай хлопцеві спокій". Або: "Я певна, що Диґорі не захоче про це слухати". Або ще: "А тепер, Диґорі, чого б тобі не вийти та не побавитися на подвір'ї?"

— І про що ж він тобі намагається розповісти?

— Не знаю. Він ніколи довго не говорить. Мало того, якось уночі (це було якраз учора) я вже йшов спати до своєї кімнати і саме минав сходи на горище, — я зовсім не боюся туди ходити, — коли раптом почув звідтам пронизливий зойк! Побий мене грім!

— Напевно, він там тримає свою божевільну дружину.

— Еге, і я про це подумав.

— Або він фальшивомонетник.

— А може, він був піратом, як той старий з "Острова скарбів", і тепер увесь час переховується від своїх колишніх друзяк.

— Оце то так! — вигукнула Поллі. — Я ніколи б не подумала, що твій будинок такий цікавий.

— Можеш собі думати що хочеш, — відповів Диґорі. — Але що б ти заспівала, якби довелося там переночувати? Цікаво, чи сподобалося би тобі серед ночі прислухатися, як по коридору до твоїх дверей підкрадається дядько Ендрю? У нього такі страшні очі!

Отак і познайомилися Поллі і Диґорі. Оскільки літні канікули саме розпочалися і ніхто з них не збирався того року їхати на море, то вони стали зустрічатися одне з одним майже щодня.

Їхні пригоди розпочалися, головним чином, через те, що того року було надзвичайно мокре та холодне літо. Це спонукало їх шукати розваг удома і, так би мовити, проводити внутрішні дослідження. Просто дивовижно, скільки всього можна побачити, коли із недогарком свічки вивчати закапелки великого будинку або горища, спільного відразу для цілої низки будинків! Поллі ще раніше відкрила для себе, що коли відчинити невеличку ляду у комірці на горищі її будинку, то там буде цистерна з водою. А далі — темне місце, схоже на довгий тунель, утворений цегляною стіною по один бік та похилим дахом по інший. Тунель проліг над коміркою, коридором, ще одною коміркою та кімнатою покоївки. Де-не-де

його пронизували промені світла, що пробивалися крізь шпарки між черепицею. Там зовсім не було підлоги, і доводилося ступати з балки на балку, між якими лежала лише штукатурка. Тільки оступися — і провалишся вниз до кімнати. Поллі влаштувала там, якраз при цистерні, таку собі таємну схованку — як у контрабандистів. Дівчинка постягала туди старі картонні коробки, сидіння від поламаних кухонних крісел та інший мотлох. Потім усе це настелила від балки до балки так, що вийшла підлога. Тут Поллі тримала скриньку, у якій зберігала всілякі скарби, щоденник, який вела, і, звичайно, яблука. У тому кубельці вона частенько випивала цілу плящинку імбирного лимонаду. Пляшки нагромаджувалися і ще більше робили схожим її прихисток на печеру контрабандистів.

Диґорі цей сховок цілком припав до смаку (свого щоденника Поллі йому показати не захотіла), та ймовірні пригоди приваблювали хлопця ще більше.

— Слухай, — запитав він, — а куди тягнеться цей тунель? Маю на увазі, чи закінчується він там, де й твій будинок?

— Ні, — відповіла Поллі, — стіни не доходять до даху. Він тягнеться далі. Я не знаю, де його кінець.

— Тоді ми зможемо виміряти довжину усіх будинків.

— Так, звичайно, — відповіла дівчинка. — О, слухай!

— Що?

— Ми могли б навіть пролізти в інші будинки.

— Егеж, і нас би там накрили як злодіїв! Ні, дякую.

— Не будь таким сиромудрим. Я подумала про будинок, який відразу за вашим.

— А що таке?

— А те, що він порожній. Татко каже, що той будинок нічий, відколи ми сюди переїхали.

— Тоді, гадаю, ми мусимо оглянути його, — мовив Диґорі. Він справді дуже захопився цією ідеєю, хоча з тону, яким це було сказано, Вам би так не здалося. Справа в тім, що хлопець перебирав у голові всі причини, через які будинок міг так довго залишатися порожнім. Про це думала і Поллі. Ніхто з них не вимовив уголос "злодійське кубло", але обоє відчули, що думка, яка так несподівано зародилася, варта того, аби її перевірити.

— Ходімо, спробуєм сьогодні, — запропонував Диґорі.

— Ходім, — погодилася Поллі.

— Гм, а може, тобі ліпше залишитися? — засумнівався Диґорі.

— Як ти, так і я, — заперечила дівчинка.

— А як ми будемо знати, що потрапили саме в той будинок, а не в інший?

Вони вирішили спуститися назад у комірчину і виміряти її кроками від балки до балки. Так можна було дізнатися, скільки балок містить комірка. Потім так само виміряли би коридор між двома комірками будинку Поллі, а в кінці і кімнату покоївки. Це дозволило б визначити повну довжину будинку за кількістю

балок. Коли вони подолають подвійну відстань, то доберуться до кінця дому Диґорі, до дверей, що ведуть на горище порожнього будинку.

— Хоча я сумніваюся, що він зовсім порожній, — сказав Диґорі.

— Маєш якусь підозру?

— Мені здається, що там хтось тихцем живе. Виходить тільки поночі, і то з потаємним ліхтарем. Певно, надибаємо там банду відчайдушних злодюг, і нас за це нагородять. А то плетуть усяке! Можна подумати, що той дім простояв би стільки років порожнім, якби там не було якоїсь таємниці.

— Татко каже, що то через вогкість, — згадала Поллі.

— Пхі! Дорослі вічно вигадують нецікаві пояснення, — знизав плечима Диґорі. Але зараз, коли вони говорили про це на горищі при денному світлі, а не при свічці у "печері контрабандистів", думка, що той дім може хтось навідувати, виглядала уже менш правдоподібною.

Діти виміряли все горище до кінця, взяли олівця і підсумували. При цьому вони часом сперечалися, та навіть якщо і погоджувалися, я не певен, що їхні висновки були правильними. Їм страшенно кортіло розпочати виправу.

— Ні пари з вуст, — прошепотіла Поллі, коли вони знову залізли за цистерну. Пригода здавалася їм настільки важливою, що кожен узяв собі по свічці — Поллі мала добрячий запас у своїй печері.

Тунель був дуже темним, запилюженим, із протягами. Вони переступали з балки на балку, не промовляючи ні словечка. Лише іноді шепотіли одне одному: "Зараз ми навпроти твого горища" або "це напевно половина нашого будинку". Ніхто з них не зашпортався, не впустив свічки і нарешті вони побачили праворуч маленькі дверцята у цегляній стіні. З їхнього боку двері не мали жодної засувки, бо відчинялися досередини горища, а не назовні. Але там була клямка, як ото часто буває на буфетах, і це підбадьорило мандрівників. Вони відчули, що зможуть відчинити ті двері.

— Ну що, спробуєм? — спитав Диґорі.

— Як ти, так і я, — відповіла Поллі, як і минулого разу. Обом було ясно, що їхня пригода стає дуже серйозною, але ніхто не відступав. Трішки натужившись, Диґорі повернув клямку. Двері прочинились і — раптом денне світло засліпило їх. Вражені, вони оглядали те, що їм відкрилося. Це не було занедбане горище, це була умебльована кімната! Але вона здавалася порожньою. Всередині панувала мертва тиша. Допитливість Поллі переважила обережність. Дівчинка загасила свічку і зробила крок до незнайомої кімнати, ступаючи тихше за мишку.

Це була звичайна комірка, тільки умебльована як вітальня. На стінах висіли полиці, вщерть заповнені книжками. У коминку палав вогонь (пригадуєте, того року було дуже холодне і мокре літо), а перед ним спинкою до наших друзів примостився високий фотель. Між фотелем та Поллі, зайнявши майже всю площу кімнати, стояв великий стіл, на якому була купа усякої всячини: стародруки упереміш із новими книгами, чорнильниці з ручками, сургуч і мікроскоп. Та увагу дівчинки насамперед привернула дерев'яна таця, пофарбована у яскравий червоний колір, і декілька кілець на ній, Вони лежали парами — одне жовте й одне зелене, потім маленький

проміжок між ними — і знову жовте з зеленим. Кільця були не більшими за звичайні коліщатка, і якби не яскраве забарвлення, їх можна було б не помітити. Ви собі навіть не уявляєте, як гарно виблискували ці кілечка. Була б Поллі зовсім малесеньким дівчатком, то, певно, спробувала б запхати одне з них собі до рота.

У кімнаті панувала така тиша, що можна було чути цокання годинника. А втім, як виявила Поллі, повної тиші таки не було. Її порушувало тихесеньке, ледь чутне джумкотіння. Якби у той час уже були винайдені порохотяги, Поллі могла б подумати, що то був звук якраз від цього приладу. Складалось враження, що звук цей долинав здалеку, ніби той порохотяг працював на кілька поверхів нижче.

Проте цей звук був приємніший, мелодійніший, тільки дуже тихий, ледь-ледь чутний.

— Все гаразд. Тут нікого немає, — мовила Поллі через плече до Диґорі. Тепер вона говорила трошки голосніше.

Дигорі увійшов до кімнати — засліплений і страшенно замурзаний. Поллі, зрештою, теж була не ліпша.

— Нічого доброго, — сказав хлопець. — Цей будинок, узагалі-то, не порожній. Нам ліпше забиратися звідси, поки хтось не прийшов.

— Як ти гадаєш, що це таке? — запитала Поллі, розглядаючи кольорові кілечка.

— Та ні, пішли, — наполягав Диґорі. — Чим швидше…

Він так і не докінчив того, що хотів сказати, бо в цю мить щось трапилося: високий фотель, що стояв перед вогнем, раптом розвернувся і з нього, як чорт із табакерки, стрімко звелася стривожена постать дядька Ендрю. Діти, виявляється, опинилися не у порожньому будинку, а в будинку Диґорі, у тому таємничому кабінеті! Вони зойкнули: "О-о-ох!" — й усвідомили свою жахливу помилку: так, їм слід було весь час пам'ятати про те, що вони відійшли не так уже й далеко.

Дядько Ендрю був височенним сухорлявим чолов'ягою. У нього було чисто виголене худюще обличчя з гострим носом і пронизливими світлими очима, увінчане кучмою скуйовдженого сивого волосся.

Диґорі закляк мов укопаний, уп'явшись очима в дядька Ендрю, який виглядав у тисячу разів стривоженішим, ніж будь-коли. Поллі спочатку не дуже злякалась, але згодом і вона зіщулилась. Перше, що вчинив дядько Ендрю, то це метнувся навпростець до відчинених на коридор дверей, зачинив їх і повернув у замку ключа. Тоді обернувся, пронизавши дітей поглядом своїх світлих очей, і широко ошкірився на всі зуби.

— Тепер, — протягнув він, — моя немудра сестриця не зможе до вас дістатися!

Діти зовсім не сподівалися подібного вчинку від дорослого. Поллі перехопило подих. Вони з Диґорі почали задкувати до тих дверцят, через які увійшли до кімнати, та дядько Ендрю й тут виявився спритнішим за малих дослідників. Він випередив їх, затраснув дверцята, повернувся, став перед дітьми, потер руки і хруснув довгими і білими як крейда пальцями.

— Я просто в захваті, що бачу вас! — вимовив він. — Двійко дітей — це якраз те, що мені потрібно.

— Пане Кеттерлі, будь ласка, — попрохала Поллі, — мені треба йти додому. Чи не будете Ви такий ласкавий випустити нас звідси?

— Поки що ні, — відповів дядько Ендрю. — Це занадто зручний випадок, щоб його проґавити. Мені потрібні двоє дітей. Бачите, я дійшов до середини великого експерименту. Я проводив його на морських свинках і, здається, справа пішла. Але що з того, коли морські свинки не можуть нічого розповісти. А я не можу їм пояснити, як повернутися назад.

— Послухайте, дядьку Ендрю, — обізвався й Диґорі, — вже обідня пора і зараз нас почнуть шукати. Ви мусите нас відпустити.

— Мушу? — здивовано перепитав дядько.

Диґорі та Поллі блискавично переглянулися. Вони не наважилися заперечити жодним словом, проте їхні погляди промовляли: "Нічого страшного?" та "Треба його вблагати".

— Якщо Ви дозволите нам зараз піти на обід, — знову почала Поллі, — то по обіді ми зможемо повернутися назад.

— Але як я знатиму, що ви повернетеся? — запитав дядько Ендрю з хитруватою посмішкою. Потім він, здавалося, передумав. — Ну добре, добре, — мовив він, — якщо ви дійсно мусите йти… я гадаю, що таки мусите. Не можна ж сподіватися, що двоє таких молодих людей, як ви, знайдуть для себе щось веселе у спілкуванні з таким старим нікчемою, як я, — Він зітхнув і продовжив далі. — Ви собі не уявляєте, яким самотнім іноді я буваю. А зрештою, яке це має значення? Ідіть собі обідати. Але хочу зробити вам подарунок перед тим, як підете — не щодня ж у моє лігво приходить маленька гостя,

особливо, якщо можна так висловитися, така приваблива юна панночка, як Ви.

Поллі почала схилятися до думки, що насправді він, мабуть, не зовсім божевільний.

— То як, моя люба, хочеш перстеника? — звернувся дядько Ендрю до Поллі.

— Ви маєте на увазі одне із тих жовтих чи зелених кілець? — пожвавішала Поллі. — Як гарно!

— Не зелене! — відповів дядько Ендрю. — На жаль, зеленого персня віддати не зможу. Але я дуже радо, від усієї душі, подарую тобі один із тих жовтих. Підійди і приміряй.

Тепер Поллі остаточно позбулася страху і була переконана, що старий добродій зовсім не божевільний. Окрім того, всі ті перстеники випромінювали якусь дивну звабу. Дівчинка рушила до таці.

— Ага! Тепер я знаю, — вигукнула Поллі, — той джумкотливий звук долинає звідси. Здається, це перстені так бринять.

— Яка багата уява, моя люба, — засміявся дядько Ендрю. Сміх звучав досить природно, але Диґорі побачив нетерплячий, майже жадібний вираз його обличчя.

— Поллі! Не роби дурниць, — вигукнув хлопець, — нічого не чіпай!

Але було запізно: якраз коли він це вигукнув, Поллі торкнулася до одного із перстінців і — миттєво, без спалаху,

без шуму і взагалі без будь-якого попередження — дівчинка зникла. Диґорі і дядько залишилися у кімнаті вдвох.

Розділ 2. Дигорі та його дядько

Це сталося так раптово, так ні на що не було схоже (бо навіть у нічних жахах із Диґорі не траплялося нічого подібного), що з переляку хлопець аж зойкнув. Дядькова рука негайно затулила йому рота.

— Цить! — зашипів дядько Ендрю йому на вухо. — Якщо почнеш галасувати, то почує мама. А ти знаєш, що може вчинити із нею переляк.

Як розповідав згодом Диґорі, від такої небаченої капості йому аж стало зле. Та, звісно, більше він не кричав.

— Отак ліпше, — мовив дядько Ендрю. — Ти міг би все зіпсувати. Коли вперше спостерігаєш чиєсь зникнення, воно справді вражає. Навіть я здригнувся, коли це сталося із морськими свинками — якраз минулої ночі.

— Отоді, коли Ви скрикнули? — спитав Диґорі.

— А ти чув? Сподіваюсь, ти не шпигував за мною?

— Певно, що ні! — обурено вигукнув Диґорі. — Але що сталося з Поллі?

— Привітай мене, мій любий хлопчику, — урочистим тоном промовив дядько Ендрю, потираючи руки, — мій експеримент завершився успішно. Дівчинка щезла… пропала… геть чисто зникла із цього світу.

— Що Ви з нею зробили?

— Я перемістив її… гм, так би мовити… в інше місце.

— Що це означає? — запитав Диґорі.

Дядько Ендрю вмостився у фотелі і сказав:

— Добре, я розповім тобі. Ти чув коли-небудь про стару пані Лефей?

— Якась двоюрідна прабабця чи хто, — спробував згадати Диґорі.

— Не влучив, — відповів дядько Ендрю. — Вона була моєю хрещеною. Отам на стіні її фото.

Диґорі обернувся і побачив вицвілу фотокартку: там була стара пані в чепчику. Тепер він пригадав, що бачив одного разу світлину тої пані: картка лежала у старій шухляді вдома у селі. Він запитав тоді маму, хто це, але мама, здавалося, не бажала розповідати про цю жінку. "Ця пані зовсім негарна, — подумав Диґорі, — хоча, зрозуміло, серед тих давніх фотокарток одна могла і не вдатися".

— Дядьку Ендрю, — запитав хлопець, — було… чи не було в ній чогось недоброго?

— Ну, — захихотів дядько Ендрю, — то залежить від того, що ти називаєш недобрим. Люди такі обмежені… Вона, звичайно, зробилася дуже дивною наприкінці життя і чинила такі дурниці… За що її і запроторили.

— У психлікарню, певно?

— О, ні, ні, ні, — обурено заперечив дядько Ендрю, — нічого подібного. Лише в тюрму.

— Стривайте, — вигукнув Диґорі, — а що ж вона натворила?

— А-ах, бідна жінка, — відповів дядько, — вона була зовсім немудра. Там було стільки гарних розмаїтих речей… нам не треба було всім захоплюватись… Вона завжди була доброю до мене.

— Послухайте, як це все стосується до Поллі? Я наполягаю, щоб…

— На все свій час, мій хлопче, — спокійно продовжував дядько Ендрю. — Перед смертю пані Лефей випустили, і я був одним із небагатьох, кому в останні місяці життя вона дозволяла приходити. Розумієш, вона зневажала простакуватих невігласів. Я також. Але ми обоє цікавились певними речами. За кілька днів до своєї смерті вона сказала мені, щоб я заліз до старого бюрка у її будинку, відчинив там потаємну шухлядку і приніс їй маленьку скриньку, яку там знайду. Коли я підняв ту скриньку, то відчув легке поколювання у пучках. Щось підказало мені, що в моїх руках опинилась якась велика таємниця. Старенька віддала її мені, але взяла з мене слово: як тільки вона помре, я спалю ту штуку, не відкриваючи, здійснивши при цьому певний обряд… Тієї обіцянки я не додержав…

— Так ось, це було дуже негарно з Вашого боку, — сказав Диґорі.

— Негарно? — здивовано перепитав дядько Ендрю. — Ну звичайно, ти ж вважаєш, що маленькі хлопчики мають дотримуватися своїх обіцянок, правда? Дійсно: дуже справедливо і дуже правильно. Я теж так гадаю і радий, що ти цього навчився. Але мусиш зрозуміти, що правила такого роду, хай якими чудовими вони є для маленьких хлопчиків, челяді, жінок… і взагалі для всіх людей… не можуть слугувати мірилом для вдумливих студентів, великих мислителів та мудреців. Ні, Диґорі, люди мого ґатунку, люди, що пізнали вищу мудрість, є вільними від звичайних правил… і від звичайних задоволень теж. Наша доля, мій хлопче, висока і самотня.

Допоки дядько Ендрю це виголошував, то виглядав таким поважним, шляхетним, таємничим, що Диґорі якусь мить справді вірив: дядько повідає щось хороше. Та лиш хлопець пригадав той паскудний вираз на його обличчі перед зникненням Поллі, то відразу збагнув, що ховається за тими пишними фразами. "Все це лише значить, — подумав собі хлопець, — що він гадає, ніби може чинити все, що йому заманеться, аби досягнути того, чого прагне".

— Звичайно, — продовжував дядько Ендрю, — я довго не насмілювався відчинити скриньку, бо розумів, що у ній може критися щось дуже небезпечне. Що ж до моєї хресної, то вона була просто-таки визначна жінка. Кажу тобі, вона була останньою зі смертних у цій країні, в чиїх жилах текла кров феї. (Вона розповідала мені, що в той час жили ще дві, крім неї. Одна була герцогинею, а друга — звичайною двірничкою.) Справді, Диґорі, можливо, зараз ти спілкуєшся з останнім чоловіком, що є похресником феї. Отак-то. Будеш мати що згадувати, коли сам постарієш.

"Б'юсь об заклад, вона була недоброю феєю," — подумав Диґорі і додав уголос:

— Ну а що з Поллі?

— Та що ти затявся на своєму! — вибухнув дядько Ендрю. — Ніби воно щось значить. Але продовжимо. Першим моїм завданням, без сумніву, було оглянути саму скриньку. Вона виявилася дуже старовинною. Але я вже тоді знав достатньо, аби дошолопати, що вона не належала ні грекам, ані стародавнім єгиптянам, ані вавилонянам чи хеттам, чи навіть китайцям. Вона була древніша за усі ці народи. О, то був величний день, коли я врешті пізнав істину. Скринька належала атлантам. Вона потрапила до нас із затонулого острова Атлантида, а це означає, що вона на цілі століття старша за будь-які рештки кам'яного віку, знайдені у Європі. До того ж, вона була зроблена без отого грубого несмаку, як тамті. У ті страшенно віддалені від нас віки Атлантида вже розвинулася у велику цивілізацію, що мала палаци, храми та освічених людей.

Він на мить зупинився, немов очікуючи, що Диґорі щось скаже. Та у хлопця з кожною хвилиною наростала відраза до дядька, отож він просто мовчав.

— Тим часом, — продовжував дядько Ендрю, — я прикладав немалих зусиль для вивчення інших напрямків магії (однак розводитися про них перед дитиною, гадаю, недоречно). Пізнавши ці науки, я прийшов до чудової ідеї щодо речей, які мали бути у тій скриньці. Шляхом багатьох дослідів я звузив коло пошуків. Мені довелося познайомитися із кількома…гаразд, кількома до біса підозрілими особами і пройти через кілька дуже неприємних ви-проб. Саме тоді я посивів. За задоволення стати магом треба було заплатити. Моє здоров'я підірвалось остаточно. Проте я досяг успіху. Нарешті я дійсно пізнав.

І хоча в кімнаті не існувало жодної реальної можливості до підслуховування, він нахилився і продовжував говорити майже пошепки.

— Скринька атлантів містила в собі дещо, що було принесено з іншого світу, коли наш світ лише зароджувався.

— Що там було? — запитав Диґорі, який мимоволі зацікавився знову.

— Тільки пил, — відповів дядько Ендрю, — дрібний, сухий пил. Нема на що й глянути, нема чого показати. Скажеш: і це — за працю цілого життя. Ох, але коли я подивився на цей пил, перед тим дуже старанно подбавши, аби часом його не зачепити, і подумав, що кожна дрібка його колись належала іншому світові… Розумієш, я не маю на увазі іншої планети. Планети є частиною нашого світу, і ти зміг би туди потрапити, якби подолав відповідну відстань… я маю на увазі справді інший світ… іншу природу… іншу світобудову… те, чого ти ніколи не досягнеш, навіть коли подорожуватимеш крізь простір цього всесвіту безмежно довго… світ, якого можна досягти лише за допомогою магії… ось! — Тут дядько Ендрю так сильно потер руки, що пальці захрускотіли як феєрверк — Я зрозумів, — продовжував він, — що якщо надати йому правильної форми, то цей порошок перенесе тебе назад, у те місце, звідки він прибув. Труднощі, однак, полягали в тому, щоб знайти ту форму. Мої найперші досліди виявилися невдалими. Я проводив їх на морських свинках: деякі з них просто вмирали, деякі вибухали, немов маленькі бомби…

— Це було дуже жорстоко так чинити, — перебив Диґорі, у котрого колись теж була морська свинка.

— І як тобі весь час вдається збивати мене з пантелику! — обурився дядько Ендрю. — Ці тварини призначені для подібних експериментів! Я придбав їх собі! Стривай… на чому я зупинився? Ага! Нарешті мені поталанило виготовити перстені, жовті перстені. Але тут виникли нові труднощі. Я був цілком переконаний, що жовтий перстень може перенести будь-які істоти, що торкнулися до нього, в Інше Місце. Але що з того, коли я не зможу повернути їх назад, аби дізнатися, що вони там знайшли?

— А що з отими істотами? — поспитав Диґорі. — В гарненьку ж історію вони влипли, коли не можуть повернутися назад!

— Ти далі продовжуєш дивитися на все під хибним кутом зору, — нетерпляче перебив дядько Ендрю. — Хіба так важко зрозуміти, що мова йде про великий експеримент? Мені необхідно дізнатися, яке воно, те Інше Місце, і якраз тому я їх туди посилаю.

— Гаразд, то чому Ви не перенесетеся туди сам?

Навряд чи бачив коли-небудь Диґорі когось, кого б настільки вразило й образило таке просте запитання, як його дядька.

— Я? Я?! — заволав дядько Ендрю, зірвавшись на рівні ноги. — Цей хлопець, видно, зовсім з'їхав з глузду! В мої літа, з моїм здоров'ям ризикувати, піддавати себе потрясінням та небезпекам, які чигають у чужому всесвіті? За все життя я не чув більшого безглуздя! Та ти усвідомлюєш, що мелеш? Лиш поміркуй, що то значить — Інший Світ… Це ж можна наткнутися на щось… щось…

— Я собі так думаю, Ви послали Поллі саме туди, — вимовив Диґорі. Його щоки палали від гніву. — Все, що я можу на це сказати, — додав хлопець, — хоч Ви й мій дядько, та повелися як боягуз, пославши дівчинку туди, куди сам боїтеся поткнути носа.

— Цитьте, сер! — обірвав його дядько Ендрю, гримнувши рукою об стіл. — Я не бажаю, щоб мене повчав якийсь замурзаний шмаркач. Ти нічого не розумієш. Я — великий учений, чорнокнижник, посвячений, який здійснює експеримент. Без сумніву, мені потрібні живі істоти, приречені на це. О Господи, він мені радить, аби я поспитав у морських свинок дозволу їх використати! Глибин мудрості не осягнеш без жертовності! А твоя думка про мою особисту участь просто сміховинна — це те саме, що наказати генералові йти у бій як простому солдатові. Якби я загинув, що сталося би зі справою цілого мого життя?

— Годі, облиште теревені, — обірвав його Диґорі. — Ви збираєтеся повернути Поллі?

— Я намагався про це розповісти, коли ти так нечемно перебив мене, — ображено сказав дядько Ендрю. — Нарешті я відкрив можливість зворотньої подорожі: зелені перстені повертають назад.

— Але ж Поллі не має зеленого персня?

— Не має, — ствердив дядько Ендрю із жорстокою посмішкою.

— Тоді вона не може повернутися! — скрикнув Диґорі. — Це значить, що Ви послали її на погибель!

— Вона може повернутися, — сказав дядько Ендрю, — якщо хтось піде за нею, вдягнувши на руку жовтого персня і прихопивши зі собою два зелених: один — для себе, а другий — для неї.

Тільки тепер Диґорі усвідомив, у яку пастку потрапив. Він уважно подивився на дядька Ендрю. Уста хлопця широко відкрилися, але він не зронив ні слова, тільки дуже зблід.

— Сподіваюся, — заявив дядько Ендрю високим і гучним голосом так, начебто він був поважним дядечком, котрий роздає щедрі подарунки та добрі поради, — сподіваюся, Диґорі, що ти не будеш боягузом. Мене б вельми засмутила думка, що декому з нашої родини забракло честі та лицарства поспішити на допомогу… е-е… дамі у біді.

— Замовкніть! — вигукнув Диґорі. — Якби у Вас була хоч крихта честі і всього такого, Ви б самі туди подалися. Та я певен: цього не буде. Гаразд, бачу, що мушу йти. Ви — чудовисько! Гадаю, що все було сплановано заздалегідь, гак, щоб Поллі опинилася там, нічого не знаючи, і тепер мені доведеться йти по неї.

— Звичайно, — задоволено вишкірився дядько Ендрю у єхидній посмішці.

— Добре, я піду. Але є одна річ, про яку дуже хочу зараз сказати. Донині я не вірив у магію. Тепер розумію, що це — дійсність. Якщо так, то, гадаю, всі старовинні казкові оповіді є більш-менш правдивими. А Ви є просто злий та жорстокий чорнокнижник-лиходій, як деякі з них у тих оповіданнях. Так от, я ніколи не читав історій, у яких подібним типам урешті-решт не діставалося б на горіхи. Присягаюся, з Вами буде те саме. Катюзі по заслузі!

Зі всього, що говорив Диґорі досі, це була перша думка, яка спрямувала його до майбутнього щасливого кінця. Дядько Ендрю здригнувся. Його обличчя поступово опанував тваринний жах — пана Ендрю стало навіть шкода. Проте він миттю оговтався і витиснув, силувано посміхаючись:

— Ну годі, годі. Що ж, такі думки цілком природні для дитини, яка виховується серед жінок. Старі бабські байки, га? Не думаю, що тобі потрібно хвилюватися про мою безпеку, Диґорі. Було би ліпше, якби ти потурбувався про свою товаришку. Вона зникла вже досить давно. І якщо там є якісь небезпеки… так-так-так, було би шкода спізнитися на якусь хвильку.

— Не Ваша турбота! — люто відрубав Диґорі. — Мені остогидли Ваші теревені. Що я маю робити?

— Ти мусиш навчитися керувати собою, мій хлопче, — холодно мовив дядько Ендрю, — інакше виростеш геть як твоя тітонька Летті. Добре, перейдімо до справи. — Він підвівся, одягнув пару рукавиць і наблизився до таці з перстенями. — Вони спрацьовують тільки тоді, коли торкнеш їх голою рукою. В рукавицях я можу підняти їх… ось так… і нічого не станеться. Отож, якщо покладеш один із них у свою кишеню, з тобою нічого не трапиться. Але мусиш пам'ятати, щоб не запхати руку до кишені і випадково не зачепити його. Лиш торкнешся жовтого персня — зникнеш із цього світу А коли перебуваєш в Іншому Місці, думаю… звичайно, це ще не перевірено, однак я припускаю, що як тільки торкнеш зелений перстень, то зникнеш там і, гадаю, з'явишся знов у цьому світі. Далі. Я беру ці два зелені персні й опускаю у твою праву кишеню. Добре запам'ятай собі, у якій кишені зелені перстені: З — зелений та П — права. "ЗП" — зрозумів? Це значить "зелений у правій". Один перстень — для тебе, другий — для малої. А тепер сам

підніми жовтий перстень. На твоєму місці я натягнув би його на палець — так не впустиш його на долівку.

Диґорі вже був готовий схопити персня, коли зупинився.

— Слухайте, — захвилювався він, — а що буде з мамою? А якщо вона запитає, де я?

— Швидше підеш — швидше повернешся, — бадьоро відповів дядько Ендрю.

— Але ж насправді я не впевнений, чи зможу повернутися.

Дядько Ендрю знизав плечима, попрямував до дверей, відімкнув їх, рвучко відчинив і процідив:

— Ну що ж, чудово. Як бажаєш. Спускайся донизу і йди собі обідати. Покинь дівчинку на розтерзання диким звірам. Нехай потопає або вмирає від голоду в Іншому Світі і згине назавжди, якщо ти це допустиш. Мені однаково. Можливо, перед підвечірком зайдеш до місіс Пламмер і поясниш їй, що вона вже ніколи більше не побачить своєї донечки, бо ти злякався одягнути перстень.

— О, — вирвалось у хлопця, — як би я хотів уже зараз бути дорослим, щоб засадити тобі у писок!

Тоді застібнувся на всі ґудзики, глибоко вдихнув і підняв перстень. Далі подумав — і потому завжди так думав, — що інакше вчинити не міг.

Розділ 3. Ліс поміж світами

Дядько Ендрю та його кабінет одразу зникли. На хвильку все довкола скаламутилось. Наступне, що усвідомив Диґорі, було м'яке зеленаве світло, яке падало на нього згори, і повна темінь знизу. Хлопець ніяк не міг збагнути, чи стоїть він на чомусь, чи сидить, а чи лежить. Здавалося, ніщо не торкається до нього. "Я, напевно, у воді, — пробурмотів Диґорі, — або під водою". Тут він злякався, але тієї ж миті відчув, що піднімається догори. Його голова раптом вихопилась на повітря, і він почав видряпуватися на пологий берег невеликої калюжі, порослий густою зеленою травою. Коли хлопець звівся на рівні ноги, то зауважив, що ані не змок, ані не засапався, як того можна було очікувати після перебування під водою. Одяг був цілком сухий. Диґорі стояв на березі невеликої калюжі, що мала не більше десяти футів у діаметрі, посеред лісу. Дерева росли так щільно і були такими густими, що він не зміг побачити жодного клаптика неба. Усе світло довкола було зеленаве, бо пробивалося крізь листя. Там, нагорі, мабуть, світило дуже яскраве сонце, бо це зеленаве світло було насичене і тепле. Це був найтихіший ліс, який тільки можна собі уявити. В ньому не було ні пташок, ні комашок, ні звірів, ані вітру Здавалося, було чути, як ростуть дерева. Та калюжка, з якої щойно вистрибнув Диґорі, не була єдиною. Де лиш сягав зір, усюди рясно виблискували десятки інших. Здавалося, чуєш, як дерева п'ють своїм корінням воду. Цей ліс був дуже живий. Коли згодом Диґорі намагався описати його, то сказав: "Він був розкішний, як сливовий торт".

Найдивніше, що не встиг іще Диґорі роззирнутися як слід довкола, а вже наполовину забув, як потрапив сюди. У кожному разі, він зовсім не думав ні про Поллі, ні про дядька Ендрю, ані навіть про свою маму. Він не чув жодного страху, хвилювання чи зацікавлення. Якби хтось за-питав його: "Звідки ти взявся?" — він, мабуть, відповів би, що був тут завжди. Попри те, що нічого у ньому не змінилося, хлопець зараз почував себе гак, ніби завжди перебував саме тут і ніколи не

народжувався. Як розповідав він пізніше, "то не було місце, де трапляються якісь події: дерева собі ростуть, от і все".

Диґорі досить довго вдивлявся у ліс, коли врешті помітив сонну дівчинку, яка лежала горілиць під деревом за декілька кроків од нього. Її очі були заплющені, але не зовсім, немовби вона перебувала поміж сном та явою. Якийсь час він дивився на дівчинку і нічого не казав. Тут вона розплющила очі і її погляд зупинився на хлопцеві. Дівчинка також мовчала. Потім, усе ще уві сні, задоволено промовила:

— Здається, я тебе раніше бачила.

— Мені також так видається, — відповів Диґорі. — Ти вже давно тут?

— О, завжди, — сказала дівчинка. — А взагалі я не знаю... дуже давно.

— І я теж, — мовив Диґорі.

— Ні, ти — ні, — заперечила дівчинка, — адже я щойно бачила, як ти вистрибнув із тієї калюжі.

— Так, можливо, — відповів Диґорі неуважно, — я забув.

Потім вони знову надовго замовкли.

— Слухай, — зненацька запитала дівчинка, — а ми справді колись раніше здибалися? У моїй голові крутиться один спогад... як картинка... про хлопчика і дівчинку, схожих на нас... які жили деінде... і щось там собі робили. Мабуть, то був просто сон.

— По-моєму, я теж бачив схожий сон, — сказав Диґорі. — Про хлопця і дівчинку, які були сусідами... і про якусь подорож поміж балками. Я пригадую, у дівчинки було замурзане личко.

— А ти нічого не переплутав? У моєму сні вимазаний був хлопець.

— Я не пам'ятаю хлопчачого обличчя, — відповів Диґорі, а потім додав:

— Гей! А то що таке?

— О, та це морська свинка, — відповіла дівчинка. Справді, то була вгодована морська свинка, яка щось нюшкувала серед трави. Свинку було перев'язано стрічкою, до кінця якої прив'язано яскравого жовтого персня!

— Поглянь! Поглянь, — закричав Диґорі, — перстень! Подивися: у тебе на пальці такий самий! І в мене теж!

Тепер дівчинка сіла, на її обличчі врешті з'явилося якесь зацікавлення. Діти пильно вдивлялися одне в одного, намагаючись пригадати, а потім одночасно вигукнули: "Містер Кеттерлі!" та "дядько Ендрю!" Тепер вони знали, хто вони такі, і почали пригадувати всю історію. Після кількох хвилин жвавої розмови все було з'ясовано. Диґорі розповів, яким мерзотником виявився дядько Ендрю.

— Що ми будемо тепер робити? — запитала Поллі. — Візьмемо морську свинку і майнемо додому?

— Ну, це не горить, — широко позіхнув Диґорі.

— А я вважаю, що горить, — заперечила дівчинка. — Це місце таке тихе, таке сонливе. Ти майже спиш. Якщо ми раз поступимося, то залишиться тільки лягти і поринути у вічну дрімоту.

— Тут так до-обре, — протягнув Диґорі, широко позіхаючи.

— Я знаю, — сказала Поллі, — але нам необхідно повертатися.

Вона підвелася і почала обережно підступатися до морської свинки. А потім раптом передумала.

— Може, ліпше залишити її тут? — запитала. — Поглянь, яка вона тут щаслива. А твій дядько тільки знущатиметься з неї, якщо ми візьмемо її зі собою додому.

— Дійсно, так і буде, — відповів Диґорі. — Згадай лишень, як він повівся з нами. До речі, а як ми повернемося додому?

— Стрибнемо назад у калюжу, гадаю.

Вони підійшли до краю калюжі і стали поруч, вдивляючись у спокійне плесо води. Вода відбивала рясне зелене гілля, і це справляло враження, що калюжа дуже глибока.

— Ми не маємо купальників, — несміливо пробурмотіла Поллі.

— В цьому не виникне потреби, дурненька, — заспокоїв її Диґорі. — Ми стрибнемо туди в одязі. Хіба не пригадуєш, що коли ти опинилася тут, то одяг твій не був мокрий?

— Ти вмієш плавати?

— Трохи. А ти?

— Гм… не дуже.

— Я думаю, що нам не доведеться плисти, — сказав Диґорі. — Адже ми хочемо пірнути, правда?

Думка про стрибок у ту калюжу нікому з них особливо не припала до смаку, проте вони не зізналися у цьому одне перед одним. Діти взялися за руки, полічили: "Раз… два… три… пішли!" — і стрибнули. То був великий стрибок, і тому вони, звичайно, заплющили очі, а коли розплющили, то виявили, що стоять, тримаючись за руки, в тому ж зеленому лісі посеред тієї ж калюжі, що ледь доходила їм до кісточок. Діти похапцем вистрибнули на сухий берег.

— Що ж, до біди, не так? — сполохано спитала Поллі, але не аж так перепуджено, як Ви собі уявили, бо в тому лісі було важко чутися справді наляканим. Той ліс був надзвичайно мирним.

— О, я знаю! — вигукнув Диґорі. — Ясно, що так не вийде. Ми все ще носимо жовті перстені. Ти ж знаєш, що вони призначені для подорожі сюди. А додому нас повернуть зелені. Ми мусимо замінити перстені. В тебе є кишені? Добре. Поклади жовтого персня до лівої кишені. Я маю два зелених. Один — для тебе.

Вони натягнули зелені перстені і знову повернулися до калюжі. Але перед тим як знову стрибнути, Диґорі раптом голосно зітхнув: "О-ох!"

— Що сталося? — здивувалася Поллі.

— Щойно мені спала така гарна думка, — відповів хлопець. — Як гадаєш, що то за калюжі?

— А ти як думаєш?

— А те, що коли ми можемо повернутися у свій світ через цю калюжу, то чому б не потрапити деінде, стрибнувши в іншу калабаньку? Напевно, кожна з них ховає у собі інший світ.

— Так, але я думала, що ми вже побували в іншому світі, чи іншому місці, чи як там твій дядько все це називав. Хочеш сказати, що…

— О, дядько Ендрю! — перебив Диґорі. — Я не певен, що він щось знає про це. Йому завжди бракувало мужності податися сюди самому. Він тільки розводився про інший світ. Але чи припускав він, що тих світів десятки?

— Думаєш, цей ліс може бути тільки одним із них?

— Ні, я маю сумнів, чи цей ліс узагалі є якимсь світом. Мабуть, це щось схоже на перехідне місце.

Поллі розгублено озирнулась.

— Хіба не бачиш? — перепитав Диґорі. — Ну то поміркуй. Пригадай собі наш тунель під черепицею. Його не можна назвати кімнатою жодного з будинків. По суті, він не є справжньою частиною ні одного з них. Отож, коли опиняєшся в тунелі, можеш пройти через нього у будь-який із будинків. Чи не може цей ліс бути чимось таким?.. Місцем, що не належить

до жодного зі світів. Але якщо ти вже опинився тут, то можеш звідси потрапити у всі інші світи.

— Ну добре, навіть якщо можна… — почала було Поллі, але Диґорі продовжував, немовби і не чув її.

— Це, звичайно, все пояснює. Ось чому тут так тихо і сонно. Тут ніколи нічого не стається. Як удома: в будинках люди розмовляють, їдять, роблять різні речі, а в перехідних місцях — за стінами, над стелями, у підвалах або у нашому тунелі — не відбувається нічого, Але коли вийдеш із тунелю, то зможеш опинитися у будь-якому будинку. Я думаю, що ми можемо потрапити звідси в якесь чудове Куди-Завгодно! Просто нам не треба стрибати у ту саму калюжу, через яку ми сюди прибули. Принаймні поки що.

— Ліс поміж Світами, — мрійливо озвалася Поллі. — Звучить досить гарно.

— Давай, — промовив Дигорі, — яку калюжу оберемо?

— Стривай, — зупинила його Поллі, — я не стрибну у жодну з калюж, доки не пересвідчимось, що зможемо повернутися додому через нашу стару. Ми ж навіть не знаємо, чи вона пропустить нас назад.

— Еге ж, — сказав Диґорі, — й одразу потрапимо в лапи дядька Ендрю, котрий повідбирає у нас перстені, і ми навіть ними не побавимося. Ні, дякую.

— А може, спробуємо пройти хоча б частину шляху назад через нашу калюжку, — наполягала Поллі, — тільки б побачити, чи вона пускає. Щойно ми переконаємся, що все

гаразд, змінимо перстені і повернемося сюди ще до того, як по-справжньому опинимося в кабінеті дядька Ендрю.

— Але чи зможемо пройти тільки частину шляху?

— Ну, наш шлях сюди забрав небагато часу. Думаю, повернемося також швидко.

Диґорі спробував було посперечатися, але зрештою пристав на пропозицію Поллі, бо та навідріз відмовилася досліджувати будь-які нові світи, доки не впевниться, що може повернутися назад у свій. Як і Диґорі, вона не боялася небезпек (наприклад, ос), та її зовсім не цікавило розв'язування загадок, про які дотепер ніхто не чув. А от Диґорі, навпаки, належав до тих людей, які прагнуть усе знати, і коли виріс, став знаменитим професором Керком, з яким ми ще зустрінемося в інших книжках.

Після тривалої суперечки вони погодилися випробувати зелені перстені. ("Зелений для повернення, — нагадав Диґорі, — щоб ти часом не забула, який є який".) Діти взялися за руки і стрибнули. Але як тільки їм здалося, що вони повертаються у кабінет до дядька Ендрю, ба ні, ще лиш у їхній світ, Поллі гукнула: "Міняєм!" — і вони по-скидали зелені перстені й натягнули жовті. Диґорі дуже хотілося першому подати команду, але Поллі не погодилась би.

Потім вони знову одягнули зелені перстені, взялися за руки, ще раз вигукнули: "Раз... два... три... рушили!" Цього разу вийшло ліпше. Дуже важко пояснити Вам, як воно виглядало, бо відбувалося все так швидко. Спочатку по чорному небу промайнули яскраві цятки світла. Диґорі завжди вважав, що то були зорі, і навіть присягався, що бачив зблизька Юпітер... так близько, що розгледів його супутники. Майже одразу по тому

з'явилися цілі квартали дахів із димарями, стало видно храм святого Павла, і діти зрозуміли, що під ними Лондон. Можна було роздивитися крізь стіни і те, що діється всередині будинків. Згодом діти побачили дядька Ендрю, правда, спершу дуже невиразно, як у тумані, який, проте, поволі розсіювався, ніби наводили різкість окуляра. За мить до того, як обриси дядька Ендрю мали стати зовсім чіткими, Поллі скомандувала: "Міняєм!" — і вони перемінили перстені. Наш світ розвіявся як мариво, а зелене світло, що лилося згори, ставало чимраз сильнішим, аж доки їхні голови не вихопилися з калюжі, а вони самі не видряпалися на берег. І знову опинилися в лісі, що обступив їх звідусіль, такий же зелений, яскравий та безмовний, як завжди.

— Ми тут! — вигукнув Диґорі. — Все гаразд! А тепер — за пригодами! В будь-яку калюжу. Пішли. Давай спробуємо он ту.

— Стій! — зупинила його Поллі. — Хіба ми якось не позначимо нашу калюжу?

Вони прикипіли поглядом одне до одного й умить зблідли, усвідомивши, якої жахливої помилки ледь не припустився Диґорі. У лісі було безліч калюж, і всі вони були схожі одна на одну, а всі дерева були як близнята. Отож, якби діти раптом віддалилися від тієї калюжки, що вела у наш світ, не позначивши її якоюсь міткою, то шанси віднайти її знову були б один до ста.

Рука Диґорі трусилася як у лихоманці, коли він відкривав свого складаного ножика і вирізав ним смужку дерну на березі, відкочуючи її набік. Ґрунт гарно пахнув і був насиченого червонувато-коричневого кольору, тому вирізнявся на тлі зеленої трави.

— Як добре, що бодай один із нас не завсім позбавлений глузду, — сказала Поллі.

— Гаразд, досить вихвалятися, — насупився Диґорі. — Пішли далі, я хочу подивитися, що там ув одній із тих калюж.

Поллі щось різко відказала йому. Хлопець не залишився у боргу, відповів іще різкіше. Сварка тривала кілька хвилин, та, звісно, було би нудно описувати її до кінця. Давайте перейдемо до того моменту, коли вони зупинилися перед невідомою калюжею. Серця їхні калатали, а обличчя були радше перестрашені, коли, натягнувши жовті перстені, вони взялися за руки і знову вигукнули:

— Раз… два… три… рушили!

Плесь! Знову нічого не вийшло. Ця калюжа виявилася звичайною калабанею. Замість того, щоб потрапити у новий світ, вони тільки забризкалися по коліна, вдруге за цей ранок (якщо це був ранок: здавалося, що у Лісі поміж Світами весь час була та сама пора дня).

— Прокляття! — заволав Диґорі, — Що знову не так? Ми натягнули жовті перстені. Все правильно — він говорив, що жовті призначені для подорожей в інший світ.

Але правда полягала в тому, що дядько Ендрю, не знаючи достеменно про Ліс поміж Світами, мав хибне уявлення про перстені. Жовті перстені не переносили "за межі", а зелені не повертали "назад додому", і взагалі, він обрав хибний напрямок для своїх міркувань. Усі перстені були зроблені з деревини. Речовина жовтих перстенів мала силу перенести вас до лісу, бо хотіла повернутися на своє природне, тобто перехідне, місце. А те, з чого було зроблено зелені перстені,

навпаки, прагнуло полишити своє природне місце — саме через це зелені перстені переносили вас із лісу у світ. Як бачите, дядько Ендрю працював із речами, яких по-справжньому не розумів. Але так чинить більшість магів. Звичайно, Диґорі теж не знав повної правди ні тоді, ні пізніше. Проте, коли діти поміркували над тим, що сталося, то вирішили випробувати зелені перстені і подивитися, що трапиться.

— Як ти, так і я, — мовила Поллі. Але насправді вона це сказала тому, що в глибині душі була тепер цілком певна, що жоден із перстенів не спрацює в новій калюжі і тому не станеться нічого гіршого, ніж черговий "чвак" у болото. Не буду стверджувати, що Диґорі думав інакше. Так чи інак, але коли вони натягнули зелені перстені, стали перед калюжею і знову взялися за руки, то були значно веселішими і не такими поважними, як уперше.

— Раз… два… три… рушили! — гукнув Диґорі. І вони стрибнули.

Розділ 4. Дзвін і молоток

Цього разу, без сумніву, магія подіяла. Вони мчали донизу, чимраз нижче, спершу крізь темряву, а потім крізь щось незрозуміле, проте майже відчутне на дотик, що вирувало і клубочилося навколо них. Воно світлішало. Раптом мандрівники відчули, що стоять на чомусь твердому. За мить усе набрало чітких обрисів, і діти змогли оглянутися.

— Яке дивне місце! — вигукнув Диґорі.

— Воно мені не подобається, — сказала Поллі, при цьому її голос зрадливо затремтів.

Першим, що вони помітили, було світло. Воно не було схожим ні на сонячне, ні на електричне, ні на світло гасової лампи або свічок, ні на будь-яке інше світло, яке вони коли-небудь бачили. Воно було якимсь тьмяним, радше червонуватим, і зовсім невеселим. Світилося рівно, без мерехтіння. Наші мандрівники стояли на вимощеній площі, а навколо них догори здіймалися споруди. Без дахів. Діти перебували у своєрідному подвір'ї. Небо було надзвичайно темне — синє аж до чорноти. Коли вони це побачили, то здивувалися, що тут узагалі ще може бути якесь світло.

— Ну й кумедна ж тут погодка, — пожартував Диґорі. — Цікаво, ми що, опинилися тут якраз перед грозою чи затемненням?

— Мені це не подобається, — повторила Поллі.

Обоє, не знати чого, заговорили пошепки. І хоча після стрибка вже не було жодної причини триматися за руки, діти, однак, долонь не роз'єднували.

Подвір'я звідусіль оточували височені стіни. Вони мали багато вікон, але ті вікна були без скла, і крізь них іззовні лилася лише глупа темінь. Нижче прозорали велетенські арки, чорні пащі яких зяяли, немов вхід у залізничний тунель. Було досить прохолодно.

Каміння, з якого все навколо було споруджене, здавалося червоним, але причиною могло бути оте дивне світло. Все виглядало дуже старим. Бруківка, що нею вимощено подвір'я, у багатьох місцях вищербилася. Камені не прилягали щільно одне до одного, а краї були добряче вичовгані. Один із проходів під аркою був до половини завалений щебенем. Двоє дітей крутилися на місці, оглядаючи усе подвір'я довкола.

Причиною, мабуть, був їхній страх перед кимсь… чи перед чимсь… що спостерігало за ними з вікон, коли діти стояли до них спинами.

— Як гадаєш, тут хтось живе? — врешті, все ще пошепки, запитав Диґорі.

— Ні, — відповіла Поллі, — тут суцільні руїни. Ми не чули жодного звуку, відтоді як опинилися тут.

— Давай постоїмо тихенько і послухаємо ще трохи, — запропонував Диґорі.

Так і вчинили, але єдине, що вони могли почути, було стукотіння їхніх власних сердець. Це місце, щонайменше, було таким самим безмовним, як Ліс поміж Світами. Та це безмов'я було інше. Тиша Лісу була багатою, теплою (здавалося, було чути, як ростуть дерева) та сповненою життя, а ця була мертвою, холодною та пустою. Годі уявити собі щось, що могло б рости тут.

— Вертаємося, — мовила Поллі.

— Але ж ми ще нічого не побачили, — заперечив Диґорі. — Тепер, коли опинилися тут, ми просто зобов'язані оглянути все довкола.

— Я певна, що тут узагалі немає нічого цікавого.

— Ні, це не найліпша ідея: маєш чарівного персня, який може перенести тебе до інших світів, і боїшся їх пізнавати, коли там опиняєшся.

— Хто би вже говорив про страх, — обурилася Поллі, висмикнувши руку.

— Мені просто здалося, що ти не дуже хочеш дослідокувати це місце.

— Я так, як і ти.

— Ми можемо втекти звідси одразу, коли захочемо, — заспокоїв її Диґорі. — Скинь зеленого персня і поклади до правої кишені. Усе, що нам необхідно пам'ятати, — це те, що жовтий перстень у лівій кишені. Ти можеш притримувати кишеню, лиш не пхай руки досередини, а то ненароком зачепиш перстень і зникнеш.

Так вони і вчинили, а потім поволі рушили до великої брами, що вела вглиб будинку. Коли ж зупинилися на порозі і зазирнули всередину, то побачили, що там не так уже й темно, як вони спершу думали. Брама вела у величну напівтемну залу, яка, видавалося, була порожня. Навпроти виднівся ряд колон. Колони увінчувалися арками, крізь які просочувалося трохи більше отого немовби втомленого світла. Діти ступали якомога обережніше, щоб не впасти у яку-небудь яму або не зашпортатись об щось. Цей шлях здавався дуже довгим. Коли вони нарешті дісталися протилежного боку і зайшли поміж колони, то опинилися в іншому, ще більшому подвір'ї.

— Воно не виглядає надто безпечним, — сказала Поллі, показуючи на одне місце, де частина стіни випнулася назовні і, здавалося, от-от упаде на землю. Далі, між двома арками, бракувало колони, тільки шматок її верхівки нависав, нічим не підтримуваний. Було ясно, що площа ця стояла пусткою сотні, якщо не тисячі років.

— Якщо це все витримало аж дотепер, то, гадаю, протримається ще трохи, — прошепотів Диґорі. — Але ми мусимо поводитися дуже обережно. Знаєш, іноді шум спричиняє обвали, такі, як снігові лавини в Альпах.

Діти покинули подвір'я і зайшли до іншої брами. Там вони піднялися по величезних сходах і пішли через галерею велетенських порожніх кімнат, що переходили одна в одну. У малих дослідників аж голови почали паморочитися від усвідомлення справжніх розмірів цієї споруди, Переходячи з кімнати до кімнати, діти очікували, що от-от вийдуть назовні і подивляться, що ж за країна лежить довкола цього велетенського палацу, але щоразу, виходячи із приміщення, вони знову опинялися у черговому подвір'ї. То мали бути прегарні куточки, ті двори, у часи, коли тут жили люди. Ув одному з них натрапили на водограй, що зображав велику кам'яну потвору із широко розпростертими крильми і роззявленою пащею, у глибині якої виднівся кінчик трубки, звідки колись струменіла вода. Нижче розмістився здоровецький кам'яний басейн, тепер зовсім висхлий. В інших закутках подвір'я траплялися сухі пагони в'юнких рослин, що щільно пообвивали колони, — деякі з колон, очевидно, саме через це й позвалювалися. Однак усе воно було давним-давно мертве. Ніде не видно ні мурах, ні павуків, ані будь-яких інших живих створінь, що їх можна б сподіватися побачити на румовищі. Крізь побиті кам'яні плити прозирала лише суха земля без трави та моху.

Все, що їх оточувало, було таким похмурим, сумним та одноманітним, що навіть Диґорі почав було подумувати, чи не ліпше б його натягнути жовті перстені та й повернутися до теплого, зеленого, живого лісу у перехідному місці, коли ж вони опинилися перед двома величезними дверима, зробленими з якогось металу, схожого на золото. Одна полонина була прочинена. Ясно, що діти вирішили зазирнути

до середини. І відразу ж подалися назад, затамувавши подих: там, усередині, нарешті виявилося щось, варте уваги.

Діти зазирнули вдруге і їм здалося, що кімната вщерть заповнена людьми. Сотні людей сиділи, зберігаючи при цьому цілковитий безрух. Поллі та Диґорі — як Ви, мабуть, здогадалися — на якийсь час також завмерли, вдивляючись у цю з'яву. Та хутко вони дійшли висновку, що ті постаті не можуть бути справжніми людьми, бо від них не долинало жодного звуку, жодного подиху, не видно було жодного пороху. Вони радше були схожими на чудово виконані воскові фігури, якщо Вам доводилося щось таке бачити.

Цього разу ініціативу перебрала на себе Поллі. Було в тій кімнаті щось таке, що зацікавило її значно більше, ніж Диґорі: всі постаті були в розкішних строях. Якщо б Ви, як Поллі, цікавилися одягом, Вам би також закортіло роздивитися ті шати зблизька. Розмаїття барв і їх перелив робили цю кімнату не те щоб веселою, але, у кожному разі, яскравою та величною, порівняно із тими запилюженими порожніми залами. Кімната мала багато вікон і в ній, зрозуміло, було значно світліше.

Мені важко описати ті шати. Всі постаті були в мантіях та з коронами на головах. Ті мантії були і малинові, і срібно-сірі, і темно-пурпурові, і яскраво-зелені. На них були вигаптувані взори, квіти і дивовижні звірі. З корон і важких разків намиста холодно визирало яскраве коштовне каміння вражаючих розмірів — воно проглядало з будь-якого кутка, де лиш сягало око.

— Як цей одяг міг так добре зберегтися? — запитала

Поллі.

— Магія, — прошепотів Диґорі. — Хіба ти не відчуваєш її? Присягаюся, що, ціла кімната просякнута нею. Я відчув це, як тільки ми увійшли сюди.

— Будь яке з цього вбрання вартує сотні фунтів стерлінгів, — замислено промовила Поллі.

Та Диґорі більше цікавили обличчя. Дійсно, там було що роздивлятися. Люди сиділи рядами на кам'яних лавах попід стінами, від стін лави амфітеатром спускалися до середини кімнати. Середина кімнати лишалася порожньою. Можна було зійти додолу й оглянути всі обличчя по черзі.

— Думаю, то були гарні люди, — сказав Диґорі.

Поллі кивнула на знак згоди. Всі обличчя, які їм вдалося роздивитися, справді були гарними. І чоловіки, і жінки здавалися добрими, мудрими. Скидалося на те, що всі вони походили з надзвичайної раси. Коли ж діти спустилися дещо нижче, їм відкрилися інші лиця, сповнені величі. Якщо Ви коли-небудь зустрінете живих людей, схожих на них, то зможете собі уявити справжніх принців та королів. Діти ступили ще кілька кроків й опинилися серед облич, які справляли враження дуже вольових, гордих, щасливих, але безжальних. То було вже майже посередині кімнати. Далі — ще нещадніші. Потому були теж невблаганні, але вже не такі щасливі. На тих лицях навіть позначився відчай, немов ці люди вчинили жахливі речі і страждали через це. Найбільше зацікавлення викликала остання постать — жінка, одягнена найрозкішніше з-посеред усіх, дуже висока (хоча всі постаті в цій кімнаті були вищими, аніж люди у нашому світі) і така жорстока та пихата, що дітям просто перехопило подих. Однак вона також була прекрасною. Багато років по тому Диґорі, ставши поважним чоловіком, говорив, що ніколи у своєму житті не зустрічав жінки, прекраснішої за неї. За-ради справедливості слід

додати: Поллі натомість твердила, що не змогла запримітити в ній якоїсь особливої принади.

Як я казав, ця жінка була останньою, проте навколо неї було багато порожніх лав, ніби кімната була призначена для значно більшої колекції фігур.

— Мені так кортить дізнатися, що ж тут дійсно трапилося, — загорівся Диґорі. — Давай повернемося і прочитаємо таблицю, що на тій штуці посеред кімнати.

Та штука не була властиво таблицею. То була квадратна колона близько чотирьох футів заввишки, увінчана миленькою золотою аркою. З арки звисав невеличкий золотий дзвін, а поруч лежав маленький золотий молоточок, щоб дзвонити.

— Цікаво... цікаво... дуже цікаво, — бурмотів Диґорі.

— Схоже, тут щось написано, — промовила Поллі, нахилившись додолу й оглядаючи один бік колони.

— Оце так, справді написано, — кивнув головою хлопець. — Шкода, ми, певно, не зможемо це прочитати.

— Чому ні? Не думаю, — відповіла Поллі.

Вони обоє придивилися пильніше, та — як Ви й сподівалися — літери, викарбувані на камені, були незнайомими. Але тут сталося щось надзвичайне: як тільки вони вдивилися у ті письмена уважніше, то виявили, що розуміють їх, хоча обриси літер ніби і не змінилися.

Якби Диґорі пригадав собі, що він говорив декілька хвилин тому, а саме що ця кімната зачарована, він здогадався б, що

магія почала діяти. Але в ту мить він був до нестями захоплений, аби на це зважати. Він далі міркував про той напис на колоні. І незабаром вони обоє його збагнули. Зміст послання був приблизно таким… принаймні мого суть, хоча сама поезія звучала вочевидь краще:

О Незнайомцю, спраглий чину й слави,

зроби свій вибір, вдаривши у дзвін.

Діждися Долі, що зійде на кін

ув образі нещастя чи навали,

а може, одкровення й перемін.

Діждись її — й пізнаєш чар Безумства,

що зведе тебе у тлін.

Стривожиш дзвін —

Погибелі примару розбудить він.

— Нізащо! — вигукнула Поллі. — Не треба нам ніякої навали!

— Ох, ну чому ти вважаєш, що це погано?! — спалахнув Диґорі. — Ми ж не можемо зараз піти звідси. Нас завжди мучитимуть докори сумління, що ми так і не довідалися, що могло статися, коли вдарити у дзвін. Я не маю наміру повертатися додому, аби пізніше збожеволіти через цю думку. Нізащо!

— Не будь таким дурним, — заперечила Поллі. — Було б чого. Ну і що з того, що може щось статися?

— Я вважаю, що тільки зовсім звихнутий обмежує себе в пошуках істини. Розумієш, тут діє магія. Я вже відчуваю на собі її вплив.

— А я ні, — роздратовано заявила Поллі. — Так чи інак, а я тобі не вірю. Ти просто вдаєш.

— Оце й усе, на що ти здатна, — відповів Диґорі. — Це тому, що ти дівчина. Дівчата ніколи не прагнуть щось знати, тільки пліткують і варнякають казна-що про зайнятих справою людей.

— Ось-ось, зараз ти нагадуєш мені твого дядька Ендрю, — вколола його Поллі.

— Чому ти ухиляєшся від суті? — перебив її Диґорі. — Все, про що йдеться, є…

— Як це схоже на чоловіків! — у свою чергу криком обірвала його Поллі, а потім швиденько додала, вже звичайним тоном:

— І не кажи мені, що я геть чисто як жінка, а то будеш останнім перебрехою.

— Й уві сні мені не наснилося б назвати таку шмаркулю, як ти, жінкою, — насупився Диґорі.

— О, то це я — шмаркуля?! Я? — по-справжньому розгнівалася Поллі. — Гаразд, тоді тобі більше немає потреби

морочитися зі мною: я забираюся. З мене досить цієї діри. І ти мені також остогид… ти, груба, пихата, вперта свиня!

— Досить! — гарикнув Диґорі голосніше, ніж сам того хотів, бо побачив, як рука Поллі потяглася до кишені по жовтий перстень. Я не можу виправдати його наступного вчинку, за який він пізніше так каявся (зрештою, так чинить дуже багато людей): Поллі не встигла й торкнутися кишені, бо Диґорі ухопив її за зап'ясток і викрутив руку дівчинки за спину аж під самі лопатки. Далі, заволодівши так само і другою рукою, він рушив уперед, схопив молоточок і легенько тенькнув у золотий дзвін. Аж тоді відпустив дівчинку. Розлетівшись у різні боки, вони попадали на землю і свердлили одне одного неприязними поглядами, важко відсапуючись. Поллі почала було щось кричати, не гак від образи чи сильного болю в руці, як від лютого гніву, коли щось змусило їх цілком забути про суперечку.

Як тільки дзвін було розбуджено, він озвався такою солодкою нотою, що Вам і не снилося. Звук був негучний, але не завмирав, бринів далі. Мало того, він наростав і за якусь хвильку дзвін загудів сильніше. А невдовзі діти, якби спробували щось сказати, просто не почули б одне одного. Вони, правда, і не думали про це, бо стояли з роззявленими ротами. Ще трохи — і звук сягнув такої сили, що заглушив би і їхні крики. І продовжував наростати: на одній ноті, безперервним чарівним бринінням. Але та чарівність крила у собі щось страхітливе. І справді, повітря у кімнаті затремтіло, а кам'яна підлога задрижала просто у дітей під ногами. Тоді почав долучатися інший звук, неясний і теж якийсь згубний. Спершу він нагадував тарахкотіння далекого потяга, а пізніше — падіння зрубаного дерева. Дітям учувався скрегіт величезних брил. У цю ж мить несподівано загуркотіло вже зовсім близько. Дослідників мало не звалило з ніг, бо в одному кутку кімнати обвалилося майже чверть стелі; великі уламки

кам'яної кладки всіяли підлогу довкола, а стіни захиталися. Нараз гудіння дзвону припинилося. Хмари пилу осіли. Все знову затихло.

Причину обвалу склепіння так ніколи і не було з'ясовано. Може, винна була магія, а може, нестерпно потужний звук дзвона, що коливався із частотою, супроти якої ті крихкі стіни не могли встояти.

— Ну, гадаю, тепер ти задоволений, — важко відсапуючись, сказала Поллі.

— Так! Принаймні з цим покінчено, — відповів Диґорі. Так вони собі обоє думали, але насправді ніколи в житті не помилялися гірше.

Розділ 5. Руйнівне слово

Діти стояли обличчям одне до одного перед колоною, на якій було підвішено дзвона. Він усе ще тремтів, однак не видавав більше жодного звуку. Раптом вони почули неголосний шурхіт, що долинув з уцілілої частини кімнати. Діти блискавично обернулися на нього. Одна із пишно зодягнених постатей, та, що сиділа окремо від інших, — жінка, яка видалася Диґорі такою прекрасною, — підводилася зі своєї лави. Коли ж випросталася на увесь зріст, діти побачили, що вона вища, аніж вони собі гадали. Відразу стало ясно, не так через корону та шати, як через блиск її очей та вигин вуст, що то велика королева. Вона оглянула всю кімнату, побачила ушкодження, побачила дітей, але з її обличчя неможливо було прочитати, що вона думає про все це і чи взагалі хоч трохи здивована. Королева рушила вперед сягнистим кроком.

— Хто розбудив мене? Хто зламав чари? — спитала вона.

— Здається, я, — відповів Диґорі.

— Ти?! — промовила королева, поклавши свою руку йому на плече. Та рука, біла і прекрасна, була міцна як сталеві обценьки — Диґорі це відчув. — Ти? Але ж ти тільки дитина, звичайна дитина. З першого погляду видно, що у твоїх жилах немає ні краплі королівської чи хоча б шляхетної крові. Як же ти посмів проникнути в цю оселю?

— Ми потрапили сюди з іншого світу, завдяки магії, — відповіла Поллі, яка подумала, що настав час королеві звернути трохи уваги і на неї, а не видивлятися весь час на Диґорі.

— Це правда? — перепитала королева, продовжуючи розглядати хлопця, і бровою не повівши у бік Поллі.

— Так, правда, — ствердив він.

Королева другою рукою взяла його за підборіддя і змусила Диґорі підняти голову, аби ліпше роздивитися його обличчя. Диґорі спробував було витримати її пронизливий погляд, та йому довелося швидко опустити очі. Було щось таке у цій жінці, що заволоділо хлопцем. Хвильку-другу королева вивчала його обличчя, а потім, відпустивши підборіддя, оголосила рішенець:

— Ні, ти не чаклун. На тобі немає знаку. Ти, мабуть, тільки служка чаклуна. Ти прибув сюди завдяки чужій, а не власній магії.

— То магія мого дядька Ендрю, — сказав Диґорі.

У цю хвилину, не в самій кімнаті, а десь зовсім близько, щось загуркотіло, заскреготало, заревіло: валився мур. Підлога аж задвигтіла.

— Тут зараз дуже небезпечно, — промовила королева. — Палац будь-якої миті може завалитися. Якщо ми негайно звідси не заберемося, то загинемо під руїнами. — Вона сповістила про це так спокійно, немовби просто говорила про пору дня. — Ходімо, — додала вона і вхопила обох дітей за руки.

Поллі, яка вже недолюблювала королеву і почувалася ображеною, це зовсім не сподобалося. Якби її воля, вона б висмикнула руку. Що ж до королеви, то вона розмовляла дуже повільно, зате діяла блискавично. Доки Поллі розмірковувала, що ж воно таке діється, королева довгою і сильною рукою піймала ліву руку дівчинки, і на це не було ради. "Жахлива жінка, — подумала Поллі, — і така сильна, що зламає мій зап'ясток одним лиш пальцем. І тепер, коли вона вчепилася в мою лівицю, я не зможу до-бути жовтого персня. Якби спробувати дотягнутися правою рукою, то можна було б ухопити його, але вона може зацікавитися, що я роблю. Хай там що, але їй не треба знати про перстені. Маю надію, що у Диґорі стане глузду гримати язика за зубами. Може, вдасться нишком перемовитися з ним".

Королева вивела їх із зали постатей у довгий коридор, а потім повела крізь справжній лабіринт залів, сходів Та внутрішніх двориків. Знову і знову чули вони, як обвалюються частини палацу, іноді зовсім поруч. Велетенська арка загриміла за ними, ледь вони встигли її минути. Королева просувалася дуже швидко і тягнула за собою дітей, які мусили бігти підтюпцем, проте сама вона не виявляла жодного переляку. Диґорі подумав: "Вона дивовижно хоробра. І сильна. Ось хто заслуговує називатися королевою! Я все ж сподіваюсь, що вона відкриє нам історію цього місця".

Королева мимохідь ділилася деякими подробицями, як-от: "Ось там двері до підземної в'язниці", або "Отой коридор веде до головних катівень", або ще "Тут колись був старовинний зал для учт, куди мій прадід запросив на бенкет аж сімсот шляхтичів і знищив їх усіх, перш ніж вони вдосталь погостилися. Вони замислили зраду".

Тепер утікачі опинилися у такій величезній та бундючній залі, якої в житті ще не бачили. "Якщо судити з її розмірів та величезних дверей навпроти, — міркував Диґорі, — ми мали б нарешті вийти до головного входу". Як виявилося, він мав цілковиту рацію. Двері, зовсім чорні, зроблені чи то з ебенового дерева, чи то з якогось металу, якого немає у нашому світі, були зачинені на багато засувів, левова частина яких кріпилася надто високо, аби їх досягти. До того ж, усі ті засуви були такі важкі, що зрушити їх з місця здавалося неможливим. "Цікаво, — подумав хлопець, — як же вони відсуваються?" Королева відпустила його руку, а свою звела догори. Вона випросталася на весь зріст і завмерла. Потім щось промовила — діти не змогли зрозуміти, що саме, але звучало воно моторошно, — а потім зробила рух рукою, немовби щось кинула у напрямку дверей. І ті височезні та важезні двері затріпотіли, наче були зроблені з легкого шовку, а потім розсипалися, та так, що від них залишилася лише купа пороху на порозі.

— Ф'ю-ю-іть! — присвиснув Диґорі.

— Чи володіє твій господар-чаклун, твій дядько, такою силою, як я? — запитала королева, знову міцно хапаючи руку Диґорі. — А зрештою, пізніше я дізнаюсь про це сама. Тим часом запам'ятай те, що побачив. Ось що стається із тими перешкодами або людьми, які опиняються на моєму шляху.

Через порожній одвірок полилося набагато більше світла, аніж досі, тому коли королева провела їх уперед, діти не

здивувались, вийшовши на відкритий простір. Вітер, що обвівав їхні обличчя, був холодний і якийсь… несвіжий. Вони опинились на високій терасі, а внизу під ними розпростерся величний краєвид.

Низько, майже над обрієм, висіло велике червоне світило, значно більше за наше сонце. Диґорі одразу відчув, що воно теж, мабуть, набагато старше за наше: сонце перед своїм кінцем утомлено споглядало цей світ. Угорі ліворуч світилася самотня зоря, велика та яскрава. Ось і все, що вони побачили у темному небі. Обидва світила справляли гнітюче враження. А внизу, куди лиш сягав зір, навсібіч простягалося величезне місто, у якому не було видно жодної живої душі. І всі його храми, вежі, піраміди, палаци та мости у променях того прив'ялого сонця відкидали довгі примарні тіні. Колись містом протікала ріка, проте вода уже давно зникла, залишилося лише широкі річище, засипане сірим пилом..

— Поглянь пильно на те все, чого жодні очі не побачать ніколи, — промовила королева. — Таким був Черн, цей величавий град, місто Царя Царів, чудо світу, а може, й усіх світів. Чи владарює, хлопче, твій дядько над яким-небудь містом, схожим на це?

— Ні, — відповів Диґорі. Він хотів було пояснити, що дядько Ендрю взагалі не владарює над жодними містами, але королева продовжувала:

— Тепер воно безмовне. Та я стояла тут, коли все повітря було переповнене звуками Черну: тупотом ніг, рипінням коліс, стогоном невільників, громом колісниць та гуркотом священних барабанів у храмах. Я стояла тут; уже перед самим кінцем, коли ревище битви долинало з кожної вулиці, а води ріки Черну стали багряними від крові… Вона затнулась на мить і додала:

— І все це в один момент назавжди перекреслила одна жінка.

— Хто? — несміливо запитав Диґорі, хоча він уже здогадувався, якою буде відповідь.

— Я, — відповіла королева. — Я, Джейдіс, остання королева, королева світу.

Обоє дітей завмерли, ловлячи дрижаки на холодному вітрі.

— У цьому завинила моя сестра, — продовжила королева. — Це вона мене довела. Нехай прокльони всіх Сил упокоять її навіки! Якоїсь миті я була готова укласти мир… так, і заодно: зберегти їй життя, за умови, що вона поступиться мені троном. Проте вона не схотіла. Її гординя знищила цілий світ. Після того як почалася війна, було навіть укладено урочисту присягу, що жодна зі сторін не використає магії. Та коли вона зламала угоду, що мені залишалося робити? Дурепа! Буцім їй не було відомо, що я володію грізнішою магією, ніж вона. Вона навіть не знала, що мені відома таємниця Руйнівного Слова. Чи вона собі гадала… вона завжди була слабодуха… що я не насмілюсь ужити його?

— А яке воно? — поспитав Диґорі.

— Це була таємниця із таємниць, — відповіла королева Джейдіс. — Воно давно було відоме великим королям нашої раси. То було слово, що, супроводжуване належним обрядом, могло знищити всі живі істоти, за винятком того, хто його вимовив. Але древні королі були слабкими та м'якосердими. Вони зв'язали себе і всіх, хто приходив після них, великими присягами ніколи навіть не шукати знань про це слово. Однак мені вдалося розшукати його у таємному сховку, і за це я

заплатила жахливу ціну. Я не пускала його в хід доти, доки вона не примусила мене. Я знову і знову намагалася перемогти її усіма іншими засобами. Я проливала кров моїх армій як воду…

— Потвора! — пробурмотіла Поллі.

— Остання велика битва, — вела далі королева, — клекотіла три доби саме тут, у Черні. Упродовж трьох днів я невідступно спостерігала за нею звідси. Я не скористалася своєю силою, доки не впав мій останній воїн, доки та негідниця, моя сестра, на чолі бунтівників не дісталася до середини тих величавих сходів, що ведуть з міста на терасу. Тоді я вичекала, доки ми зблизились настільки, що могли розгледіти обличчя одна одної. Вона кресонула мене злющими очима і вигукнула: "Перемога!" — "Так, — відказала я, — перемога, але не твоя!" Отоді і вимовлено Руйнівне Слово. А за мить я залишилася єдиною живою істотою під сонцем.

— А люди? — аж зайшовся від хвилювання Диґорі.

— Що люди, хлопче? — запитала королева.

— Всі звичайні люди, — долучилась Поллі, — всі, хто не вчинив Вам жодної шкоди! Жінки, діти, тварини?!

— Ти що, не розумієш? — мовила у відповідь королева (вона й далі зверталася тільки до Диґорі). — Я була королевою, а вони всі були моїми людьми. У чому ж суть їхнього існування, як не у тому, аби виконувати мою волю?

— Це просто жах, що їх усіх спіткало, — сказав хлопець.

— Я забула, що ти всього лиш звичайний хлопчисько. Хіба тобі збагнути державні справи? Мусиш закарбувати собі, дитино: те, що може бути хибним для тебе або подібних до тебе людей, не є помилкою для такої королеви, як я. На наших плечах лежить увесь тягар світу. Ми повинні бути вільними від будь-яких правил. Наша доля висока і самотня.

Диґорі раптом пригадав, що дядько Ендрю вживав такі ж слова. Проте з уст королеви Джейдіс вони пролунали значно величніше. Можливо, тому, що дядько Ендрю не мав семи футів зросту і не був таким красивим.

— А що Ви зробили потім? — запитав Диґорі.

— Я накинула чари на зал, де вже сиділи постаті моїх предків. І сила тих чарів була такою, що я спала би серед них, як статуя, не потребуючи ні їжі, ні тепла, тисячі років, аж доки хтось прийде і, вдаривши у дзвін, розбудить мене.

— Це Руйнівне Слово зробило ваше сонце таким? — поцікавився Диґорі.

— Яким таким? — не зрозуміла Джейдіс.

— Ну, таким великим, червоним і таким холодним.

— Воно завжди таке було, — відповіла Джейдіс. — Принаймні останні сотні, а може, і тисячі років. Хіба у вашому світі інакше сонце?

— Звичайно, воно менше і жовтіше. І дає значно більше тепла.

Королева протягнула: "А-а-а!" — і Диґорі побачив на її обличчі той самий хижий та жадібний вираз, як раніше у дядька Ендрю.

— Так, — вимовила королева, — ваш світ молодший.

Вона на хвилю замовкла, ще раз глянувши на пустельне місто… Якщо вона і шкодувала за всім тим злом, що вчинила, то все одно цього не показувала. Потім сказала:

— Ну що ж, давайте збиратися. Тут тепер холодно, наприкінці всіх віків.

— Куди збиратися? — вигукнули разом діти.

— Як куди? — здивувалася Джейдіс. — У ваш світ, ясна річ.

Поллі і Диґорі ошелешено переглянулись. Поллі одразу була не сподобалася королева. Але і Диґорі, вислухавши всю історію, тепер збагнув, що знає про королеву достатньо, аби зробити належні висновки. Цілком очевидно, що вона не була тією особою, котру варто брати зі собою додому. Навіть якби діти і хотіли, то не знали, як це здійснити. Чого вони справді бажали, то це втекти самим. Але Поллі ніяк не могла добратися до свого персня, а Диґорі не міг покинути її саму. Він побуряковів і почав, затинаючись:

— Н-н-наш світ? Я не… не знаю, ч-чи Вам би хотілося туди потрапити.

— А чого ж іще вас сюди прислано, як не за мною? — здивувалася Джейдіс.

— Я певен, що Вам узагалі не захочеться у наш світ, — пробелькотів Диґорі. — Те місце не для неї — правда, Поллі? Там дуже нудно, нема на що й глянути, правда?

— Незабаром буде на що подивитися, коли ним заволодію я, — відповіла королева.

— О, але Ви не зможете, — заперечив Диґорі. — Наш світ не такий, як цей. Знаєте, Вам там не дозволять.

Королева зневажливо посміхнулася:

— Багато великих королів, — сказала вона, — вважали, що можуть стати на заваді дому Черну. Проте всі вони впали, а їхні гучні імена забуто. Дурний хлопчисько! Ти думаєш, що я, з моєю красою та магією, не кину весь твій світ собі під ноги? Навіть року не мине! Підготуй свої заклинання і передай мені їх зараз же!

— Це вже повне свинство, — промовив Диґорі до Поллі.

— Може, ти турбуєшся про свого дядька? — запитала Джейдіс. — Але якщо він воздасть мені належні почесті, то збереже собі життя і трон. Я не збираюся боротися супроти нього. Він, мабуть, великий чаклун, якщо знайшов спосіб послати вас сюди. Він король усього вашого світу чи тільки якоїсь його частини?

— Він не є жодним королем, — відповів Диґорі.

— Ти брешеш! — розсердилася королева. — Хіба магія не пов'язана з королівською кров'ю? Хто і коли чув, що звичайнісінькі люди можуть бути чаклунами? Я все одно довідаюся правду, скажеш ти мені її чи ні. Твій дядько —

великий король і великий чаклун вашого світу! І завдяки своєму вмінню він побачив тінь мого обличчя у якомусь чарівному дзеркалі або зачарованому плесі. Захопившись моєю красою, він створив могутнє заклинання, яке потрясло основи вашого світу, відтак послав вас через неміряну безодню поміж світами, щоб ви просили моєї прихильності і привели мене до нього. Кажи, хіба не так усе було?

— Ну, не зовсім, — ухильно відповів Диґорі.

— Не зовсім! — вигукнула Поллі. — Цілковита нісенітниця від початку до кінця.

— Рабине! — розгнівано крикнула королева, обернувшись, до Поллі, і боляче схопила дівчинку за волосся. Та коли вона це зробила, то відпустила руки дітей.

— Вже! — скрикнув Диґорі.

— Швидше! — вигукнула Поллі. Їх руки притьмом сягнули до кишень. Не треба було навіть одягати перстені на пальці: як тільки діти до них торкнулися, увесь той похмурий світ зник із їхніх очей. Діти стрімголов мчали догори, а навколо них згущувалося тепле зелене світло.

Розділ 6. У дядька Ендрю починаються клопоти

— Відпусти! Відпусти! — лементувала Поллі.

— Я не тримаю тебе! — крикнув Диґорі.

Тут їхні голови вихопилися з калюжі і їх знову огорнула сонячна тиша Лісу поміж Світами. Вона здалася їм іще багатшою, теплішою та миролюбнішою, після того як вони

покинули те висхле румовище. Я гадаю, що якби їм випала нагода, то діти знову з радістю забули б, ким були і звідки прибули, вляглись би на траву і, задоволені собою, напівдрімотно прислухалися, як ростуть дерева. Проте цього разу трапилося щось, що змусило їх бути напоготові: як тільки вони видерлися на траву, то виявили, що не самі. Королева, або чаклунка (називайте її, як Вам більше до вподоби), виринула разом із ними, чіпко тримаючись за волосся Поллі. Ось чому Поллі так борсалася.

Це, до речі, виявило ще одну чудодійну властивість перстенів, про яку дядько Ендрю не розповів Диґорі, бо й сам не знав. Аби перестрибнути в інший світ за допомогою тих перстенів, зовсім не обов'язково було їх одягати чи торкатися до них самому. Достатньо торкнути того, у кого вони є. В цьому випадку перстені діють як магніти. Адже кожному відомо, що коли підняти догори шпильку магнітом, то друга шпилька також притягнеться до першої.

Якби Ви побачили королеву Джейдіс тут, у лісі, то помітили б, що виглядає вона інакше. Вона була тепер такою блідою, що майже вся її врода зблякла. Королева зіщулилась і дуже важко дихала, немов повітря цього лісу душило її. Тепер ніхто з дітей ані крапельки її не боявся.

— Відпустіть! Відпустіть моє волосся, — скрикнула Поллі, — Що Вам треба?

— Гей, відпустіть її волосся. Швидко! — також крикнув Диґорі.

Вони кинулися на Джейдіс і почали з нею боротися. Діти виявилися сильнішими і вмить змусили її відступити. Чаклунка

заточилася і подалася назад, сапаючи ротом, а в її очах промайнув жах.

— Швидше, Диґорі! — вигукнула Поллі. — Міняймо перстені і гайда в нашу калюжу.

— Допоможіть! Допоможіть! Змилуйтеся!.. — розпачливим кволим голосом просила чаклунка, плентаючись за ними. — Візьміть мене зі собою. Ви не можете залишити мене у цьому жахливому місці. Воно мене вбиває.

— Ось Вам і державні справи, — зловтішно відрізала Поллі, — ті самі, що й тоді, коли Ви знищили всіх людей у вашому світі. Давай швидше, Диґорі!

Вони натягнули зелені перстені, але Диґорі зупинився:

— От клопіт! Що ж нам робити? Він відчув якийсь жаль до королеви.

— Та не будь віслюком, — гукнула Поллі. — Десять до одного, що вона тільки вдає. Давай мерщій!

І діти пірнули у свою калюжу. "Як добре, що ми її позначили", — подумала Поллі. Тільки-но вони стрибнули, Диґорі відчув, як два холодні пальці міцно вчепились за його вухо. Діти занурилися повністю, потім навколо почали проступати обриси нашого світу. Чаклунка ще дужче стиснула вухо хлопця — сила явно поверталася до неї. Диґорі боровся і хвицав ногами, проте це нічогісінько не дало. Через мить вони опинилися у кабінеті дядька Ендрю. Той саме був там і здивовано витріщився на дивну істоту, що її Диґорі притягнув з іншого світу.

Дядькові було чого витріщатись. Диґорі та Поллі також не зводили очей із Джейдіс. Не викликало сумніву, що чаклунка поборола свою слабкість. І ось вона опинилася у нашому світі, перед дядьком Ендрю, поміж наших звичайних речей. Дядькові просто перехопило подих. Там, у Черні, чаклунка була досить стривожена, а тут, у Лондоні її вигляд навівав жах. А ще вони собі зовсім не уявляли, якою великою вона була. "Оце велетка!" — зиркнувши на неї, подумав Диґорі, і мав рацію, бо, власне кажучи, Джейдіс належала до роду велетів у королівській родині Черну. Проте навіть її зріст не міг змагатися з її красою, люттю та дикістю. Вона виглядала в десятки разів моторнішою, ніж усі ті люди, яких хлопцеві доводилося зустрічати у Лондоні. Дядько Ендрю кланявся, потирав руки і лупав очима, правду кажучи, смертельно переляканий. Поряд із чаклункою він виглядав геть жалюгідно. Та, як розповідала згодом Поллі, було щось у їхніх обличчях, у їх виразах, що робило їх схожими — особливий погляд, властивий для всіх злих чародіїв, "знак", якого чаклунка не могла найти на обличчі Диґорі. Одне було добре: уздрівши їх разом, Ви вже ніколи не злякалися би дядька Ендрю, так само як хробака після зустрічі з отруйною змією або корови після оскаженілого бугая.

"Фу! — подумав собі Диґорі. — І це він — маг? У жодному разі. А ось вона справді чаклунка!"

Дядько Ендрю далі потирав руки і розкланювався. Він пробував щось дуже чемно сказати, але у нього в роті так пересохло, що не міг видусити зі себе і звуку. Його "експеримент" із перстенями, як він це називав, удався набагато ліпше, ніж сам "експериментатор" того сподівався. І хоча дядько Ендрю цілими роками бавився у магію, він завжди умудрявся уникати небезпеки (наскільки міг) за кошт інших. Нічого схожого на цю подію з ним досі не траплялося.

І тут заговорила Джейдіс. Вона промовила неголосно, проте було щось, у тому тоні таке, що змусило задрижати всю кімнату.

— Де той чаклун, що викликав мене у цей світ?

— А-а… а-а… мадам, — у дядька Ендрю просто відвисла щелепа, — мені випала така честь… найвище задоволення… щонайнесподіваніша радість… якщо тільки я зможу трохи підготуватися… я… я…

— Де той чаклун, йолопе? — повторила Джейдіс.

— Це… це я, мадам. Сподіваюся, Ви пробачите ті… е-е… витівки, які ці неслухняні діти собі дозволили. Я запевняю Вас, що не було жодних намірів…

— Ти?! — грізно перепитала королева. Потім вона сливе одним махом перетнула кімнату і згребла у свою велетенську жменю всю дядькову сиву кучму, а потім за-кинула його голову назад так, що та аж вивернулася. Тоді Джейдіс узялася вивчати його обличчя, достоту так само, як і Диґорі у палаці Черну. Дядько Ендрю кліпав і весь час нервово облизував губи. Врешті вона відпустила його, але так раптово, що той просто упав навзнак біля стіни.

— Бачу, — зронила вона презирливо, — що ти чаклун… певного роду. Встань, собако, чого розвалився, ніби говориш із рівнею? Як ти добрався до знань магії? Можу заприсягтися, що ти не королівської крові.

— Так… а, може, не зовсім так, — пробелькотів дядько Ендрю, — не зовсім королівської, мем. Рід Кеттерлі, поза тим, дуже старовинний. Так, мем, це старий дорсетширський рід.

— Замовкни, — сказала чаклунка. — Мені вже ясно, що ти за один. Ти — дрібний нікчемний чорнокнижник, який навчається за правилами та книжками. Але ні у твоїй крові, ні у серці немає справжньої магії. Такого штабу чаклуни перевелися у моєму світі ще тисячі років тому. Але гаразд: у цьому світі я дозволяю тобі бути моїм слугою.

— Я був би вельми щасливий… у захваті від будь-якої служби… із задоволенням, запевняю Вас.

— Цить! Ти забагато патякаєш. Слухай своє перше завдання. Я бачу, що ми зараз у великому місті. Дістань мені негайно колісницю чи килим-літак, а чи добре об'їждженого дракона, чи ще щось, що належиться персонам королівської крові твого краю. Потім поведеш мене туди, де я зможу вбратися в одежі і коштовності та набрати собі рабів, як пасує моєму станові. Завтра я розпочинаю підкорення цього світу.

— Я… я… я вже біжу й одразу викличу візника, — у дядька Ендрю знову відвисла щелепа.

— Стій, — зупинила його чаклунка, тільки-но він узявся за клямку. — І думати забудь про зраду. Мої очі бачать крізь стіни, я читаю думки людей. Я слідкуватиму за тобою, хай де б ти подався. За першої ознаки непокори я накладу на тебе такі закляття, що будь-який предмет, на який сядеш, буде для тебе як розпечене залізо, а якщо приляжеш на ліжку, то ноги твої скують невидимі брили льоду. Тепер іди.

Старий чоловік вийшов геть, нагадуючи своїм виглядом побитого пса, що підібгав хвіст під ноги.

Тепер діти боялися, що Джейдіс пригадає їм усе, що сталося у лісі. Але, як виявилося, вона не згадала про це ні

тоді, ні згодом. Думаю (як, зрештою, і Диґорі), її розум був таким, що взагалі не міг пам'ятати того тихого місця. Хай як часто Ви би її туди брали і хай як довго там її залишали, вона все одно нічого би про це не знала. Тепер, коли вони залишилися з нею самі, чаклунка їх просто не помічала. І це також було їй притаманне. У Черні вона не зауважувала Поллі, хіба лиш наостанок кинула погляд у її бік, бо саме Диґорі був тим, кого вона хотіла використати. Тепер, коли в неї був дядько Ендрю, вона не помічала і Диґорі. Гадаю, більшість чаклунів така. Вони не цікавляться ні речами, ні людьми, якщо не збираються їх використати. Вони страшенно практичні. Отож у кімнаті на хвильку-другу запала тиша. Але тут-таки Джейдіс від нетерплячки почала постукувати ногою по підлозі.

Раптом вона промовила, немов сама до себе:

— Що той старий дурень робить? Треба було взяти батога.

Вона розгнівано вийшла з кімнати на розшуки дядька Ендрю, навіть не глянувши на дітей.

— Фу-у! — полегшено зітхнула Поллі. — А тепер я мушу бігти додому. Вже так пізно. Я ще встигну на обід.

— Добре, але повертайся чимскоріш, — попрохав Диґорі. — Просто нестерпно, що ця відьма опинилася тут. Ми мусимо виробити якийсь план.

— Треба дякувати твоєму дядькові, — сказала Поллі. — Через нього сталася уся ця халепа з магією.

— Але ти повернешся, правда? Дідько б його побрав, ти ж не залишиш мене сам-на-сам з такою бідою?

— Я піду додому через тунель, — дещо холодно мовила Поллі. — Це найкоротша дорога. Кажеш, хочеш, аби я повернулася? То чи не міг би ти спочатку попросити вибачення?

— Попросити вибачення?! — вигукнув Диґорі. — Оце так! Ну хіба це не схоже на дівчисьок? А що я такого зробив?

— Нічого, звісно, — саркастично відповіла Поллі, — тільки ледь не викрутив мені руку, як боягузливий задирака, у тій кімнаті з восковими опудалами. Тільки вдарив молотком у дзвін, як останній дурень. Тільки загаявся у лісі так, що вона мала час ухопити тебе за вухо, перш ніж ми стрибнули у нашу калюжу Все.

— О, здивовано промовив Диґорі, — Добре, добре, вибач, будь ласка. Я дійсно дуже шкодую, що так сталося у тій кімнаті з фігурами. Справді, вибач. А тепер, будь така добра, повертайся. Я опинюся у страшенній скруті, якщо ти не прийдеш.

— Не думаю, що це може тобі чимсь загрожувати. Це ж для пана Кеттерлі приготоване розпечене крісло чи лід у ліжку, хіба ні?

— Не в тому справа, — заперечив Диґорі. — Я хвилююся за маму. Уяви собі, що ця істота входить до неї у кімнату… Мама може перелякатися до смерті.

— Так, справді, — погодилась Поллі зовсім іншим тоном. — Добре, ми укладаємо мир. Я повернуся назад, як тільки зможу. Але зараз мені треба йти.

І вона поповзла крізь маленькі дверцята в тунель. Цей темний простір поміж балками, що кілька годин тому здавався таким таємничим та до трему цікавим, зараз виглядав зовсім буденно.

А зараз ми мусимо повернутися до дядька Ендрю. Його бідне старе серце геть вистрибувало з грудей, коли він, похитуючись і обтираючи носовичком чоло, спускався сходами з горища. Далі він зайшов до своєї спальні, що містилася на поверх нижче, замкнувся зісередини і відразу почав намацувати у шафі для одягу пляшку та шклянку, які переховував там од тітоньки Летті. Дядько налив собі по вінця якогось гидкого дорослого напою і вихилив одним духом. Потім глибоко зітхнув.

— Чесне слово, — сказав він сам до себе, — мене просто калатає. Я розчавлений! І це в мої роки!

Він налив собі вдруге і теж вихилив. Потім почав переодягатися. Ви ніколи не бачили подібного вбрання, проте я ще таке пам'ятаю. Дядько Ендрю одягнув високого сліпучого накрохмаленого комірця, що змушував тримати підборіддя весь час високо піднятим. Далі дістав білу гаптовану камізельку. На грудях камізельку прикрашав ланцюжок золотого годинника. Потім одягнув найкращого сюртука, що служив йому тільки на весілля та похорони, вийняв парадного циліндра і здмухнув із нього невидимий порох. На скрині стояла ваза з квітами (її поставила туди тітонька Летті). Дядько Ендрю висмикнув одну квітку і запхав її у петлицю сюртука. З маленької шухлядки вийняв чистий носовичок (таких гарних тепер не купиш) і скропив його кількома краплями парфумів. Далі взяв своє пенсне із товстою чорною стрічкою, почепив його на носа і подивився на себе в дзеркало.

Як відомо, діти часто роблять всілякі дурниці, але й дорослі чинять свої. В цю мить дядько Ендрю став дурним у дуже дорослий спосіб. Зараз, коли чаклунки не було поряд у кімнаті, він швидко забув, як вона його налякала і думав лише про її дивовижну красу. "З біса гарна жінка, сер, з біса гарна жінка. Досконале створіння", — бурмотів раз-у-раз до себе. До того ж, він якось примудрився забути, що це діти привели за собою оте "досконале створіння", ба більше: йому втелющилось у голові, що саме він, власною персоною, за допомогою своєї магії викликав її з незвіданих світів.

— Ендрю, мій хлопчику, — заворкотав він сам до себе, вихиляючись перед дзеркалом, — ти диявольськи добре, як на твій вік, збережений парубок. Показний, ставний чоловік, сер.

Бачите, старому бевзеві приверзлося, що чаклунка закохана в нього. Напевно, до цього призвели ті дві шклянки, а ще його найкраще вбрання. У кожному разі, він був марнославний як півень. Через марнославство власне і став чорнокнижником.

Він одімкнув двері, зійшов донизу, послав служницю по бричку (в ті часи кожен мав достатньо обслуги) і заглянув до вітальні. Там, як він і сподівався, побачив тітоньку Летті. Вона саме лагодила матрац. Матрац лежав на підлозі біля вікна, а тітонька Летті навколішки стояла на ньому.

— Ах, Летиціє, люба моя, — замуркотів дядько Ендрю, — я… ах… повинен піти. Позич-но мені зо п'ять фунтів, і будеш гарною дічинкою.

("Дічинка" — саме так він вимовляв слово "дівчинка".)

— Ні, Ендрю, любий, — відповіла тітонька Летті спокійним, твердим голосом, не підводячи голови від своєї роботи, — я вже тобі сотню разів говорила, що не позичатиму тобі грошей.

— Але зараз, благаю, не будь такою нестерпною, моя люба дічинко, — скрикнув дядько Ендрю. — Це дуже важливо. Ти поставиш мене у дуже скрутне становище, якщо відмовиш.

— Ендрю, — промовила тітонька Летті, дивлячись йому просто у вічі, — я дивуюся, як у тебе вистачає нахабства просити у мене гроші.

За тими словами крилася стара і нудна історія, що тяглася між дорослими. Вам достатньо знати лише, що дядько Ендрю своїм "керуванням бізнесовими справами Летті, задля неї, звичайно ж", байдикуванням упродовж цілого життя, величезними рахунками за бренді та сигари (які тітонька Летті змушена була щоразу оплачувати) зробив її значно біднішою, ніж вона була тридцять років тому.

— Моя люба дічинко, — правив своєї дядько Ендрю, — ти не розумієш. Я матиму сьогодні цілком непередбачувані витрати. Мені доведеться декого розважати. Годі вже, не будь такою занудою.

— І кого ти, на милість, збираєшся розважати, Ендрю? — спитала тітонька Летті.

— Е… щойно до нас прибув винятково видатний гість.

— Видатна брехня, — відрубала тітонька Летті. — За останню годину ніхто не дзвонив.

І в цю мить двері до кімнати раптом розчахнулися навстіж. Тітонька Летті озирнулася і зі здивованням уздріла на порозі незвичайну жінку, розкішно одягнуту, з оголеними руками та блискучими очима. То була чаклунка.

Розділ 7. Що трапилося перед дверима

— Гей, рабе, скільки я маю чекати на мою колісницю? — загриміла чаклунка.

Дядько Ендрю аж присів від страху. Тепер, коли вона опинилася поряд, усі немудрі думки, що вроїлися йому перед дзеркалом, умить вивітрили. Тітонька Летті відразу підвелася з колін і вийшла на середину кімнати.

— І хто ж ця молода особа, Ендрю, можна довідатись? — крижаним тоном запитала тітонька Летті.

— Видатна чужоземка… д-дуже важлива п-персона, — затинаючись, промимрив дядько Ендрю.

— Дурниці! — відрізала тітонька Летті, а потім, обернувшись, до чаклунки:

— Ану геть із мого дому негайно, ти, безсоромнице, або я пошлю за поліцією!

Тітонька Летті гадала, що чаклунка належить до мандрівного цирку, — тітонька ж ніколи не схвалювала вигляду оголених рук.

— Що це за одна? — спитала Джейдіс. — Опустись на коліна, нікчемо, перед тим як я розпорошу тебе.

— Тільки без міцних висловів у моєму домі, якщо Ваша ласка, молодичко, — спокійно відповіла тітонька Летті.

У ту ж мить, як здалося дядькові Ендрю, королева, немов пружина, випросталася на весь свій велетенський зріст. З її очей посипалися іскри: гнівним жестом вона викинула вперед руку і водночас викрикнула якесь закляття, яке пролунало дуже моторошно. Це були ті самі слова, які зовсім недавно перетворили на пил велику браму палацу в Черні. Але — нічого не сталося, хіба лишень тітонька Летті, міркуючи, що ті моторошні слова були вимовлені англійською мовою, сказала:

— Я так і думала: ця жінка п'яна. П'яна! Вона навіть не може виразно говорити.

Це, певно, була жахлива мить для чаклунки, коли вона раптом усвідомила, що її здатність перетворювати людей на порох, що ніколи не підводила у її власному світі, у нашому світі і не збиралася проявлятись. Але чаклунка ні на секунду не втратила голови. Довго не роздумуючи над невдачею, вона стрибнула вперед, ухопила тітоньку Летті за шию і попід коліна, піднесла її над головою так легко, немовби тітка була не важчою за ляльку, і жбурнула через кімнату Коли тітка Летті "у польоті" розтинала повітря, на порозі з'явилася служниця (якій випав на диво насичений подіями ранок) і сповістила:

— Сер, коли Ваша ласка, прибув кеб.

— Поведеш мене далі, рабе, — звернулася чаклунка до дядька Ендрю. Той почав було белькотіти щось про "прикре насильство… справді, треба протестувати", та від одного погляду Джейдіс занімів. Вона потягла його з кімнати і

виволокла з будинку. Диґорі збігав сходами саме в ту мить, як за ними грюкнули вхідні двері.

— О Боже! — вигукнув він. — Вона вирвалась у Лондон! Із дядьком Ендрю! Цікаво, що ж тепер буде?

— Паничу Диґорі, — обізвалася служниця (якій дійсно випав чудовий день), — думаю, що пані Кеттерлі трохи забилась, — і вони обоє побігли у вітальню з'ясувати, що ж трапилося. Якби тітонька Летті гепнулась на голу підлогу або навіть на килим, думаю, вона переламала б усі кістки, але, на превелике щастя, вона приземлилась на матрац. Тітонька Летті була літньою панею, але міцної статури — тітки часто бувають такими у поважному віці. Після того як "вільний політ" завершився, вона нюхнула англійської солі, посиділа ще кілька хвилин і повідомила, що з нею нічого особливого не сталося, якщо не рахувати кількох синців. Дуже швидко вона знову опанувала ситуацію.

— Саро, — звернулася тітка до служниці (якій ще ніколи не траплявся такий день), — негайно біжи до найближчого поліцейського відділку і повідом їх, що тут вештається особливо небезпечна божевільна. Обід для пані Керк я приготую сама.

Пані Керк була, звісно, мамою Диґорі. Коли з обідом для мами упорались, небіж із тіткою пообідали самі. Після цього Диґорі глибоко замислився.

Проблема полягала в тому, як повернути чаклунку до її світу або хоча б чимскоріш викинути з нашого. Хай там що, але не можна дозволити, щоб вона лютувала у будинку. Мама не повинна її бачити. І, якщо це можливо, вберегти б іще й Лондон від її гніву. Диґорі не було у вітальні, коли чаклунка спробувала

"розпорошити" тітоньку Летті, але він бачив, як розсипалася на дрібний пил брама у Черні Він знав страшну силу чаклунки, але не знав, що у нашому світі вона всю її втратила. Він також знав про її наміри звоювати наш світ і розумів, що у цю хвилину вона могла зруйнувати Букінгемський Палац або Будинок Парламенту, а поліцейські на своїх постах перетворилися б на купки пилу. І він не знав, як це запобігти. "Але ж перстені, здається, діють як магніти, — зненацька осяяло його. — Якщо я тільки доторкнуся до неї, а потім до жовтого персня, ми обоє опинимося у Лісі поміж Світами. Цікаво, вона там знову ослабне? Чи впливає там щось на неї, чи то було просто потрясіння від того, що її висмикнули з її світу? Здається, я мушу ризикнути. Але як мені відшукати це чудовисько? Не думаю, що тітка Летті дозволить мені вийти з дому, навіть якщо я не розповім, куди збираюся. Крім того, навряд чи я роздобуду більше, ніж два пенси. А мені здалось би трохи грошей на омнібуси та конки, якщо хочу об'їздити весь Лондон. У кожному разі, не маю жодної путящої ідеї, де її шукати. Цікаво, дядько Ендрю все ще з нею?"

Скидалося на те, що єдиним виходом було чекати і сподіватися, що дядько Ендрю з чаклункою повернуться назад. Як тільки вони з'являться, він мусить притьмом вибігти, вчепитися за неї і торкнутися жовтого персня ще до того, як вона переступить поріг. А це означало, що він мусить стерегти вхідні двері, як кіт мишачу нірку. Диґорі не насмілювався покинути свого поста ні на мить. Саме тому він зайшов до їдальні і, як то кажуть, "прилип" до вікна. То був так званий еркер, вікно з виступом, з якого було видно сходи ґанку та вулицю попід вікнами, отож ніхто не зміг би прослизнути у двері поза увагою хлопця. "Цікаво, а що зараз робить Поллі?" — подумав Диґорі.

Перші півгодини тягнулися для нього нестерпно довго. Але Ви не будете нудитися, бо я тимчасом розповім про Поллі. Вона

повернулась додому, запізнившись на обід, із заляпаними болотом мештами та мокрими панчохами. Коли її запитали, де вона тинялась і чому так заталапалась, дівчинка відповіла, що гуляла з Диґорі Керком. На подальші розпитування вона відказала, що забруднила ноги в калюжі, а калюжа та була в лісі. Кода ж спитали, де був той ліс, вона відповіла, що не знає. На запитання, чи не було це часом у парку, вона досить правдиво сказала, що, мабуть, то був своєрідний парк. З того всього мама Поллі дійшла висновку, що Поллі пішла з дому, нікого не попередивши, забрела у невідомий район Лондона, у якийсь незнайомий парк, де бавилась, вистрибуючи по калабанях. Далі Поллі почула, що вона була страшенно неслухняною і що варто було би заборонити їй бавитися надалі з "отим Керком", аби знову не трапилося чогось подібного. Тоді її нагодували обідом, але зовсім без ласих шматочків, а потім відправили у ліжко на добрих дві години. Такі покарання були цілком звичною справою у ті дні.

Отож коли Диґорі пантрував вулицю з їдальні, Поллі лежала в ліжку, й обоє думали про те, як страшенно повільно тягнеться час. Як на мене, то я би волів радше бути у становищі Поллі: їй треба було лишень дочекатися, доки спливуть оті дві години. А ось Диґорі щоразу здригався, почувши, як проїхав кеб або пекарський фургон чи як за рогом пробіг служка м'ясника, і думав: "Це вона", — а потім розумів, що помилився. І поміж тими даремними тривогами, здавалось, минала година за годиною, годинник далі собі цокав, а високо над головою об шибку билася велика муха. Це був один із тих будинків, де пополудні ставало тихо й нудно і, здавалося, завжди пахло смаженою бараниною.

Під час цього нескінченного вичікування та виглядання сталася одна невеличка подія, яку я мушу згадати, бо пізніше з нею пов'яжеться дещо важливе. Одна пані прийшла провідати маму Диґорі і принесла трохи вино-граду. Оскільки двері до

їдальні були прочинені, Диґорі ненароком підслухав розмову, яка відбулася у залі між тією панею та тітонькою Летті.

— Який чудовий виноград! — долинув голос тітки. — Думаю, що якщо щось і може поліпшити її стан, то саме це. Але бідна мила крихітка Мейбл! Боюся, що тепер тільки фрукти з Країни Молодості зможуть допомогти їй. У цьому світі ніщо вже не зарадить.

Потім вони заговорили тихше і так швидко, що хлопець не зміг більше нічого розібрати. Якби він почув про Країну Молодості кілька днів тому, то подумав би, що тітонька Летті просто балакає собі без якогось особливого змісту, як ото часто чинять дорослі, і хтозна чи ця розмова зацікавила б його. І тепер хлопець мислив майже так само. Та раптом збагнув: тепер йому відомо (навіть якщо тітоньці Летті — ні), що там таки насправді є інші світи, і він сам побував ув одному із них. У такому разі десь там могла бути справжня Країна Молодості. А в ній може бути все що завгодно. Там, у якомусь зі світів, може рости плід, який дійсно потрафить вилікувати його маму! І о-о… Гаразд, самі знаєте, що відчуваєш, коли починаєш сподіватися на ліпше у безнадійній ситуації. Вам майже хочеться побитися з цією надією, бо воно занадто добре, аби було правдою, в той час як Вас уже спіткало стільки розчарувань. Ось такі почуття змагалися у серці Диґорі. Але ці спроби сиротину не змогли згасити надію. Це могло… так, так, саме це й могло бути правдою. Стільки незвичайних речей уже здійснилося. Й у нього є чарівні перстені. Там мають бути світи, у які можна потрапити через будь-яку калюжу в Лісі. Він може перепробувати їх усіх. І тоді… мама знову одужає. Все знову налагодиться. Диґорі зовсім забув про чаклунку. Його рука вже потяглася до жовтого персня, коли раптом він почув шум галопу.

"Гей, що це? — насторожився Диґорі. — Пожежна машина? Цікаво, що за будинок горить? О, наближається сюди. Та це ж вона!.."

Гадаю, нема потреби пояснювати, кого він мав на увазі.

Спершу мчав кеб. Сидіння візника було порожнім. З даху кеба — ні, не сидячи, а навстоячки, чудово зберігаючи рівновагу, коли кеб на повній швидкості, задерши колесо, вихопився з-за рогу, — конем правувала Джейдіс — Королева над Королевами, Гроза Черну! Її зуби біліли, очі палали вогнем, а довге волосся майоріло за спиною, немов хвіст комети. Джейдіс немилосердно шмагала коня. Ніздрі бідолашної тварини були широко роздуті, почервоніли і вкрилися піною. Кінь божевільно гнав просто на вхідні двері. Він промчав за дюйм від вуличного ліхтаря, а потім став дибки. Кеб урізався у вуличний ліхтар і розтрощився на шматки. У мить удару чаклунка різко відштовхнулась і, здійснивши карколомний стрибок, гепнула на спину коня. Вона вмостилася верхи і, нахилившись уперед, щось прошепотіла йому на вухо. Від того жеребець анітрохи не заспокоївся, а ще більше знавіснів. Він знову здибився і заіржав так, наче зойкнув. Здавалося, що кричали і його копита, і зуби, й очі, і розмаяна грива. Тільки дуже вправний вершник зміг би зараз на ньому втриматися.

Перш ніж Диґорі встиг перевести подих, сталася ще сила подій. Другий кеб появився майже відразу за першим і різко загальмував поряд; із нього вистрибнув огрядний чоловік, а за ним — поліціянт. Потім примчав ще один повіз із двома поліціянтами. За ними, на велосипедах, ще зо двадцять чоловік (в основному хлопчаки-розсильні). Всі вони дзеленчали велосипедними дзвониками, репетували, свистіли та галайкали. Наприкінці сунув іще натовп піших роззяв. Люди були розпалені бігом і дуже задоволені собою. В усіх будинках

на вулиці миттєво розчахнулися вікна, а покоївки та воротарі повибігали на ґанки. Всі хотіли побачити чудасію.

Тим часом з-під уламків кеба почав виборсуватись якийсь літній добродій. Кілька людей поспішили йому на допомогу, проте один шарпав бідолаху в один бік, а другий — в інший. Можливо, той зарадив би собі сам у ліпший спосіб. Диґорі подумав, що літній добродій, мабуть, є дядьком Ендрю, але обличчя неможливо було роздивитися: високий циліндр наліз йому на голову по самі плечі.

Диґорі вискочив з будинку і приєднався до натовпу.

— Ось ця жінка! Ось вона! — вигукував огрядний пан, указуючи на Джейдіс. — Застосуйте Вашу владу, констебле. Вона нанесла шкоду моїй крамниці на сотні й тисячі фунтів! Погляньте на отой разок перлів на її шиї. Він мій! А ще вона підбила мені око. Чого Вам іще треба?

— О, вона виглядає на дужу молодичку, — озвався якийсь чоловік із натовпу. — Я би х'тів побачити того синяка. Чудово! Вона, певно, добряче попрацювала! Ну хіба не силачка?!

— Вам би, містере, прикласти до Вашого синця добрячий шмат сирого м'яса, ось що Вам треба, — звернувся до гладуна служка м'ясника.

— Ану, — озвався старший поліціянт, — що тут коїться?

— Кажу вам, вона… — почав було огрядний пан, коли хтось із натовпу вигукнув:

— Не дозволяйте тому старому з кеба вислизнути. Це він привів її.

Старому добродієві, яким дійсно виявився дядько Ендрю, саме вдалося вигребтися з-під уламків. Він випростався і почав розтирати свої синці.

— Ану, — повторив поліціянт, обернувшись до нього, — що тут відбувається?

— Бу-бу-бу, — донісся з циліндра голос дядька Ендрю.

— Годі! — суворо перебив його поліціянт. — Дивіться мені, тут уже не до жартів. Скиньте того циліндра, чуєте?

Це було набагато легше сказати, ніж виконати. Проте коли дядько Ендрю, помоцувавшись якийсь час із циліндром, таки не дав йому ради, підбігло двоє поліціянтів, учепилися за криси і з силою смикнули.

— Дякую вам, дякую вам, — слабким голосом сказав дядько Ендрю. — Дякую вам. Любі мої, я страшенно потовчений. Чи не зміг би хтось налити мені чарочку бренді?..

— А тепер скажіть мені, будь ласка, — звернувся до дядька Ендрю поліціянт, витягуючи дуже великий записник і дуже маленький олівчик, — Ви відповідаєте за цю молоду жінку, он там?

— Обережно! — пролунало кілька голосів, і поліціянт вчасно відстрибнув назад. Кінь намагався вдарити його заднім копитом і, можливо, навіть убив би. Чаклунка розвернула коня до натовпу і смикнула назад так, що той задніми ногами опинився на тротуарі. В руці вона тримала довгого блискучого ножа, яким обтяла посторонки, звільнивши коня із запрягу.

Увесь той час Диґорі намагався вибрати місце, з якого міг би дістатися до чаклунки. Це було зовсім непросто, бо було надто багато людей. А щоб опинитися з іншого боку йому потрібно було прошмигнути між кінськими копитами та огорожею, що оточувала клаптик землі перед будинком. Якщо Ви трохи знаєтеся на конях, а тим більше якби побачили, в якому стані зараз перебував цей жеребець, то зрозуміли б, що протиснутися повз нього було справою досить небезпечною. Диґорі розумівся на конях, проте він зціпив зуби і, незважаючи на страх, приготувався до прориву, тільки-но випаде слушна нагода.

Крізь натовп, допомагаючи собі плечима, уперед проштовхувався червоновидий чолов'яга у капелюсі-казанку:

— Привіт! Гей, служба, — звернувся він до поліціянта, — то мій кінь, що он та ньому сидить, а то мій кеб, що он та його розтрощила на друзки.

— Не всі одразу, прошу вас, не всі одразу, — озвався поліціянт.

— Але він не може чекати, — вказуючи на змиленого жеребця, наполягав візник. — Я знаю цього коня ліпше, ніж ви. Він незвичайний. Його батько служив у кавалерії, ось що. О! І якщо ця молодичка далі буде так з ним бавитися, то геть замордує. Ось, дайте мені його забрати.

Поліціянт тільки й чекав слушної нагоди, щоб відсунутися подалі від коня. Візник ступив крок ближче, глипнув на Джейдіс і мовив до неї неласкаво:

— А зараз, панянко, дозвольте мені віяти його за вудила і — вже злізайте. Ви, я бачу, панія і не бажаєте неприємностей,

правда? Вам треба додому, випити горня доброго чаю і лягти собі спочити. Потім будете чутися набагато ліпше.

Водночас він протягнув руку до коня, промовляючи:

— Спокійно, Перчику, старенький. Заспокойся вже.

І тоді вперше озвалася чаклунка:

— Собако! — шулікою злинув її чіткий, холодний голос над юрбою, заглушаючи всі звуки довкола. — Собако, забери руки від нашого королівського скакуна! Ми є імператриця Джейдіс.

Розділ 8. Бійка біля вуличного ліхтаря

— Ха! Г'імператриця, кажеш? Це ще треба перевірити, — сказав хтось.

А інший докинув:

— Тричі "слава" Г'імператриці Різницького Ножа!

Більшість голосів підтримала його.

Обличчя чаклунки запалало рум'янцем і вона дуже вишукано вклонилася. Та вигуки "слава" потонули у вибухові реготу, і Джейдіс усвідомила, що з неї просто кепкують. Вираз її обличчя миттю змінився. Вона перекинула ножа в ліву руку і далі, без усякого попередження, зробила те, на що неможливо було дивитися без страху. Легко, без зусиль, наче то була найпростіша у світі річ, випроставши праву руку, вона виламала металеву поперечину вуличного ліхтаря. Якщо Джейдіс і втратила деякі зі своїх можливостей у нашому світі,

то сила таки залишилася при ній. Вона могла переламати залізний прут як сірничок. Чаклунка підкинула у повітря свою нову зброю, впіймала, струсонула нею і пришпорила коня.

"Тепер мій шанс", — подумав Диґорі. Він прослизнув поміж конем та огорожею і почав наближатися до чаклунки. Якби кінь заспокоївся хоч на мить, хлопець зміг би ухопити її за п'яту. Тільки-но Диґорі кинувся, як почув жахливий тріск і глухий удар: чаклунка з розмаху торохнула залізним прутом по шоломі старшого поліціянта. Той упав як підкошений.

— Швидше, Диґорі. Це треба зупинити, — пролунав голос поруч із ним. То була Поллі, яка, лиш їй дозволили встати з ліжка, швиденько прибігла сюди.

— Ну ти й молодчинка, — зрадів Диґорі. — Міцно тримай мене. Не переплутай: жовтий перстень. Але не одягай його, доки я не крикну.

Тут знов розлігся тріск і другий поліціянт також обм'як. Юрба розлючено заревіла:

— Стягніть її додолу! Діставайте камені з бруківки! Викликайте військових!

Але більшість людей відбігла чимдалі. Візник, який, вочевидь, був найхоробрішою, як і найдобрішою, особою серед присутніх, залишився поряд із конем, викручуючись та ухиляючись від залізного прута і постійно намагаючись ухопити Перчика за вузду. Юрба заклекотіла і знову пішла у наступ. Над головою Диґорі просвистів камінь. Тоді могутнім дзвоном пролунав голос чаклунки — на цей раз він звучав так, неначеб вона була майже щаслива:

— Паскуди! Ви дорого заплатите за це, коли я підкорю цей світ. Від вашого міста не залишиться каменя на камені! Я вчиню з вами як із Черном, як із Феліндою, як із Сорлоїсом, як із Брамандином.

Диґорі врешті вхопив її за литку. Вона хвицьнула і вдарила його в обличчя. Від болю хлопець відпустив її. Губа його була розсічена, а в роті зібралося повно крові. Десь зовсім поряд голосом дядька Ендрю скімлило:

— Мадам… моя дорога молода пані… заради всього святого… заспокойтеся!

Диґорі вдруге вхопився за її п'яту, але чаклунка знову його струсила. Той залізний прут повалив уже багатьох людей. Хлопець зробив третю спробу учепився за п'яту і тримався як вош кожуха. "Давай!" — гукнув він до Поллі, а тоді…

О, вдалося: розлючені й перелякані обличчя зникли. Сердиті та спантеличені голоси змовкли. За винятком… голосу дядька Ендрю. Він продовжував примовляти у темряві поруч із Диґорі:

— О-о! Це що — марення? Це кінець? Я цього не витримаю. Це несправедливо. Я ніколи не мав наміру бути чорнокнижником. Це якесь непорозуміння. Це моя хресна у всьому винна. Я буду скаржитися… І це при моєму здоров'ї… Такий старовинний дорсетширський рід…

"Остогид, — подумав Диґорі. — Його нам тільки бра-кувало. Ото ще мені прогулянка!"

А вголос додав:

— Ти тут, Поллі?

— Так, тут, але перестань штурхатися.

— Я не… — почав було Диґорі, але не встиг нічого більше сказати, бо їхні голови вихопилися під тепле і зелене склепіння лісу. І як тільки вони вилізли з калюжі, Поллі вигукнула:

— Поглянь! Ми притягнули за собою старого коня. І пана Кеттерлі! І візника! Ну нічо' собі, оце так горох з капустою!

Як тільки чаклунка зрозуміла, що знову потрапила до лісу, вона зблідла і схилилася коневі на шию, обличчям у гриву. Видно було, що почувається вона вкрай погано. Дядько Ендрю тремтів. А от Перчик, наш кінь, струснув головою, весело заіржав і на очах почав оживати. Відтоді як Диґорі вперше побачив його, кінь нарешті заспокоївся. Його прищулені вуха повернулися у звичайне положення, а в очах загорівся живий вогник.

— Ось так, старенький, — сказав візник, поплескуючи Перчика по шиї, — так ліпше. Заспокойся.

Перчик учинив найприроднішу річ, яку може зробити в лісі спраглий (і спокійний) кінь. Він поволі рушив навпростець до найближчої калюжі і ступив у неї, щоб напитися. Диґорі далі тримався за п'яту чаклунки, а Поллі не випускала руки Диґорі. Візник одну руку поклав на Перчика, а дядько Ендрю, якого все ще трусило, саме вчепився у другу руку візника.

— Мерщій, — промовила Поллі, глянувши на Диґорі, — зелені!

Так коник і не напився з тієї калюжі. Натомість уся компанія виявила, що поринає у темряву Перчик заіржав, Дядько Ендрю заскімлив. Диґорі промовив:

— Хоч раз поталанило.

Запала коротка пауза. Потім Поллі поцікавилася.

— Чи не мали б ми вже прибути туди?

— Ми вже кудись прибули, — відповів Диґорі. — Принаймні, я стою на чомусь твердому.

— О, я теж щойно це усвідомила, — погодилась Поллі. — Але чому так темно? Слухай, як ти гадаєш, може, ми потрапили не в ту калюжу?

— Напевно, це Черн, — міркував Диґорі. — Тільки повернулися ми серед ночі.

— Це не Черн, — сказав голос чаклунки. — Це порожній світ. Це Ніщо.

Дійсно, воно було надзвичайно схожим на Ніщо. Там не було зірок. Було так темно, що нікому б узагалі не вдалося розгледіти один одного, а тому навіть не мало значення, чи взагалі були відкриті їхні очі. Під ногами було щось пласке і прохолодне — воно могло бути ґрунтом, та, вочевидь, не було травою чи деревом. Повітря було сухим і прохолодним. Вітру не було.

— Моя погибель приходить по мене, — з моторошним спокоєм промовила чаклунка.

— Ой, не кажіть так, — простогнав дядько Ендрю. — Моя люба молода пані, благаю, не кажіть таких речей. Не може вже бути гірше, ніж зараз. Ох, візниче… мій добрий чоловіче… чи не прихопив ти часом для себе плящинки? Краплина спиртного — це саме те, що мені зараз необхідно.

— Ану послухайте, що я вам скажу, — озвався візник лагідним, спокійним, мужнім тоном. — Заспокойтеся ви. Кості у всіх цілі? Добре. Ми повинні дякувати долі за те, що з жодним із нас нічого не сталося після такого падіння. Тепер… якщо ми провалилися в якесь приміщення… ніби в нову станцію метро… то хтось прийде і витягне нас звідси скоро, побачите! а якщо ми померли… чого я не заперечую… ну то згадайте, що на морі буває ще гірше, і хлопці теж часом гинуть. А якщо чоловік провадив порядне життя, то йому нема чого боятися. І якщо вас цікавить моя думка, то, гадаю, ми могли б найліпше провести час, коли би щось заспівали.

І він заспівав. Він завів обжинковий гімн — із подякою за всі плоди, що були "зібрані без втрат у засіки". Ця пісня бу-ла не надто доречна тут, де, як можна було здогадатися, зроду нічого не зростало, однак вона була єдиною, яку візник добре знав. У нього був гарний голос, діти також приєдналися. Звучало славно. Дядько Ендрю з чаклункою утрималися.

Коли пісня уже закінчувалася, Диґорі відчув, як хтось шарпає його за лікоть. З густого духу бренді та сигар і дотику доброго вбрання, він зрозумів, що то був дядько Ендрю. Дядько обережно відтягнув Диґорі від інших. Коли вони трохи відійшли, старий прихилився до його вуха так близько, аж Диґорі стало лоскітно, і гаряче прошепотів:

— Тепер, мій хлопчику, тікаймо із твоїм перснем. Давай, забираймося.

Але чаклунка мала дуже добрі вуха.

— Йолопе, — пролунав її голос, — ти що, забув, що я можу чути людські думки? Відпусти хлопця. Якщо спробуєш мене зрадити, я придумаю таку помсту на твою дурну голову, про яку не чули у жодному зі світів від початку початків.

— І, — додав Диґорі, — якщо Ви думаєте, що я, як остання свиня, втік би і залишив Поллі, і візника, і коника… отут, то глибоко помилились.

— Ти, неслухняний малий нахабо… — почав було сваритися дядько Ендрю, але візник перебив його:

— Чш-ш!

Усі прислухалися. У темряві нарешті щось відбувалось. Якийсь голос почав співати. Він був так далеко, що Диґорі не міг визначити, з якого боку долинала пісня. Часом здавалося, що звідусіль. Якусь мить хлопець був майже переконаний, що звук виростав із-під землі. Низькі тони були такими глибокими, що їх можна було справді сприйняти за голос самої землі. То не були слова. То, мабуть, і не була мелодія. Однак, якщо порівнювати із чимось звичним, то це можна б означити як найчарівніший звук, який Диґорі будь-коли доводилося чути. Звук був настільки прекрасним, що Диґорі ледве міг його витримати. Здавалося, що і кінь це відчував: він тихо і лагідно заіржав, ніби по роках виснажливої праці у запрязі уявив себе на старому лузі, де колись вибрикував лошатком, ніби побачив когось, кого пам'ятав і любив і хто прямував до нього навпростець через луг, несучи йому шматочок цукру.

— Гой! — вигукнув візник. — Чи ж не мило?!

А потім водночас сталося аж два дива. Перше — до голосу приєдналося безліч голосів у повній гармонії. Тільки тональність була значно вища. То були холодні, трепетні, срібні голоси. Другим дивом було те, що темрява згори зненацька спалахнула зорями. Вони з'явилися не поступово, одна за одною, як то буває літнього вечора, а — ось цієї миті ще була суцільна темрява, а вже наступної заяскріли тисячі і тисячі цяток світла… самітні зорі, сузір'я і планети, яскравіші та більші, ніж у нашому світі. Було безхмарно. Разом із новими зорями з'явилися й нові голоси. Якби Вам довелося це почути і побачити, як Диґорі, то Ви би подумали, що це співають зорі, а той глибочезний голос був Першим Голосом, який покликав їх до життя та співу.

— Сили небесні! — дивувався візник. — Я міг би бути кращою людиною ціле моє життя, якби там, у нас, був пізнав те, що тут.

Голос на землі тепер звучав іще голосніше, радісніше й урочистіше, а голоси на небі, що деякий час супроводжували його, почали стихати. І тут сталося ще щось.

Далеко, майже над самим горизонтом, небо почало сіріти. Повіяв легенький, дуже свіжий вітерець. Небо в одному місці повільно і невпинно світлішало. Можна було вже розрізняти темні обриси пагорбів. Увесь той час Голос продовжував свій спів.

Скоро розвиднілося настільки, що можна було розгледіти обличчя одне одного. Візник та діти стояли з відкритими устами та сяючими очима. Вони впивалися звуками. Здавалося, що ті звуки їм щось нагадували. Дядько Ендрю також роззявив рота, але не від радості. У нього був такий вигляд, ніби його підборіддя просто відокремилося від обличчя. Дядькові плечі якось обвисли, а коліна дрібно тремтіли: йому не подобався

Голос. Якби пан Ендрю міг утекти звідси поповзом у щурячу нору то саме так і вчинив би. А от чаклунка, мабуть, розуміла цю музику ліпше, ніж будь-хто з них. Вона міцно зціпила губи і стиснула кулаки. Від часу, коли розпочалася пісня, вона зрозуміла, що весь цей світ наснажується іншою магією, сильнішою за її власну. Чаклунка була сповнена ненависті. Їй хотїлось розбити весь цей світ, ба ні, всі світи, на дрібні скалки, лишень би зупинити цей спів.

Кінь стояв, нашорошивши вуха, а під шкірою в нього пробігали тремтливі хвилі. Кінь фуркав і нетерпляче бив копитом об землю: він більше не був схожим на стару втомлену шкапу — тепер дійсно можна було повірити, що його батько бував у боях.

Небо на сході змінило свої барви спершу з білої на рожеву, а потім на золоту. А Голос наростав і наростав, аж почало здригатися повітря, і коли досяг свого наймогутнішого і найвеличнішого звучання, зродилося сонце.

Диґорі ніколи не бачив такого сонця. Сонце над руїнами Черну виглядало старшим за наше, а це явно було молодше. Коли воно підіймалося, то, здавалося, сміялося з радості. Коли промені осяяли землю, наші мандрівники почали роздивлятися, куди ж вони потрапили. То була розлога долина, через яку звивалася широка бистра річка, несучи свої води на схід, до сонця. На півдні були гори, а на півночі — пологі пагорби. Проте долина ця була зовсім пустельною — одна земля, каміння і вода. Не було видно ні дерев, ні кущів, ані стеблини трави. Земля вигравала багатими барвами — свіжими, теплими і живими. Ті барви хвилювали. А коли наші мандрівники нарешті побачили самого співака, то забули геть про все на світі.

Це був лев. Велетенський, гривастий та ясний, він стояв лицем до сонця, що саме сходило. Він широко відкрив рот у

співі. Його постать бовваніла десь за триста ярдів від мандрівників.

— Цей світ жахливий, — витиснула зі себе чаклунка. — Ми мусимо летіти звідси. Підготуй заклинання.

— Я цілком згодний з Вами, мадам, — підтримав її дядько Ендрю. — Дуже неприємне місце. Зовсім нецивілізоване. Якби тільки я був молодшим і мав рушницю…

— От бісового батька син! — перебив його візник. — Гадаєш собі, що зміг би його застрелити?

— А хто зміг би? — поспитала Поллі.

— Підготуй заклинання, старий йолопе, — нагадала Джейдіс.

— Так, звичайно, мадам, — улесливо відповів дядько Ендрю. — Треба, щоб обоє дітей торкнулися до мене. Диґорі, одягни-но швидше свого персня і — додому.

Дядько Ендрю хотів утекти, залишивши чаклунку напризволяще.

— О, це перстені, так?! — скрикнула чаклунка, зістрибуючи з коня. Вона вмить залізла б до кишені Диґорі, але хлопець схопив Поллі за руку і вигукнув:

— Бережись! Якщо будь-хто з вас зрушиться хоч на півкроку, ми обоє зникнемо, і ви залишитеся тут назавжди. Так, у моїй кишені є перстень, який може перенести нас із Поллі додому. Але дивіться: моя рука напоготові. Отож тримайтеся подалі. Я прошу вибачення у Вас, — він поглянув

на візника, — й у Вашого коня, але інакше не можу цьому зарадити. Що ж до вас двох, — він подивився на дядька Ендрю та королеву, — то обоє ви — чаклуни, а значить, вам має бути добре удвох.

— Гей, та припиніть галасувати, — озвався візник. — Я хочу послухати музику.

Бо пісня саме змінилася.

Розділ 9. Заснування Нарнії

Лев походжав туди й сюди порожньою землею і співав нову пісню. Вона була лагідніша, веселіша і ритмічніша за ту, якою він викликав зорі та сонце. Мелодія стелилася і тихо жебоніла, як струмок. І в той час, коли лев ходив та співав, долина вкрилася зеленою травою. Вона з'явилася від лева, наче шовковиста хвиля, а потім побігла по схилах невеликих пагорбів. Через декілька хвилин трава вже стелилася по узвишшях далеких гір, скрадаючи різкі обриси молодого світу. Тепер уже було видно, як легенький вітерець брижив траву. Невдовзі побіч трави з'явилося й інше: пагорби потемніли від вересових заростей. Тут і там по долині клапті землі випускали якісь рослини. Диґорі не знав, що це таке, аж одна почала виростати просто у нього під ногами. То була маленька загострена паличка з десятками відростків, покритих зеленню. А виростала вона на дюйм щодві секунди! Довкола було десятки і десятки цих паростків. Коли паличка стала вже такою ж високою, як і Диґорі, хлопець зрозумів, що воно таке:

— Дерева! — вигукнув він.

Як згодом пригадувала Поллі, прикрість полягала в тому, що неможливо було уважно спостерігати за всім, що

відбувалося навкруги. Як тільки Диґорі вигукнув "Дерева!", він мусив відстрибнути, бо дядько Ендрю знову боком-боком підкрався до нього і вже збирався обчистити кишеню. Нічого корисного з того би не вийшло, навіть якби дядькові Ендрю поталанило це зробити. Він намірявся залізти до правої кишені, бо досі був упевнений, що додому переносить зелений перстень. Але, звичайно, Диґорі не хотілося втрачати жодного з перстенів.

— Стій! — крикнула чаклунка. — Назад! Ще, ще далі! Якщо хто-небудь наблизиться до дітей бодай на десять кроків, я знесу йому голову.

У руці вона тримала залізного прута, що був вирваний із вуличного ліхтаря, готова будь-коли метнути ним. Ніхто і не сумнівався, що вона не промахнеться.

— Отже, — сказала Джейдіс, — ти намагався пробратися назад у свій світ разом із хлопчиськом, а мене хотів залишити тут?

Нарешті, забувши про всі страхи, дядько Ендрю проявив характер:

— Так, мем, хотів, — відповів він. — Без найменших сумнівів, хотів. І мав би цілковиту рацію. Мене знеславлено щонайогиднішим, щонайганебнішим чином. Я зробив усе, від мене залежне, щоб виявити Вам усі почесті, які були в моїх силах. А яка винагорода? Ви пограбували… я повторюю це слово… Ви пограбували дуже поважного ювеліра. Ви зловжили моїм обов'язком гостинності щодо Вас і це мені над-то дорого коштувало. Не кажу вже про той обід у ресторані, задля якого я змушений був закласти свого золотого годинника і ланцюжка (дозвольте мені сказати Вам, мем, що ніхто з нашої родини не

мав звички часто навідувати ломбарди, крім мого кузена Едварда, а він служив у кавалерії, що з нього взяти). Під час того жахливого об'їдання я відчув, як мені одразу погіршало… Ваша поведінка і розмова справили неприємне враження на всіх навколо. Відчуваю, що я публічно осоромлений. Я ніколи більше не зможу показатися у "Трокадеро". Ви напали на поліцію, Ви вкрали…

— О, мовчи, чоловіче, мовчи, — перебив його візник. — Зараз треба слухати і спостерігати, а не балакати.

Тут дійсно було що і послухати, і подивитися. Дерево, яке був зауважив Диґорі, тепер розвинулося у стрункого високого бука і м'яко погойдувало свої віти над головою хлопця. Мандрівники стояли у прохолодній зеленій траві, рясно порослій стокротками та жовтцем. Трохи далі, над берегом ріки, росли верби. З іншого берега виднілися хащі квітучих кущів, порічок, бузку, шипшини та всюдисущого рододендрону. Кінь на повен писок смакував найніжнішу молоду мураву.

Весь той час лев співав, легко, величаво і стрімко походжаючи туди й сюди, вперед і назад. Насторожувало, правда, те, що з кожним поворотом він підходив усе ближче. Пісня цікавила Поллі чимраз більше, бо дівчинці здалося, що вона вловила зв'язок між мелодією та подіями, які розвивалися. Коли на пагорбі, за сотню ярдів від них, повитикався ряд темних ялинок, вона відчула, що це пов'язано із серією глибоких протяжних нот, які лев виспівав мить перед тим. А коли він видавав легкі та швидкі звуки, вона не здивувалася, побачивши, як усюди з'явився ряст. Отож, із невимовним хвилюванням дівчинка усвідомила, що все твориться, як вона висловилася, "із лев'ячої голови". Ви слухали спів — і чули речі, які він створював, озиралися довкола — і бачили їх. Це було так дивовижно, що дівчинка навіть не встигла злякатися. А от

Диґорі і візник не могли приховати свого напруження, бо з кожним поворотом лев опинявся ближче й ближче. Що ж до дядька Ендрю, то в нього так цокотіли зуби і тремтіли коліна, що він не здатен був на жодну втечу.

Та раптом чаклунка зухвало рушила назустріч левові. Той усе співав, ступаючи повільно й обважніло. Він уже був не більше як за двадцять кроків. Чаклунка підняла руку і пожбурила залізний прут просто йому в голову.

Ніхто, а тим більше Джейдіс, не промахнувся би з такої відстані. Прут вцілив лева майже поміж очі, зісковзнув і глухо впав у траву. Та лев ішов далі! Його хода ані пришвидшилася, ані сповільнилася. Важко було сказати, чи він узагалі зауважив той удар. І хоча його м'які лапи ступали безшумно, відчувалось, як земля здригається під їх вагою.

Чаклунка пронизливо зойкнула, кинулася навтьоки і вмить зникла між деревами. Дядько Ендрю також повернувся, щоб дременути слідом за нею, але перечепився через корінь і з розгону хляпнув лицем просто у маленький струмочок, що збігав до річки. Діти не могли зрушити з місця. Вони навіть не були певні, чи хочуть цього. Лев не звернув на них жодної уваги. Його великий червоний рот відкривався у співі, а не у рикові. Лев пройшов повз них так близько, що вони могли торкнутися до його гриви. Вони страшенно боялися, що він обернеться і подивиться на них, але чомусь саме цього їм хотілося. Проте, судячи з тієї уваги, яку він їм приділив, вони з однаковим успіхом могли б бути порожнім місцем без плоті та запаху. Коли лев минув їх і пройшов кілька кроків далі, він раптом повернувся, пройшов повз них знову, а потім продовжив свій шлях на схід.

Зі струмка, пирхаючи та відпльовуючись, виліз дядько Ендрю.

— Тепер, Диґорі, — сказав він, — ми позбулися тієї жінки, а потворний лев забрався геть. Давай руку і негайно одягай персня.

— Назад! — зупинив його Диґорі, а сам відійшов. — Поллі, тримайся від нього подалі. Стань поряд зі мною. А Вас, дядьку Ендрю, я попереджаю: ні кроку, бо ми одразу зникнемо.

— Робіть те, що Вам наказано, паничу, — перейшов на офіційний тон дядько Ендрю. — Ви просто вкрай неслухняний та невихований хлопчисько.

— Не бійтеся, — відповів Диґорі. — Ми хочем, залишитися і подивитися, що ж буде далі. Я вважав, що Ви теж хотіли пізнати інші світи. Хіба ж погано, що Ви тут?

— Погано?! — вигукнув дядько Ендрю. — Та ти тільки поглянь на мене, у якому я стані! А це був мій найкращий сюртук! І камізелька.

Звісно, тепер він справляв гнітюче враження, бо наскільки вишукано був причепурився спочатку, настільки жалюгідно виглядав тепер, після того як спершу побував під уламками кеба, а потім звалився у багнистий струмок.

— Уже й не кажу про те, — додав він, — що це не є найцікавіше місце. Якби я був молодим, гм… я, можливо, прихопив би зі собою декількох веселих друзяк на перший раз. Один із них — відомий мисливець. З цієї країни можна було би щось зробити. Клімат тут чудовий. Я ще ніколи не дихав таким повітрям. Упевнений, що воно пішло би мені на користь, якби… якби обставини від самого початку складалися сприятливіше. Якби лише в нас була рушниця.

— Та хай їм грець, тим рушницям, — сплюнув спересердя візник, — піду гляну, чи можна обтерти Перчика. Бачу, той кінь має більше глузду, ніж деякі люди.

Візник вернувся назад до коня і почав насвистувати, як ото роблять конюхи.

— Ви все ще гадаєте, що цього лева можна було б застрелити з рушниці? — запитав Диґорі. — Адже він не звернув жодної уваги на залізного прута.

— При всіх її вадах, — відповів дядько Ендрю, — вона все-таки відважна дічинка, мій хлопче. Такий учинок — то прояв хоробрості. — Він так завзято потер руки та хруснув суглобами, наче знову забув, як лякала його чаклунка кожного разу, коли опинялася поруч.

— Такий учинок — то хіба прояв злості, — сказала Поллі. — Ну що поганого він їй зробив?

— О, а це що таке? — вигукнув Диґорі. Він стрімко кинувся вперед, аби щось роздивитися. — Поллі, — озвався він не обертаючись, — підійди-но сюди і глянь.

Дядько Ендрю підійшов разом із дівчинкою. Не тому, що хотів подивитися, а тому, що хотів бути ближче до дітей: могла ж бо випасти нагода таки викрасти перстені. Та коли він побачив те, на що дивився Диґорі, то теж зацікавився. То була достеменна маленька модель вуличного ліхтаря, десь близько трьох футів заввишки, яка на очах пропорційно зростала і грубшала: ліхтар виростав так само, як і дерева.

— Він також живий… я думаю, він світитиме, — сказав Диґорі. Так воно і сталося. Хоча, звісно, під промінням

яскравого сонця важко було роздивитися той тендітний вогник, якщо не заступити його своєю тінню.

— Надзвичайно, просто надзвичайно, — бурмотів дядько Ендрю. — Я і не мріяв про таку магію. Ми перебуваємо у світі, де все, навіть вуличний ліхтар, оживає та росте. Гм, цікаво, з якого це зерна він проріс?

— Хіба не бачите? — запитав Диґорі. — Сюди упав залізний прут — верхівка від вуличного ліхтаря, котру чаклунка вирвала у нас вдома. Прут загруз у ґрунті і тепер з нього виріс молоденький вуличний ліхтарик. — Правда, коли Диґорі це казав, ліхтар уже зрівнявся з ним.

— Дійсно! Дивовижа, оце так дивовижа, — вигукнув дядько Ендрю, із силою потираючи руки. — Хо-хо! А вони насміхалися з моєї магії. Та дурепа, моя сестра, вважає, що я божевільний. Цікаво, що вони заспівають тепер? Я відкрив світ, де все вибухає життям та ростом. Колумб! Ну-ну, вони торочать про Колумба, а чим була Америка до нього? Комерційні можливості цієї країни безмежні. Притягніть сюди трохи старого залізного мотлоху, запхайте його в землю, і з неї попруть, як із конвеєра, новісінькі паровози, лінкори — все, що вам заманеться. Це нічого не коштуватиме, а я зможу продавати їх в Англії за повну ціну. Я стану мільйонером! А потім — о, цей клімат! Я чуюся майже на двадцять років молодшим. Я зможу використати його для створення чудодійних курортів. Добрий санаторій тут міг би давати зо двадцять тисяч прибутку щороку. Звичайно, мені доведеться поділитися з певними людьми цим секретом. Першим чином треба буде пристрелити того звіра.

— Ви зовсім як чаклунка, — обурилася Поллі. — Всі ваші думки — вбивчі.

— А потім подбати про себе, — продовжував солодко мріяти дядько Ендрю. — Невідомо, як довго я зміг би прожити, якби обладнувався тут. А це велика завбачливість, коли такому парубкові, як я, вже перевалило за шістдесятку. Я б не здивувався, коли б не постарівся ні на день у цій країні. Надзвичайно! Країна молодості!

— О-о! — вигукнув Диґорі. — Країна молодості! Ви впевнені — це дійсно так? — Річ у тім, що хлопець пригадав слова тітоньки Летті до тієї пані, котра принесла виноград, і бентежна надія знову сповнила його. — Дядьку Ендрю, — промовив він, — Ви думаєте, що тут міг би бути якийсь засіб, що вилікував би мою маму?

— Про що ти говориш? — здивувався дядько Ендрю. — Це не аптека. Проте, як я сказав…

— Ви ніскілечки не турбуєтеся про маму, — з гіркотою в голосі перебив Диґорі, — а могли б. Урешті-решт, то ж Ваша сестра. Ну, та дарма. Чудово обійдуся і без Вас. Піду запитаю самого лева, чи не допоможе він мені.

Він повернувся і швидко пішов геть. Поллі завмерла на мить, а потім побігла його наздоганяти.

— Гей! Стій! Вернися! Хлопчисько з глузду з'їхав! — закричав дядько Ендрю. Він пішов за дітьми, однак на безпечній відстані, бо не хотів віддалятися від зелених перстенів, але не хотів також надто наближатися до лева.

Через кілька хвилин Диґорі вийшов на узлісся: і зупинився там. Лев співав. Але пісня знову змінилася. Тепер вона більше нагадувала те, що ми називаємо мелодією, та була якоюсь первісною. Вона викликала бажання бігати, стрибати та

видиратися на дерева. Вам хотілося кричати, кидатися на інших людей, може, обіймати їх чи борсатися з ними. Обличчя Диґорі зашарілося. Мелодія впливала й на дядька Ендрю, бо Диґорі почув, як той бурмотів: "Гаряча дічинка, сер. Звичайно, характер в неї не мед, але з біса гарна жінка, що не кажи, з біса гарна жінка". Однак те, як впливала пісня на людей, не порівняти з тим, що вона чинила з країною.

Чи можете собі уявити, як поросла травою земля пухириться, неначе окріп у чавунці? Це, мабуть, найкраще порівняння, щоб переказати те, що відбувалося. Де лиш сягав зір — скрізь здіймалися пагорби. Вони були найрізноманітніших розмірів: деякі не більші за гірку крота, деякі як візок, а два — як невеличкі будинки. Пагорби ворушилися і росли, аж порепалися. Розтріскана земля пообсипалася довкола них і з кожного пагорба почали виходити тварини. Кроти вилізали саме так, як і їхні англійські родичі. Собаки видобувалися і починали гавкати одразу, тільки вивільнялися їхні голови, а далі виборсувалися, як ото пси, що пролазять крізь вузькі щілини у парканах. Найдивніше було спостерігати за появою оленів, бо найперше, звичайно, повитикалися їхні роги, і Диґорі було подумав, що то якісь дерева. Жаби, які вилупилися на березі річки, з гучним кваканням і плюскотом пострибали у воду. Пантери, леопарди та інші котячі одразу повсідалися та заходилися вилизувати від землі свої задні лапи, а згодом поспиналися на дерева, щоб погострити пазурі. Хмари птахів запрудили дерева. У повітрі пурхали метелики. Бджоли не гаючись узялися до квітів, немов боялися втратити бодай мить. Та ось настала кульмінація: пролунав гуркіт, начеб стався якийсь землетрус, і розсадило найбільший пагорб, а звідти з'явилися положиста спина, велика мудра голова та чотири мішкуваті і грубі, як колони, ноги слона. Тепер пісню лева ледве можна було розчути серед галасливого каркання, воркування, кукурікання, ревіння, іржання, гавкоту, гарчання, мукання, бекання і трубіння.

Та Диґорі, хоча і не міг більше чути лева, бачив його. Лев був такий великий і яскравий, що хлопець не міг відірвати від нього погляду. Інші, здавалося, теж зовсім його не боялися. Справді, Диґорі почув позад себе тупіт копит: старий кінь візника риссю промчав поруч і приєднався до інших тварин. (Тутешнє повітря, без сумніву, збадьорило його, як і дядька Ендрю. Кінь більше не нагадував старого загнаного раба, як це було у Лондоні, — він вибрикував, підкидав копита і гордовито тримав голову.) Й ось тепер лев уперше змовк. Він продовжував походжати туди й сюди поміж звіриною. І весь час підходив до двох (завжди до двох нараз) та торкався своїм носом до їхніх носів. Він торкнувся пари бобрів з-поміж усіх бобрів, двох леопардів з-поміж усіх леопардів, одного оленя та однієї лані з-поміж усіх оленей і ланей, а інших залишив. Деяких звірів він пропустив зовсім. Але ті пари, яких було помічено, одразу відходили від своїх і йшли услід за ним.

Нарешті він зупинився, а всі тварини, яких він позначив, підійшли й оточили його широким колом. Інші, яких він оминув, почали розходитися геть. Звук їхньої ходи поступово завмер удалині. Вибрані звірі зберігали цілковиту мовчанку, пильно дивлячись просто на лева. Одна тварина з роду котячих випадково шарпнула хвостом, але решта застигла у безруху. Вперше за цей день запала повна тиша. Чути було тільки, як поряд плюскотіла ріка. Серце шалено калатало в грудях у Диґорі. Він розумів, що має відбутися щось дуже важливе. Він не забув про свою маму, але дуже добре усвідомлював, що навіть заради неї не зміг би перервати таку подію, як ця.

Лев уп'явся своїми незмигними очима у звірів так пильно, немовби хотів запалити їх своїм поглядом. І поступово їх охоплювали зміни. Найменші звірята — кролики, кроти та інша дрібнота — виростали. Найбільші зі звірів, як, наприклад, слони — ставали трішки меншими. Багато тварин сиділо на задніх лапах. Більшість із них посхиляла голови набік, немов

напружено намагалася щось зрозуміти. Лев відкрив уста, проте звідти не долинуло ні звуку. Він глибоко видихнув тепле повітря. Воно вплинуло на всіх тварин так, як вітер на верхівки дерев. Високо над головами, сховані за серпанком блакитного неба, зорі знову заспівали свою чисту, холодну, химерну пісню. А потім промайнув швидкий як блискавка спалах чи то з неба, чи то від самого лева (нікого, проте, не спаливши), і кожна крапелиночка крові затремтіла у тілах дітей, коли вони почули, як глибоченний первісний голос промовив: — Нарніє, Нарніє, Нарніє, пробудись! Люби! Мисли! Говори! Дерева нехай мандрують! Звірі нехай говорять! Води хай будуть чарівними!

Розділ 10. Перший жарт та інше

Це, вочевидь, був голос лева. Діти вже давно були певні, що він може розмовляти, та коли це сталося, їх пронизало солодке і тремке відчуття.

З-поміж дерев виходив лісовий люд: боги та богині лісу. Разом із ними з'явилися фавни, сатири та гноми. З ріки вийшов річковий бог зі своїми доньками наядами. І всі вони, разом зі звіриною та птаством, говорили різними голосами, низькими та високими, глухими та чистими:

— Вітаємо тебе, о Аслане! Слухаємо і скоряємося. Ми пробудилися. Ми любимо. Ми мислимо. Ми говоримо. Ми знаємо.

— Але, коли твоя ласка, ми ще мало знаємо, — озвався чийсь допитливий та нетерплячий голос. Діти аж підстрибнули, бо то виявився голос нашого коня, який розмовляв!

— Старий добрий Перчик! — сказала Поллі. — Як я радію, що він один із тих, кого обрано стати речистою твариною.

А візник, котрий саме зупинився поряд із дітьми, промовив:

— Побий мене грім! Я завжди казав, що в того коня казанок добряче варить.

— Створіння, я дарую вам вас самих, — пролунав сильний щасливий голос Аслана. — Я дарую вам назавжди землю Нарнії. Я дарую вам ліси, плоди, річки. Я дарую вам зорі і дарую себе. Безмовні звірі, яких не було обрано, також ваші. Поводьтеся з ними лагідно, шкодуйте їх, але не вертайтеся на їхні шляхи, щоб ви часом не перестали бути речистими звірми. Бо з них ви вибрані і в них можете обернутися. Тож шануйтеся!

— Добре, Аслане, ми будемо шануватися, будемо шануватися, — говорив кожен. Аж тут одна зухвала галка голосно додала:

— Не бійся!

Ці слова прохопилися в неї тоді, коли всі вже замовкли, і чітко продзвеніли у мертвій тиші. Гадаю, Вам, напевно, доводилося бувати в подібній ситуації, коли, скажімо, розповідали віршики при гостях. Галка так засоромилась, що сховала голову собі під крило, немов зібралася до сну. А всі звірі довкола почали видавати якісь дивні розмаїті звуки. Це вони так реготали по-своєму Ніхто, звісно, в нашому світі ніколи не чув нічого подібного. Вони намагалися спочатку придушити свій регіт, однак Аслан зауважив:

— Смійтеся і не бійтеся, дітоньки. Тепер, коли ви перестали бути безголосими і нерозумними, не мусите весь час бути поважними. Бо жарти, як і закон, приходять із мовою.

Всі з полегшенням зітхнули. І зробилося так весело, що галка знову набралася духу підлетіла, вмостилася, залопотівши крилами, на голові коня, якраз поміж його вухами, і вигукнула:

— Аслане! Аслане! Невже я встругнула перший жарт? І всі тепер будуть говорити про те, як я втяла перший жарт?

— Ні, маленький друже, — відповів лев. — Ти не втяла першого жарту, ти сама стала першим жартом.

Тоді всі зареготали ще дужче, але галка не заперечувала і сама реготала на цілу горлянку, аж доки кінь не струснув головою. Галка втратила рівноваїу, почала падати і лише при самій землі згадала про свої крила — вони ж іще були для неї новинкою.

— Отож, — промовив Аслан, — Нарнія заснована. Тепер ми мусимо подбати про її безпеку. Я запрошую деяких із вас на нараду. Перш за все, підійдіть до мене ти, головний гноме, ти, річковий боже, ти, дубе, і сиче, й обоє воронів, і слоне. Нам треба поговорити всім разом. Цей світ не налічує і п'яти годин від народження, а лихо вже проникло сюди.

Звірі, яких він назвав, вийшли наперед, і лев, повернувшись, рушив із ними на схід. Інші почали перемовлятися між собою, кажучи щось на кшталт:

— Що, він казав, проникло у наш світ?

— Якесь Алихо.

— Що таке Алихо?

— Ні, він не казав Алихо… він казав муха…

— Добре, а що воно таке?

— Слухай, — мовив тим часом Диґорі до Поллі, — мені доведеться піти за ним, тобто за Асланом, тобто за левом. Я мушу поговорити з ним.

— Ти думаєш, ми зможемо? — засумнівалася Поллі. — Я б не насмілилася.

— Я мушу, — наполягав Диґорі, — заради мами. Якщо хтось і може дати мені щось, що вилікує мою маму, то це він.

— Я піду з вами, — озвався візник. — Мені подобається дивитися на нього. Не думаю, що всі ті звірі нападуть на нас. А ще я хочу перемовитися зі старим Перчиком.

Отож вони втрьох сміливо (ну, сміливо, наскільки могли) рушили вперед до тварин. Створіння були так зайняті розмовами та знайомленням, що й не помічали трьох людей, аж доки ті не підійшли впритул. Не чули вони і дядька Ендрю, який, похитуючись на тремтячих ногах, гукав до них, не надто, все ж, голосно:

— Диґорі! Вертайся! Вертайся зараз же! Що я тобі сказав? Жодного кроку далі! Я не дозволяю.

Коли нони, врешті, опинилися поміж звірми, ті замовкли й звернули свої погляди до них.

— Ну? — зрештою озвався бобер. — Хто це такі, в ім'я Аслана?

— Будьте ласкаві… — почав було Диґорі несміливим тремтячим голосом, коли кролик сказав:

— Вони схожі на великі головки салати, ось, яка моя думка.

— Ні, ми не салата, чесно, не салата, — поспіхом заперечила Поллі. — Ми зовсім не смачні.

— Ти диви! — здивувався кріт. — Вони вміють розмовляти. Хто коли чув про салату, яка розмовляє?

— Напевно, вони є другим жартом, — припустила галка.

Пантера, що саме вмивала мордочку, зупинилась на мить і незворушно протягнула:

— Ну, якщо навіть так, то до першого їм далеко. Принаймні я не бачу в них чогось надто кумедного.

Вона широко позіхнула і продовжила вмиватися.

— Будьте ласкаві, — озвався знову Диґорі. — Я дуже поспішаю. Я хочу побачити лева.

А візник поміж тим увесь той час намагався потрапити на очі Перчику. Врешті йому це вдалося.

— Ну, нарешті, Перчику, старий друзяко, — сказав він. — Ти ж мене знаєш. Ти не збираєшся від мене відцуратися, правда?

— Гей, коню, про що ця річ торочить? — поцікавилось декілька голосів.

— Ну, — дуже повільно протягнув Перчик, — я точно не знаю. Я собі так гадаю, що багато з нас ще не знають достатньо про щось інше. Але мені видається, що я вже колись бачив річ, подібну до цієї. В мене є відчуття, що я жив ще десь… чи був ще кимось… перед тим, як Аслан пробудив нас усіх кілька хвилин тому. Все воно дуже переплуталося у моїй голові. Як сон. Але у тому сні були речі, схожі на цих трьох.

— Що? — розгубився візник — Не знаєш мене? Мене, який бувало увечері приносив тобі теплі запарені висівки, коли ти нездужав? Мене, який старанно обтирав тебе з ніг до голови? Мене, який ніколи не забував укривати тебе попоною, якщо ти вистоював на холоді? Не хочу думати про тебе так погано, Перчику.

— Так, пам'ять починає повертатися до мене, — задумливо промовив Перчик. — Так. Дай мені трохи подумати. Так, ти чіпляв страшну чорну штуку позад мене, а потім хльостав мене, щоб я біг. Я тягнув те чорне одоробло і воно завжди гучно тарахкотіло.

— Послухай, але ж то були наші заробітки, — благально заперечив візник. — Як твої, так і мої. Якби не було батога і роботи, то у нас не було б ні конюшні, ні сіна, ні теплого пійла із запареними висівками, ані вівса. Бо ти ласував вівсом, коли я міг собі це дозволити. Ніхто ж бо цього не може заперечити.

— Овес? — перепитав кінь, нашорошивши вуха. — Так, щось таке пригадую. Я пригадую все більше і більше. Ти завжди сидів десь високо позаду мене, а я завжди біг уперед, тягнучи тебе і ту чорну штуку. Так, я весь час працював.

— Влітку я завжди шкодував тебе, — продовжував візник. — Мені ж було прохолодно сидіти, а от у тебе була гаряча пора. Але взимку, старий, коли ти грівся, я, сидячи нагорі, мав ноги зимні як лід, лице шмагав колючий вітер, а руки так дубіли, що ледве могли втримати віжки.

— То була сувора, жорстока країна, — промовив Перчик. — Там не було трави. Всюди лише тверде каміння.

— Суща правда, друже, суща правда, — підхопив візник. — То був жорсткий світ. Я завжди казан, що та бруківка не для коней. Чисте божевілля, от що. Вона подобалася мені не більше, ніж тобі. Ти був сільським конем, і я був селянином. Удома звик був співати в хорі. А те життя було не для мене.

— О, даруйте, прошу вас, — утрутився Диґорі, — чи неможна швидше? Лев відходить далі й далі, а мені так треба поговорити з ним про одну дуже важливу справу.

— Послухай-но, Перчику, — звернувся візник до коня, — цей молодий панич узяв собі до голови, що мусить по-балакати про щось із левом. Поклич Аслана. Або, може, ти дозволиш хлопцеві вилізти на тебе — він зробить це дуже обережно — і домчиш його до лева? А ми з дівчинкою підемо услід за вами.

— Вилізти? — перепитав Перчик. — О, тепер я згадав, це означає сісти на мою спину. Пригадую малюка з вашого двоногого племені, який колись полюбляв це робити. Він іноді мав при собі маленькі тверді прямокутні шматочки чогось

білого і пригощав мене. На смак вони були… о, чудові, солодші за траву.

— А, то був цукор, — здогадався візник.

— Перчику, будь ласка, — благав Диґорі, — ну дозволь мені сісти на тебе і відвези до Аслана.

— Гаразд, я не заперечую, — відповів кінь, — на цей раз хай уже. Залізай.

— Старий добрий Перчик, — лагідно промовив візник. — Давайте, паниченьку, я допоможу Вам вилізти.

Диґорі миттю опинився у Перчика на спині. Хлопець цілком зручно вмостився і без сідла, бо раніше їздив так на власному конику.

— А тепер вйо, Перчику, поїхали, — нетерпеливився Диґорі.

— Чи не лучилося тобі прихопити кавальчика тої білої смакоти? — поспитав кінь.

— Шкода, не маю, — відповів Диґорі.

— Ну що, на те нема ради, — зітхнув кінь і вони помчали.

У цю мить великий бульдог, який від початку пильно принюхувався і приглядався, промовив:

— Погляньте: чи оце не ще одна така ж дивна, як ті, істота… онде біля річки, під деревами?

Після його слів усі звірі подивилися у той бік і побачили дядька Ендрю, який тихесенько причаївся поміж рододендронами. Він сподівався, що його не зауважать.

— Уперед! — вигукнуло декілька голосів. — Побігли, довідаємось, що й до чого.

Отож, у той час як ув однім керунку Перчик шпарко мчав Диґорі, а Поллі з візником пішки доганяли їх, більшість звірів, із ревом, гарчанням, вуркотінням та іншими різноманітними звуками, що виражали веселе зацікавлення, рушила до дядька Ендрю.

А тепер мусимо повернутися трохи назад, щоб пояснити, як усе це виглядало з точки зору дядька Ендрю. Те, що діялося, не справило на нього жодного враження, на-противагу до візника з дітьми. Бо те, що Ви чуєте й бачите, багато в чому залежить від того, де Ви стоїте, а також від того, що Ви за людина.

З того часу, як уперше з'явилися звірі, дядько Ендрю відступав усе глибше і глибше у хащі. І, звісно, бачив звірів звідти дуже погано. Та насправді його мало цікавило, що вони всі там роблять, окрім того, чи не збираються часом на нього напасти. Як і чаклунка, дядько Ендрю був страшенно практичний. Те, що Аслан вибирав по парі із кожного виду, він просто не помітив. Усе що він бачив (або вважав, що бачить), то це багато небезпечних звірів, які знічев'я тинялися неподалік. Його хіба цікавило чому інші звірі не подалися геть від великого лева.

Коли настала велика мить і звірі заговорили, дядько Ендрю пропустив найголовніше, і то з досить цікавої причини: коли лев почав співати, а довкруж іще панувала суцільна темрява,

до дядька таки дійшло, що той звук був піснею, та він незлюбив її всією душею. Пісня збурила в ньому щось таке, чого він не хотів ані обдумувати, ані відчувати. А коли зійшло сонце і відкрилося, що співець — це лев ("лише лев", мовив дядько сам до себе), то з усією можливою наполегливістю став переконувати себе, що це не спів, що це ніколи не було співом… хіба рикання, яке можна почути від будь-якого лева у зоопарку нашого світу. "Ну звісно, це не міг бути спів, — думав він. — Мені, певно, примарилося. Треба позбирати докупи свої нерви. Хто коли чув про співучого лева?" І що довше та дивовижніше співав лев, то настирливіше дядько Ендрю намагався переконати самого себе у тому, що чує лише рикання. Власне, найнеприємніше у спробі зробити себе дурнішим, аніж Ви є насправді, полягає в тому, що дуже часто це таки виходить. Дядькові Ендрю, зокрема, вдалося, і далі він нічого, крім рику, в Аслановій пісні не чув, ба навіть якби й захотів, то вже не зміг би сприйняти чогось іншого. Коли лев нарешті заговорив і промовив: "Нарніє, пробудись", — дядько Ендрю не розібрав жодного слова, бо знай чув своє. Звірі заговорили у відповідь, а до дядька долинало лише гарчання, воркотання, валування та завивання. Далі вони розреготалися, — так, уявіть собі — для дядька ж Ендрю це було гірше, ніж будь-що із того, що трапилося досі, бо такого страхітливого та кровожерливого ревиська голодних розлючених звірюк він ніколи не чув за всеньке своє життя! А тут іще, відчуваючи жах і безсилий гнів, побачив трьох людей, які саме вибиралися на відкриту місцину, аби здибатися там із тваринами.

"Телепні! — промовив він сам до себе. — Тепер ті тварюки з'їдять перстені разом із дітиськами і я ніколи не зможу повернутися додому. Що за егоїстичне щеня, той Диґорі! А й решта не ліпші. Якщо їм байдуже власне життя, то це їхня справа. А як же я? Вони, вочевидь, про це не подумали. Ніхто ж не подумав про мене".

І ось коли вся юрба звірів рушила у його бік, дядько повернувся і кинувся рятувати своє життя. Тепер кожен міг переконатися, що повітря цього молодого світу дійсно підживило старого пана. В Лондоні він був занадто старий для бігу, а зараз летів із такою швидкістю, що переміг би на стометрівці будь-якої початкової школи в Англії. Фалди його сюртука тріпотіли за спиною, і це справляло неабияке враження. Але, звісно, нічого не помогло. Багато звірів позад нього було швидкими істотами. То був перший біг у їхньому житті, і вони пристрасно вправляли свої нові м'язи. "За ним! За ним! — гукали звірі. — Може, він і є тим Алихом! Беріть його! Ту-ту-ру-ту-ту! Оточуйте його! Заганяйте! Не відставати! Ур-р-а-а!"

За хвильку-другу деякі звірі випередили дядька Ендрю. Вони стали в ряд і перегородили утікачеві шлях. Решта оточила його з усіх боків. Хай куди б від озирався, усюди бачив одні страхітливі морди. Над ним нависали роги великих лосів та велетенські голови слонів. За ним посапували і рохкали важкі, набурмосені ведмеді та кабани. Леопарди та пантери з крижаними поглядами насмішкувато (як він думав) оглядали його, обмахуючись хвостами. Але найбільше його вразили роззявлені пащі, властиво їх число. Звірі, засапавшись, дійсно пороззявляли роти, а він думав, що вони збираються його зжерти.

Дядько Ендрю зупинився. Він тремтів і смикався то в один, то в другий бік, бо ж і в ліпші часи не любив звірів, радше боявся їх, а за роки своїх немилосердних експериментів над тваринами став ненавидіти та боятися їх іще більше.

— А тепер, шановний, — промовив бульдог сухим діловим тоном, — скажіть, хто Ви — тварина, рослина чи мінерал?

Це те, що він насправді сказав. Та дядько Ендрю почув лише: "Гар-р-р!"

Розділ 11. Дигорі і дядько потрапили у скруту

Тут Ви, напевно подумаєте: звірі такі дурні й одразу не помітили, що дядько Ендрю належить до тих самих істот, що двоє дітей та візник. Алє маєте пам'ятати, що звірі нічого не знали про одяг. Вони вважали, що сукенка Поллі, норфолцький костюм Диґорі і капелюх візника є такими самими невід'ємними частинами їхніх тіл, як і їх власне хутро чи пір'я птахів. Звірі не могли собі уяснити, що ці троє належать до одного племені, оскільки не встигли з ними порозумітись, а Перчик, як їм здалося, думав так само. До того ж, дядько Ендрю був набагато вищий за дітей та цибатіший за візника. Дядько був увесь у чорному, білою була хіба камізелька (зараз, щоправда, не надто чиста), та з великою кучмою сивого волосся (що тепер, правда, була не надто пишна). Тому він не здавався їм чимось схожим на тих трьох істот. Отож не дивно, що звірі були дещо розгублені. Найгіршим було те, що об'єкт, здавалося, не здатен був говорити.

Та він намагався. Коли бульдог звернувся до нього (чи, як йому здалося, загавкав, і ще загарчав), дядько здійняв до неба тремтячу руку і, мов у гарячці, видихнув: "Добрий псюнчику, пожалій старого!" Та звірі розуміли його не більше, аніж він їх. Вони не розібрали жодного слова, окрім незрозумілих шиплячих звуків. Мабуть, таке звертання було недоречним, бо жоден пес, наскільки мені відомо, а тим більше Речистий Пес Нарнії не захоче називатися Добрим Псюнчиком, — так само, як Вам би не хотілось бути істотою на ім'я Мій Маленький Чоловічок.

Наступної миті дядько Ендрю втратив свідомість і впав як підкошений.

— Ну що ж, — заявив кабан, — це тільки дерево. Я так і думав.

Розумієте, звірі ще ніколи не бачили втрати свідомості чи навіть просто падіння. Бульдог, який обнюхав дядька Ендрю з ніг до голови, підняв голову і заперечив:

— Це тварина. Без сумніву, тварина. Цілком можливо, така сама, як і ті решта.

— Я не бачу цього, — сказав один ведмідь. — Звір не перекидався б так, як оте, що впало. Ми — звірі і ми не перекидаємося. Ми зводимося на ноги. Ось так.

І він звівся на задні лапи, подався назад, перечепився через низьку галузку і гепнувся на спину.

— Третій жарт, третій жарт, третій жарт! — у несамовитому захваті загорланила галка.

— Я таки гадаю, що це своєрідне дерево, — стояв на своєму кабан.

— Якщо це дерево, — втрутився інший ведмідь, — то в ньому має бути бджолине гніздо.

— Я переконаний, що це не дерево, — заговорив борсук. — Мені здається, воно намагалося щось говорити перед тим, як звалилося.

— То був тільки шум вітру в його гілках, — наполягав кабан.

— Ти нічогісінько не тямиш, — звернулась галка до борсука, — коли думаєш, що воно є речистою твариною! Воно ж не промовило жодного слова.

— І все ж, знаєте, — вступив у розмову слон (звісно, то була слониха, бо її чоловіка, як пригадуєте, Аслан забрав зі собою), — воно таки може бути якоюсь твариною. Може, ота найбіліша ґуля скраю і є обличчя? А ті дірки — очі і рот. Не ніс, звісно ж. Але тоді… гм… ніс не може бути таким маленьким. У багатьох із нас є те, що точно можна назвати носом, — і вона, хизуючись, кокетливо відвела вбік кінчик свого хобота, скоса гордовито поглядаючи на нього. Та їй можна вибачити ті безневинні гордощі.

— Я рішуче заперечую проти цього зауваження, — набурмосився бульдог (йому, вочевидь, нічим було похвалитися).

— Слониха має цілковиту рацію, — озвався тапір, у якого також був довгий ніс.

— Ось що я вам скажу, — жваво втрутився у дискусію вислюк. — Мабуть, це тварина, яка не вміє говорити, але вміє думати.

— Чи можна його підняти догори? — замислено промовила слониха. Її хобот делікатно обхопив обм'якле тіло дядька Ендрю і поставив його, але, на жаль, сторчма, на голову. З дядькової кишені випали два півсоверени, три півкрони й один шестипенсовик. Але зусилля виявилися марними. Дядько Ендрю знову звалився лантухом.

— Отак! — вигукнуло декілька голосів. — Це, зовсім не тварина. Воно неживе.

— А я кажу вам: це — тварина, — стояв на своєму бульдог. — У нього такий же запах, як і у вас.

— Запах — це ще не все, — заперечила слониха.

— Як це не все? — обурився бульдог. — Якщо хлопака не може довіряти своєму носові, то на що тоді йому покластися?

— Ну, мабуть, на розум, — м'яко відповіла слониха.

— Я рішуче заперечую проти цього зауваження, — відказав бульдог.

— Гаразд, ми змушені з ним щось робити, — вела далі слониха. — Бо воно може виявитися тим Алихом, а його слід показати Асланові. Що про це думає більшість? Це тварина чи якесь дерево?

— Дерево! Дерево! — загукав із десяток голосів.

— Дуже добре! — схвально хитнула хоботом. — Тоді, якщо це дерево, воно хоче, аби його посадили. Нам треба вирити яму.

Цю частину роботи досить швидко виконали двоє кротів. З приводу ж того, яким кінцем слід запихати дядька Ендрю в яму, виникла невеличка суперечка, і, відверто кажучи, шансів бути посадженим не униз головою у нього було дуже мало. Деякі звірі стверджували, що ноги мусять бути гілками, отож сірий розтріпаний кінець (вони мали на увазі його голову) не що інше як коріння. Але тут інші звірі зауважили, що розгалужена частина дядька Ендрю доволі брудна і досить розвинена, як і пасує корінню. Врешті посадили дядька таки

головою догори. Коли яму закидали землею, то дядько Ендрю був закопаний по коліна.

— Воно виглядає страшенно зів'ялим, — стурбовано промовив віслюк.

— Так, звичайно, воно хоче, аби його підлили, — погодилася слониха. — Я гадаю, і хочу вас про це сповістити (без наміру образити будь-кого із присутніх); що, мабуть, для такої роботи мій ніс…

— Я рішуче заперечую проти цього зауваження, — знову не погодився бульдог, але слониха, м'яко ступаючи, вже пішла до річки, наповнила хобота водою і повернулася, щоб заопікуватися дядьком Ендрю. Кмітлива тварина взялася до роботи і вода потужним струменем вилилася на дядька, стікаючи геть за обшивку сюртука, ніби дядько отак ув одежі приймав ванну. Це відродило пана Ендрю до життя. Він остаточно прийшов до тями. Але що то було за пробудження! Та мусимо облишити його: хай трохи подумає про свої "подвиги" (якщо, звісно, він зараз здатен бодай щось усвідомити) і повернутися до важливіших речей.

Перчик із Диґорі мчали галопом. Гомін звірів поступово завмирав удалині, а невеличкий гурт Аслана з вибраними радниками щораз наближався. Диґорі знав, що не наважився б порушити урочистих зборів, коли звірі заговорили, але тепер у цьому і не було потреби. За словом Аслана слон, ворони та й усі решта відійшли вбік. Дигорі зіскочив з коня й опинився віч-на-віч з Асланом. Лев виявився ще більшим і ще гарнішим, ще золотосяйнішим і ще страшнішим, ніж собі думав хлопчик. Диґорі навіть не насмілився поглянути йому у вічі.

— Даруйте… пане леве… Аслане… сер? — запитально глянув на нього Диґорі. — Чи не могли б Ви… можу я… вибачте, чи не дали б Ви мені трохи чарівного плоду цієї країни на ліки для моєї мами?

Він одчайдушно сподівався, що лев відповість "так" і до нестями боявся, що той може сказати "ні". Та Диґорі розгубився, коли не сталося ні того, ні іншого.

— Це хлопець, — промовив Аслан, дивлячись не на Диґорі, а на своїх радників. — Ось хлопець, який учинив це. Через нього все і сталося.

"О, шановний, — подумав Диґорі, — що такого зробив я на цей раз?"

— Сину Адамів, — сказав лев, — зла чаклунка проникла в мою новонароджену землю Нарнію. Поясни цим добрим звірам, як вона сюди потрапила.

Десятки розмаїтих можливих виправдань зароїлися у голові Диґорі, але йому вистачило розуму розповісти чисту правду.

— Це я привів її, Аслане, — тихо відповів хлопець.

— Нащо?

— Хотів вигнати її з нашого світу у її світ. Я думав, що веду її назад, на її власне місце.

— А як вона опинилася у вашому світі, сину Адамів?

— Через… через магію.

Лев нічого не відповів і Диґорі подумав, що розповів замало:

— Це мій дядько Ендрю, — сказав хлопець. — Він послав нас поза наш світ за допомогою чарівних перстенів. Зрештою, я був змушений, бо спершу він послав Поллі, а потім ми зустріли чаклунку, у місті під назвою Черн, і вона якраз ухопила нас, коли...

— Ви зустріли чаклунку? — перепитав лев низьким голосом, який, вдавалося, от-от перейде у погрозливе рикання.

— Вона пробудилася, — нещасним голосом відповів Диґорі. Хлопець зробився блідий як крейда. — Маю на увазі, то я розбудив її. Бо хотів знати, що станеться, коли вдарю у дзвона. А Поллі не хотіла цього. Вона не винна. Я... я скрутив її. Знаю, мені не слід було цього робити. Думаю, я був трохи зачарований по тому, як прочитав напис під дзвоном.

— Справді? — запитав Аслан таким же низьким і глибоким голосом.

— Ні, — зашарівся Диґорі. — Тепер розумію, що це неправда. Я тільки вдавав.

Запала довга пауза. І Диґорі думав собі: "Я все зіпсував. Тепер уже нічого не можна буде зробити для мами".

Коли лев заговорив знову, то звернувся не до Диґорі.

— Бачите, друзі, — промовив він. — Ще перед тим як сім годин тому я подарував вам новий чистий світ, сюди вже увійшли сили зла: їх розбудив і привів сюди цей син Адама. — Всі звірі, навіть Перчик, звернули свої погляди до Диґорі, і

бідоласі захотілося чимскоріш провалитись крізь землю. — Та не варто засмучуватися, — продовжував лев, звертаючись до звірів. — Лихо таки прийде сюди, та спливе ще багато часу, заки на мене впаде найгірше… А зараз запровадьмо такий порядок, із яким тут іще сотні років буде радісна земля радісного світу. Й оскільки раса Адамова нанесла рану цьому світові, то вона й допоможе зцілити її. Підійдіть-но ближче, І ви теж.

Останні слова стосувалися до Поллі та візника, що саме надійшли. Поллі, широко відкривши рота й очі, пильно вдивлялася в Аслана, все міцніше тримаючи візника за руку. Візник, кинувши погляд на лева, зняв свого капелюха. Ще ніхто не бачив його без капелюха, а без нього він виглядав молодшим, гарнішим і справді більше був схожий на селянина, ніж на лондонського візника.

— Сину, — звернувся Аслан до візника, — я давно знаю тебе. Чи знаєш ти мене?

— Гм… ні, сер, — відповів візник, — у кожному разі, не в звичайному розумінні. Та якось відчуваю, ніби можу поводити себе дуже вільно, тому що ми вже раніше зустрічалися.

— Це добре, — промовив лев. — Ти знаєш більше, ніж думаєш. І житимеш, щоб пізнати мене ліпше. Як тобі ця країна?

— Чудова учта, сер, — відповів візник.

— Тобі б хотілося жити тут завжди?

— Гм, бачите, сер, я одружений чоловік, — відповів візник — Якби моя дружина була тут, то, мені здається, ніхто з нас не захотів би повернутися до Лондона: ми ж обоє сільські люди.

Аслан закинув догори свою гривасту голову, розтулив рота — і з нього вихопилася одна протяжна нота. Не дуже гучна, а проте повна сили. Серце підстрибнуло у грудях Поллі, коли вона почула її. Дівчинка була цілковито впевнена, що то був поклик і що кожен, хто його почув, захотів би йому підкоритися, мало того, здатен був це зробити, хоч які світи та століття лежали б поміж ним і левом. Ось чому Поллі, хоча й була зачудована, анітрохи не здивувалась, коли зненацька молода жінка з добрим та чесним обличчям вийшла нізвідки і стала поруч. Поллі одразу зрозуміла, що це дружина візника, і перенеслася вона з нашого світу не після втомливої подорожі з чарівним перснем, а швидко, просто і делікатно, — так, як птаха прилітає до рідного гнізда. Молода жінка, очевидно, саме прала, бо на ній була запаска, рукави закочені по лікті, а на руках мильна піна. Якби вона мала час перебратися у святочне (її найкращий капелюшок мав на собі штучні вишеньки), то виглядала б недоречно, а так була досить мила.

Звісно, жінка подумала, що спить. Ось чому вона не підійшла відразу до свого чоловіка і не спитала його, чому вони обоє тут опинилися. Проте, коли вона поглянула на лева, то, здається, уже не була певна, що спить, та все ж чомусь не виглядала дуже перестрашеною. Жінка присіла у коротенькому реверансі, як часто у ті дні при зустрічі чинили сільські дівчата. Після того вона підійшла до візника, узяла його за руку і трохи сором'язливо озирнулася довкола.

— Діти мої, — промовив Аслан, глянувши на них обох, — ви нарікаєтесь першими королем і королевою Нарнії.

Візник од здивування розкрив рота, а його дружина почервоніла як півонія.

— Ти будеш керувати і правити всіма цими створіннями, чинити між ними справедливість, захищати їх од ворогів, коли

буде потреба. А потреба буде, бо у цьому світі перебуває зла чаклунка.

Візник двічі чи тричі судомно ковтнув повітря і прокашлявся:

— Уклінно перепрошую, сер, — почав він, — дуже Вам дякую, проте я думаю, і моя господиня також, що я негодящий чоловік для такої роботи. Я, знаєте, не вельми грамотний.

— Добре, — промовив Аслан, — ти вмієш користуватися лопатою, плугом? Умієш вирощувати на землі овочі?

— Так, сер, я міг би робити таку роботу, бо у цьому виріс.

— Чи зможеш ти правити цими створіннями добре і справедливо, пам'ятаючи, що вони не є рабами, як ті безмовні звірі, народжені у твоєму світі, але Речистими Звір-ми та вільними особами?

— Розумію, сер, — відповів візник — Я б спробував завести справедливі стосунки поміж ними усіма.

— А виховав би своїх дітей та онуків так само?

— Я б намагався, сер. Я б робив усе якнайліпше — правда, Неллі?

— І не мав би мазунчиків серед власних дітей або серед інших створінь? І не дозволяв би нікому підминати під себе інших або використовувати їх у своїх інтересах?

— Я ніколи терпіти не міг подібних учинків, сер, і це правда. Я б відплатив їм, якби зловив їх — відповів візник. (Із плином цієї розмови голос візника робився чимраз повільнішим та багатшим: у ньому з'являлося більше дзвінкості сільського юнака і меншало гостроти та похапливості кокні — жителя лондонських кварталів бідноти.)

— Ну а якби вороги напали на край (бо вороги таки будуть) і розпочалася війна, чи був би ти першим у наступі та останнім у відступі?

— Гм, сер, — поволі, зважуючи кожне слово, відповів візник, — чоловік не знає напевно, на що здатен. Наважусь сповістити, що цілком можу виявитися таким, як м'якенька булочка. Я ніколи не воював, хіба що навкулачки. Я спробував би… тобто сподіваюсь, що спробував би… виконати свій обов'язок.

— Тоді, — промовив Аслан, — ти зробиш усе, що має робити король. Коронація відбудеться негайно. Отож, ти, твої діти та онуки будуть благословенними. Одні з них будуть королями Нарнії, інші — королями Верхоландії, яка лежить за Південними Горами. А ти, маленька доню, — тут він повернувся до Поллі, — запрошена на свято. Чи простила ти хлопця за насильство, скоєне у залі постатей безлюдного палацу проклятого Черну?

— Так, Аслане, ми помирилися, — відповіла Поллі.

— Це добре, — промовив Аслан. — А тепер дещо для хлопця.

Розділ 12. Перчикова пригода

Диґорі міцно стиснув губи. Він почувався щораз більш ніяково. Бідолаха хіба сподівався, що, хай що б там сталося, він не розреветься і не втне жодної дурниці.

— Сину Адамів, — звернувся до нього лев, — чи ти готовий виправити зло, яке заподіяв моїй милій країні Нарнії у день її народження?

— Так. Лише не знаю, що міг би зробити, — відповів Диґорі. — Бачите, чаклунка втекла і…

— Я запитав: чи ти готовий? — повторив лев.

— Так, — відповів Диґорі. На мить у нього виникло шалене бажання сказати: "Так, я спробую допомогти Вам, якщо пообіцяєте зарадити моїй мамі", — але вчасно схаменувся, бо лев був зовсім не тою особою, з якою можна було б поторгуватися. Коли ж хлопець мовив "так", то подумав про свою маму і про ті великі сподівання, які у нього були, і як усі вони розвіялися. У горлі йому застряг клубок, а на очі навернулися сльози, і він, більше не зважуючи, бовкнув:

— Але будь ласка, прошу Вас… не дали б Ви… не могли б Ви мені дати що-небудь, що вилікує мою маму?

До цього моменту він дивився на велетенські передні лапи Аслана та його здоровенні кігті, а тепер у відчаї глянув просто йому в очі. Те, що хлопцеві відкрилося, здивувало його більше, ніж будь-що за все попереднє життя. Бо рудувато-брунатне лице схилилось до нього й (о чудо із чудес!) з Асланових очей котилися великі сяючі сльозини. Вони були такі великі і яскраві, що Диґорі на мить здалося, ніби левові шкода його мами сильніше, ніж йому самому!

— Сину мій, сину мій, — вимовив Аслан. — Я знаю: горе велике. Поки що тільки тобі і мені на цій землі це відомо. Давай же будемо один до одного добрими. Та я мушу думати про сотні років життя Нарнії. Чаклунка, яку ти привів зі собою у цей світ, повернеться знову. Лишень не відразу. Я хочу посадити в Нарнії дерево, до якого вона не насмілиться наблизитися, і це дерево захищатиме Нарнію впродовж багатьох років. Отож ця земля матиме довгий, яскравий ранок перед тим, як сонце затягнеться хмарами. Ти ж мусиш принести мені зерно, з якого проросте і зросте це дерево.

— Так, сер, — відповів Диґорі. Він не знав, яким чином це зробить, але наразі був цілковито впевнений, що може це здійснити. Лев глибоко зітхнув, нахилив свою голову нижче й обдарував Диґорі поцілунком. Хлопець одразу відчув, як нові сили та відвага наповнили його.

— Любий сину, — промовив Аслан, — я розповім тобі, що ти повинен зробити. Обернись, поглянь на захід і скажи мені, що ти бачиш?

— Я бачу неймовірно високі гори, Аслане, — сказав Диґорі. — Я бачу річку, яка водоспадом спадає з бескидів та стрімчаків. Ген там, за бескидами — зелені лісисті пагорби, а за ними ще вищі гори — вони майже чорні. А далі, дуже-дужс далеко — високі засніжені вершини, нагромаджені одна на одну… як на картинах Альп. А далі немає нічого, окрім неба.

— Ти добре бачиш, — сказав лев. — Отож, земля Нарнії закінчується там, де зривається водоспад. Як тільки доберешся до вершини стрімчака, то опинишся за межами Нарнії, у Західних Нетрищах. Ти мусиш перейти через ті гори і віднайти там зелену долину їз голубим озером. Та долина оточена стіною крижаних гір. На березі озера побачиш стрімкий зелений пагорб. На вершині пагорба росте сад.

Посередині саду знайдеш дерево. Зірви яблуко з того дерева і принеси його мені.

— Так, сер, — знову сказав Диґорі. Хлопець не мав ані найменшого уявлення, як буде видиратися на стрімчак, шукати шлях поміж тих гір, однак не хотів признаватися в цьому Асланові, щоб не виглядало, ніби він відмовляється. Та все ж додав:

— Сподіваюся, Аслане, тобі не дуже спішно. Я не зможу швидко дістатися туди і повернутися назад.

— Маленький сину Адамів, ти отримаєш підмогу, — відповів Аслан. Він повернувся до коня, який від початку весь час стояв тихенько збоку і відганяв хвостом мух. Кінь схилив голову набік, немов прислухаючись до не зовсім зрозумілої йому розмови.

— Любий мій, — звернувся Аслан до коня, — хочеш стати крилатим?

Бачили б Ви, як струснув кінь гривою, як роздулись його ніздрі і як він тупнув об землю копитом! Зрозуміло, що йому страшенно хотілося бути крилатим. Натомість він тільки відповів:

— Якщо ти бажаєш, Аслане… якщо дійсно маєш намір… Не знаю, чому це випало мені… Я не вельми розумний кінь.

— Будь крилатим! Будь також батьком усіх крилатих коней, — від голосу Аслана сколихнулося повітря. — Твоє ім'я відтепер буде Полетун.

Кінь сполошився, як колись у ті давні нещасливі дні, коли тягав кеба. Потім здибився на задні ноги. Його шия вивернулася назад, немов у спину його жалили ґедзі і йому захотілося почухатись. А тоді із плечей Полетуна вирвалися криля — так, як звірі сполохано зриваються із своїх лісових лігвищ. Вони розгорталися і росли, і стали більшими, ніж в орла, більшими, ніж у лебедя, більшими, ніж у янголів на церковних вітражах. Пера засяяли гнідими та мідними барвами. Кінь широко і потужно змахнув крильми і стрибнув у повітря. На висоті двадцяти футів він пустував над головами Аслана та Диґорі: фуркав, іржав, долав стрибками уявні перешкоди. Згодом, зробивши кілька кіл, він м'яко опустився на землю на всі чотири ноги, зніяковілий та здивований, однак безмежно вдоволений.

— Добре, Полетуне? — запитав Аслан.

— Дуже добре, Аслане, — відповів Полетун.

— Хочеш доправити цього маленького сина Адамового до гірської долини, про яку я розповідав?

— Що? Тепер?! Одразу?! — радісно здивувався Перчик, чи то пак Полетун — так ми повинні надалі його називати. — Ур-р-а-а! Ходи сюди, малюче. Я колись возив таких хлопчисьок, як ти, на своїй спині. І тоді поля були зелені. І був цукор.

— Про що там перешіптуються двоє доньок Євиних? — запитав Аслан, несподівано обертаючись до Поллі та дружини візника, які вже встигли потоваришувати між собою.

— Коли Ваша ласка, сер, — промовила королева Гелсн (нею тепер стала Неллі, дружина візника), — я гадаю, що маленька

дівчинка з великим задоволенням полетіла б також, якщо не буде ніяких заперечень.

— А що Полетун скаже на це? — поцікавився лев.

— О, та я й не зауважу цих двох пташенят на собі, — засміявся Полетун. — Але, сподіваюсь, слон не захоче і собі перевезтися.

Слон не виявив такого бажання, і новий король Нарнії допоміг обом дітям вилізти на коня, тобто він дав можливість Диґорі самому погріти чуба, а Поллі підсадив так м'яко і делікатно, ніби дівчинка була із крихкої порцеляни.

— Обоє сіли, Перчику… о, Полетуне, я хотів сказати.

— Не лети надто високо, — давав останні поради Аслан. — Не намагайся перелітати через снігові вершини. Шукай долини, зелені ущелини і лети туди. Там завжди знайдеться прохід. А тепер уперед із моїм благословенням!

— О, Полетуне, — захоплено сказав Диґорі, нахиляючись, аби поплескати коня по лискучій шиї, — оце так забава! Тримайся за мене міцніше, Поллі.

Наступної миті земля під ними немовби кудись провалилася і все закружляло перед очима: Полетун, немов голуб, зробив зо два кола, перш ніж розпочати тривалу виправу на захід. Дивлячись униз, Поллі ледве розрізняла короля та королеву, та й сам Аслан уже перетворився на яскраву золотисту плямку на зеленій траві. Незабаром вітер овіяв їхні обличчя, а помахи Полетунових крил стали плавнішими і розміренішими.

Уся барвиста Нарнія, з галявами, скелями, вересовими луками, розмаїтими деревами, розлого простяглася під ними. Ріка звивалася, мов стьожка щирого срібла. Видно було також вершини невисоких пагорбів, які лежали на півночі праворуч від дітей. За пагорбами щораз вище, до самого горизонту, м'яко стелились вересові зарості. Ліворуч горн були набагато вищими, але подекуди там траплялися ущелини, крізь які поміж сосновими лісами на крутосхилах можна було побачити смужки південних земель, що лежали за тими горами ген у голубій далечі.

— Там починається Верхоландія, — зауважила Поллі.

— Так, але глянь уперед! — сказав Диґорі.

Перед ними якраз виріс великий скелястий хребет: мандрівники були вражені несамовитим танком сонячних променів у струменях водоспаду, що із ревом та мерехтінням зривався додолу. З нього якраз і починалася ріка Нарнії. Сам водоспад живився водами західних гір. Мандрівники летіли дуже високо, грім водоспаду ледве долинав до їхніх вух, проте підкорити верхівок скель таки не могли.

— Доведеться трохи попетляти, — мовив Полетун. — Тримайтеся міцніше!

Він почав виписувати віражі, набираючи висоту на кожному повороті. Повітря позимніло, а знизу долинали крики орлів.

— Гей, обернися! Подивись назад! — гукнула Поллі, їхнім очам відкрилася вся долина Нарнії, що широко розкинулась аж до смужки моря далеко на сході горизонту. Тепер вони перебували на такій висоті, що побачили, як ген там за вересовим чагарником на півночі височіли гострі шпичасті

хребти гір — вони були такі маленькі, наче іграшкові. А на півдні виднілися степи, схожі на піщані пустелі.

— Я б хотів, аби хтось розповів нам про всі ті землі, — мовив Диґорі.

— А мені здається, що ніде іще нікого немає, — заперечила Поллі. — Гадаю, там ніхто не живе, і тому нічого не станеться. Адже цей світ усього один день як народився.

— Так але люди доберуться сюди, — відстоював свою думку Диґорі. — І тоді з ними відбудуться всілякі історії, от побачиш.

— Як добре, що їх іще немає, — сказала Поллі. — Бо ніхто не мусить усе це вивчати — баталії, події та інші дурниці.

Тепер вони були над бескидами. За кілька хвилин долина Нарнії зникла з поля зору. Мандрівники пролітали над дикою країною скелястих вершин та похмурих лісів, усе ще прямуючи проти течії ріки. Попереду невиразно бовваніли справді величезні гори. Проте очі мандрівників засліплювало сонячне проміння, і вони не могли до пуття роздивитися те, що попереду. А сонце чимраз нижче хилилося до овиду, й усе небо на заході було як одне велетенське горнило із розплавленим золотом. Нарешті світило зайшло за зубчастий пік, який на фоні неба, що яскріло позолотою, виглядав пласким і гострим, немовби вирізаним із картону.

— Не сказала б, що тут надто тепло, — озвалася Поллі.

— І крила починають боліти, — мовив Полетун. — Щось тут не видно долини з озером, про які розповідав Аслан. Як ви

ставитесь до того, аби приземлитися і підшукати пристойне місце для ночівлі? Ми не зможемо нічого знайти, коли споночіє.

— Так, — відповів Диґорі, — тим більше, що саме надійшов час на вечерю.

Отож Полетун спускався все нижче і нижче. Коли вони опинилися при самій землі поміж пагорбами, повітря стало теплішим. Після тривалої подорожі, коли не було чути майже нічого, окрім шурхоту Полетунових крил вуха знову тішили затишні земні звуки: перехлюп ріки у її кам'яному ложі, шепіт дерев на легкому вітрі. Мандрівників огорнули солодкі пахощі землі і трави, нагрітих сонцем. Урешті Полетун приземлився. Диґорі зіскочив додолу і допоміг злізти Поллі. Обоє були раді нарешті розім'яти затерплі ноги.

Долина, на яку вони приземлилися, була розташована у самому серці гір. Над ними височіли снігові вершини, одна з яких у променях призахідного сонця здавалася рожевою.

— Я голодний, — оголосив Диґорі.

— То давайте їсти, — озвався Полетун, напихаючись травою на весь писок Він підвів голову, продовжуючи ремигати. Жмутки трави, немов бакенбарди, звисали з обох кутків його морди. — Гей, ви двоє, приставайте. Не соромтеся. Тут вистачить для всіх.

— Але ж ми не їмо трави, — сказав Диґорі.

— Гм, гм, — відповів Полетун з набитим писком, — не знаю, що вам тепер робити. Але така вже добра трава, що аж ну.

Поллі та Диґорі збентежено глянули одне на одного.

— Гаразд, я гадаю, декому слід було потурбуватися про їжу для нас, — сказав Диґорі.

— Я впевнений, що Аслан зробив би це, якби ви його попрохали, — мовив Полетун.

— А хіба він не знав цього без прохань? — запитала Поллі.

— Без сумніву, знав, — відповів кінь (усе ще з повним ротом), — але, мені здається, він хотів, аби його попросили.

— І що ж, до лиха, нам тепер робити? — спитав Диґорі.

— Не уявляю, — сказав Полетун. — Може, все ж таки скуштуєте трави? Може, вона і вам припаде до смаку?

— О, не будь дурним, — тупнула ногою Поллі. — Та ж ясно, що люди не їдять трави, так само як тобі не полізла би в горло бараняча відбивна.

— Заради всього святого, не говори нічого про відбивні чи фрикадельки, — попрохав Диґорі, — бо це тільки погіршить справу.

Хлопець запропонував Поллі гайнути на своєму персні додому і принести щось, попоїсти, бо сам він не може цього зробити, оскільки пообіцяв чимскоріш виконати Асланове доручення. Якби він раптом знову опинився вдома, хтозна, чи не трапилось би чогось, що завадило б йому повернутися. Однак Поллі сказала, що не хоче залишати його самого, на що Диґорі зауважив, що це дуже ґречно з її боку.

— Слухай, — пожвавішала Поллі, — у мене в кишені у паперовому пакетику є кілька ірисок. Це все ж ліпше, ніж нічого.

— Набагато ліпше, — зрадів Диґорі. — Але обережно виймай їх, щоб не зачепити перстень.

То виявилась дуже важка і делікатна робота, а проте вони врешті дали собі раду. Коли діти витягли той маленький паперовий пакетик, він був розм'яцьканим та липким, отож постало питання — відривати папір від цукерок чи цукерки від паперу. Деякі дорослі (а ви знаєте, якими недоладними вони можуть бути у подібних ситуаціях) воліли б залишитися без вечері, аніж споживати такі іриски. Після підрахунків виявилося дев'ять цукерок. У Диґорі виникла чудова ідея: з'їсти по чотири іриски, а дев'яту — посадити, бо, як він сказав, "якщо зламана верхівка вуличного ліхтаря перетворилася на ліхтарне дерево, то чому б цьому цукеркові не перетворитись на цукеркове дерево?" Отож вони видлубали в дерні маленьку ямку і закопали там іриску. Потім з'їли свої цукерки, смокчучи їх так довго, як тільки могли. То була скромна їжа і навіть обсмоктування паперових обгорток не допомогло втамувати голод.

Полетун завершив свою розкішну вечерю і влігся на землю. Діти підійшли до нього і повсідалися обабіч, припавши до його теплого тіла. Кінь розпростер над ними крила і їм зробилося зовсім затишно. Коли на небо висипали яскраві зорі цього молодого світу, діти заходилися обговорювати всяку всячину: про те, як Диґорі сподівався добути щось для своєї мами, а натомість був посланий із цим дорученням, а потім укотре нагадували одне одному прикмети того місця, яке розшукувано, — блакитне озеро та пагорб зі садом на чубочку. Розмова вже добігала кінця, дрімота склеювала повіки, коли Поллі раптом стрепенулася:

— Чш-ш-ш!

Усі чимпильніш прислухались.

— Мабуть, то вітер у верховітті, — одразу зауважив Диґорі.

— Я не певен, — заперечив Полетун. — У будь-якому випадку — пильнуйте! Ось знову! В ім'я Аслана, там щось є.

Зчиняючи великий шум і гам, Полетун миттю зірвався на рівні ноги. Діти також повставали. Кінь почав гасати туди-сюди, він нюшив повітря й іржав. Діти навшпиньки скрадалися по галявині, оглядаючи кожен кущ та дерево. Вони були певні, що таки щось бачили. Поллі якусь мить була цілком переконана, що зауважила високу темну постать, яка безгучно і швидко віддалялась на захід. Проте вони нічого не знайшли. Полетун урешті-решт знову влігся на траву, а діти перевклалися (якщо це правильне слово) під його крильми й одразу позасинали. Полетун чатував найдовше: він пряв вухами, вслуховувався у темряву й іноді посіпував шкірою, неначеб його кусали ґедзі, — але зрештою теж заснув.

Розділ 13. Несподівана зустріч

— Прокидайся, Диґорі, прокидайся, Полетуне, — лунав голос Поллі. — Цукеркове дерево вже виросло. І ранок просто чарівний.

Ліс був прошитий нитками вранішніх променів, трава посивіла від роси, павутиння було геть як із срібла. Поряд пишалося дерево із бурим стовбуром, не вище за яблуню. Гілки його були білими, радше паперовими, а на них висіли маленькі брунатні плоди, схожі на фініки.

— Ур-р-а-а! — вигукнув Диґорі. — Але спершу я викупаюся.

Він рушив навпростець через квітучі хащі вниз до річки. Чи доводилось Вам колись купатись у гірській річці, яка піниться у дрібних водоспадиках, весело струменить по червоному, блакитному, жовтому камінню та мерехтить сонячними блискітками? Незгірш як на морі, а може, й ліпше. Після купання Диґорі, звісно, довелося одягатися на мокре тіло, але ж забава була того варта! Коли він повернувся, Поллі пішла і собі вмитись, а потім розповідала, як гарно поплавала, але нам відомо, що плавець з неї ніякий, тому найкраще, мабуть, було не ставити зайвих запитань. Полетун також спустився до річки, забрів на середину течії, щоб досхочу напитися, а потім талапав гриву у воді й іржав собі, пустуючи.

Поллі та Диґорі почали збирати врожай із цукеркового дерева. Плоди були геть казкові: не такі, як іриски, а м'якші та соковитіші і тільки трішки нагадували їх за смаком. Полетун також влаштував собі розкішний сніданок. Кінь таки скуштував цукеркового плода, і той навіть припав йому до смаку, але врешті Полетун визнав, що о тій порі ранку трава набагато смачніша. Потім, не без деяких труднощів, діти повилазили йому на спину і — розпочалася друга частина подорожі.

Було навіть цікавіше, ніж учора, почасти тому, що всі почувалися свіжими, а почасти тому, що за їхніми спинами сходило вранішнє сонце і все попереду, освітлене його промінням, виглядало гарнішим. Звідусіль здіймалися велетенські засніжені вершини. Долини, далеко внизу, сяяли усіма відтінками смарагду, а потічки, що збігали до річки з високих льодовиків, були такими блакитними, що складалось враження, немов летиш над велетенськими брилами коштовного каміння. Нашим мандрівникам хотілось, аби та подорож тривала чимдовше. Незабаром вони почали принюхуватись, запитуючи одне в одного: "Що це?" — "Ти

відчуваєш якийсь запах?" — "Звідки так пахне?" — бо їх огортав потужний, теплий і п'янкий аромат, наче від найніжніших на світі фруктів чи квітів.

— Він долітає з тієї долини, де озеро, — здогадався Полетун.

— Очевидно, — погодився Диґорі. — Погляньте, он там, на тому кінці озера, видно пагорб. Вода така синя!

— Це має бути наше Місце, — дійшли висновку всі троє.

Полетун широкими колами почав опускатися нижче і нижче. Крижані скелі здіймалися чимраз вище. Щомиті повітря робилося теплішим та солодшим — дітям ледь сльози на очі не набігли. Тепер Полетун ковзав на своїх велетенських, завмерлих, здавалося, крилах і готувався до приземлення. Зелений пагорб стрімко наближався. За мить, дещо незграбно, кінь торкнувся ногами крутого узгір'я. Діти скотилися і попадали у теплу духмяну траву На щастя, ніхто не зазнав жодних ушкоджень. Трішки засапані, вони позводилися на ноги.

Від місця, де опинилася наша компанія, до вершини залишилося ще три чверті шляху, і вони одразу подерлися на маківку. (Не знаю, чи подужав би Полетун це урвище без своїх крил. Завдяки їм він зберігав рівновагу, як орел, що вмощується на шпилястій скелі.) Верхівка пагорба була оточена високою стіною із зеленого дерну. Там, усередині, за стіною, росли дерева. Гілля звисало назовні: листочки були зелені, а коли ними грався вітер, то здавалися блакитно-срібними. Дістався до маківки, мандрівники обійшли зелену стіну геть довкола, доки надибали вхід — високу щирозлоту браму, міцно зачинену і звернену на схід.

Досі, гадаю, Полетун та Поллі сподівалися, що увійдуть до саду разом із Диґорі. Але тут ці сподівання розвіялися: ніколи ще вони не бачили такого таємничого місця. Воно було призначене тільки для вибраних — досить одного погляду, аби зрозуміти це. Тільки дурень міг плекати надію потрапити досередини, якщо його не було скеровано туди зі спеціальною місією. Диґорі одразу зметикував, що інші не зможуть увійти туди разом із ним, тож рушив далі сам.

Коли він підійшов упритул до брами, то побачив золоті та срібні літери, що були викарбувані на мій. Письмена повідомляли:

Увійди через злоту браму,

а як ні, то вертай назад.

Якщо зірвеш ти плід з цього саду,

не куштуй же його одразу —

іншим плід донеси без втрат.

Бо оті, хто його украдуть

чи пролізуть сюди через мур,

віднайдуть своє щастя, мабуть,

а разом із ним запопадуть

лише відчай сердечних мук.

"Не куштуй же його одразу, іншим плід донеси без втрат, — промовив сам до себе Диґорі. — Гаразд, ось так я і маю робити. Це означає, мабуть, що мені не слід тут нічого куштувати. Але я не розумію, до чого тут оце: "Увійди через злоту браму". Та ж хіба останній бевзь полізе через стіну, якщо можна увійти через браму! Але як вона відчиняється?"

Він поклав руку на ворота і вони легко відхилилися, відкриваючись досередини. Обидві стулки рухались на завісах без найменшого скреготу.

Тепер, коли він зміг зазирнути в саме осереддя таємниці, усе це здалося ще більше таємничим. Диґорі дуже повільно, урочисто ступив уперед, роззираючись навсібіч. У саду було надзвичайно тихо, не чути й шелесту листя. Навіть фонтан, що вигравав посеред саду, плюскотів ледь чутно. Звідусіль струмували чудові пахощі. Це було щасливе місце, але й дуже поважне.

Хлопець одразу впізнав потрібне дерево: воно росло в самому центрі саду і лиш на ньому висіли великі срібні яблука — такі променисті, що відкидали сяйво у найдальші закутки, куди навіть сонце не сягало. Диґорі рушив до яблуні, зірвав одне яблуко і поклав до нагрудної кишені свого норфолцького піджака. Проте він не втримався від спокуси оглянути і понюхати плід, перед тим як сховати.

Ох, ліпше би він цього не робив: зненацька хлопця охопила страхітлива спрага та голод і ним оволоділо пристрасне бажання скуштувати забороненого плоду. Диґорі похапцем сховав його до кишені, але ж довкола було повно інших плодів. Хіба це злочин, якщо він скуштує одне яблуко? Зрештою, подумав хлопець, ті письмена на брамі не обов'язково мали означати наказ. Вони могли бути тільки своєрідною порадою… а хто ними серйозно переймається? А навіть якщо це і справді

наказ, то хіба порушив би його хлопець, з'ївши одне яблуко? Він же не відмовляється виконати ту частину, що веліла: "Іншим плід донеси..."

Вагаючись, Диґорі підвів очі догори і глянув на верхівку дерева. Там, просто над хлопцем, на гілці вмостилася дивовижна птаха. Схоже було, що вона заснула, хоча, може, і не зовсім: крізь ледь помітну щілинку між повіками одне око все ж стежило за тим, що діється внизу. Птаха була більшою за орла, мала шафранові груди, голову увінчував яскраво-червоний гребінь, а хвіст вигравав багрянцем.

— І я ще раз пересвідчився, — казав згодом Диґорі, розповідаючи цю історію іншим, — що не можна втрачати пильності у таких чарівних місцях. Адже невідомо, хто чи що може за вами спостерігати.

Однак я впевнений, що Диґорі не зірвав би для себе яблука за жодних обставин. Такі правили, як "не вкради", мені здається, втовкмачувалися у хлопчачі голови в ті часи ліпше, ніж тепер. А втім, ніколи не можна бути у чомусь певним до кінця.

Диґорі саме повернувся, аби рушити назад до воріт, і затримався, щоб востаннє поглянути довкола. Та й закляк, мов громом уражений. Він був не сам! Там, за кілька ярдів од нього, стояла чаклунка! Вона якраз викинула геть, недогризок яблука, яким щойно ласувала. Дивно, але сік яблука був доволі темним і жахливою плямою розплився навколо її рота. Диґорі одразу здогадався, що чаклунка перелізла через мур. У цей момент хлопець почав усвідомлювати прихований зміст останніх рядків, у яких ішлося про сповнення найпотаємнішого бажання та про відчай і безнадію потому. Адже чаклунка виглядала дужчою і величнішою, ніж будь-коли, і навіть,

можна сказати, тріумфувала, проте обличчя її було крейдяно білим як у мерця.

Усі ці думки миттєво промайнули у голові Диґорі. Далі він узяв ноги на плечі і щодуху помчав до поріг. Та чаклунка метнулася за ним. Як тільки він вискочив назовні, брама сама по собі зачинилася. Це дало змогу хлопцеві відірватися від переслідування, але ненадовго. Поки він добігав до друзів і гукав до них: "Поллі, швидше! Полетуне, злітай!" — чаклунка чи то перелізла через стіну, чи то перестрибнула її і знову його наздоганяла.

— Ані руш, стій на місці, — вигукнув Диґорі, обернувшись обличчям до неї, — інакше ми всі зникнемо. Не підходь ні на крок.

— Дурний хлопче, — заговорила чаклунка, — чого втікаєш від мене? Я не завдам тобі шкоди. Якщо не спинишся і не вислухаєш мене тепер, то втратиш знання, які можуть зробити тебе щасливим на все твоє життя.

— Досить, я не бажаю слухати про це, — відповів Диґорі. Та він слухав.

— Я знаю, яке доручення ти повинен виконати, — продовжувала чаклунка, — бо то я була минулої ночі поряд із вами і чула всі ваші розмови. Ти зірвав плід із того саду. Він у твоїй кишені. І ти збираєшся, не скуштувавши, принести його левові? Щоб він з'їв його, щоб він його використав? О простота, о глупота! Та ти хоч здогадуєшся, що то за плід? Тоді я розповім тобі. Це яблуко молодості, яблуко життя! Я знаю, бо скуштувала його й одразу відчула у собі такі зміни, які говорять мені, що ніколи не постаріюся і не помру Покуштуй його, хлопче, покуштуй. І ми з тобою житимемо вічно, і будемо

королем та королевою всього цього світу… або твого, якщо забажаємо туди повернутися.

— Ні, дякую, — відповів Диґорі. — Не знаю, чи так уже схочеться мені нескінченного існування, коли всі, кого я люблю, вже повмирають. Ліпше проживу належне мені життя, помру і піду на небо.

— А як твоя мама, яку ти, кажеш, дуже любиш?

— Але нащо їй те яблуко? — запитав Диґорі.

— Ти що, вдаєш дурня чи не розумієш, що один-єдиний шматочок того яблука зцілить її? Воно у твоїй кишені. Ми тут самі, а лев далеко. Скористайся своєю магією і повертайся у свій світ. За хвилину ти вже будеш біля маминого ліжка і віддаси їй яблуко. За п'ять хвилин ти побачиш здоровий рум'янець на її обличчі. Вона скаже тобі, що біль полишив її. Потім скаже, що почувається ліпше. А далі засне міцним здоровим сном… Подумай про це. Кілька годин солодкого природного сну без болю, без снодійного. А наступного дня тільки й розмов буде про її чудесне зцілення. Незабаром вона цілком одужає. Все знову буде чудово! У твою домівку знову повернеться щастя! Ти будеш таким, як інші хлопчаки.

— О! — зсудомлено видихнув Диґорі і схопився рукою за голову. Хлопець розумів, що тепер перед ним постав найжахливіший вибір.

— Що зробив для тебе лев, що ти став його рабом? — не вгавала чаклунка. — І що він зможе заподіяти тобі, коли одразу втечеш у свій світ? А що подумала б твоя мама, якби знала, що ти міг звільнити її від болю і повернути назад до життя, міг урятувати від розриву серце свого бідолашного батька, але не

захотів… і все задля того, аби ви конати доручення дикого звіра, до якого тобі немає жодної справи, у геть невідомому світі?

— Я… я не думаю, що він дикий звір, — у хлопця пересохло в горлі. — Він… я не знаю…

— Та він навіть гірший, — наполягала чаклунка. — Поглянь, що він уже зробив із тобою, поглянь, яким безсердечним ти став. Таке діється з кожним, хто його слухає.. Жорстокий, безжалісний хлопчисько! Ти радше дозволиш матері померти, аніж…

— О, припиніть, — нещасним, захриплим голосом перебив Диґорі. — Ви що, думаєте, я не бачу? Але ж я… я обіцяв!

— Так, але ти не усвідомлював, що обіцяв. І ніхто тут не може стати тобі на заваді.

— Мама може, — відповів Диґорі, ледве вимовляючи слова. — Вона б так не вчинила… вона дуже суворо ставиться до виконання обіцянок… і до крадіжок… і до всіх таких речей. Вона б мені цього не радила, напевно… якби була тут.

— Але ж їй не конче знати, — дуже солодко заперечила чаклунка (годі навіть було подумати, що хтось із таким лихим обличчям міг так солодко говорити). — Ти міг би не розказувати їй, звідки у тебе це яблуко. І батькові не обов'язково знати. Ніхто у твоєму світі не мусить знати всієї історії. Та й, зрештою, можеш не брати зі собою назад оте мале дівчисько.

Ось тут чаклунка і припустилася своєї фатальної помилки. Бо, зрозуміло, Диґорі знав, що Поллі може вибратися звідси за

допомогою своїх перстенів так само легко, як і він за допомогою своїх. Але ж чаклунка про це не здогадувалась. І припущення, що він може покинути Поллі напризволяще, раптом виявило: все, про що говорила чаклунка, насправді було фальшивим і облесливим. Навіть попри усе страждання, голова Диґорі вмить просвітліла і він озвався інакше, набагато впевненіше:

— Послухайте, а звідки це все Вам відомо? З якого дива Ви раптом так ніжно полюбили мою маму? Що це, в біса, відбувається? Що за гру Ви провадите?

— Браво! Молодець, Диґу, — прошепотіла йому на вухо Поллі. — Не барись! Негайно тікаймо геть.

Упродовж усієї суперечки Поллі не наважувалася зронити і слова, адже це не її мама помирала.

— Давай, — сказав Диґорі, допомагаючи дівчинці вилізти на коня. Потім швиденько видряпався сам. Полетун розпростав крила.

— Забирайтеся звідси, телепні! — крикнула чаклунка. — Думай про мене, хлопче, коли лежатимеш старий та хворий, думай про мене, коли помиратимеш. Згадаєш, як знехтував шанс здобути вічну молодість, та іншого разу не буде.

Вони піднялись уже так високо, що майже не чули її. Чаклунка також не стала довго дивитись їм услід. Діти бачили, як вона спустилася з крутого пагорба і попрямувала на північ.

Їхня подорож сюди розпочалася нині рано-вранці, те, що відбулося в саду, багато часу не зайняло, отож і Полетун, і Поллі в один голос заявили, що легко доберуться назад до

Нарнії ще до настання ночі. Всю дорогу Диґорі мовчав, а друзі боялися його рухати. Він був дуже сумний і досі сумнівався, чи правильно вчинив. Проте кожного разу, коли він згадував осяйні сльози ув Асланових очах, упевненість поверталася до нього.

Увесь день Полетун летів рівно, невтомно працюючи крильми. Річка, що текла на схід, провадила його через гори, понад дикими лісистими пагорбами, далі понад величним водоспадом і донизу, донизу, туди, де в тіні могутнього бескида темніли ліси Нарнії. Полетун летів доти, доки небо за ним не залилося багрянцем призахідного сонця і не стало видно, що на березі річки зібралося багато створінь. Невдовзі він зміг серед них розгледіти Аслана. Полетун ковзнув донизу, розчепірим ноги склав крила і приземлився, продовжуючи бігти галопом. Тоді зупинився. Діти злізли з коня. Диґорі побачив, що всі звірі, гноми, сатири, німфи та інші створіння розступаються, звільняючи йому дорогу. Він підійшов просто до Аслана, подав йому яблуко і промовив:

— Я приніс Вам яблуко, яке Ви хотіли, сер.

Розділ 14. Садження дерева

— Молодець, — грімко проказав лев, аж земля стряслася. Диґорі знав, що всі нарнійці чули ці слона і що історія про нього буде передаватися від батька до сина в цьому новому світі сотні років, а можливо, і завжди. Проте йому не загрожувало відчуття марнославства, бо він узагалі не думав про це тепер, коли стояв перед Асланом. Хлопець виявив, що цього разу може дивитися левові просто у вічі. Диґорі забув про свої клопоти і почувався цілком задоволеним.

— Молодець, сину Адамів, — повторив іще раз Аслан. — Бо плід цей ти здобув у голоді, у спразі, у сльозах. І не хто інший, а ти своїми руками посадиш зерно Дерева, яке повинно стати захистом для Нарнії. Кинь яблуко біля річки, туди, де пухкіший ґрунт.

Диґорі вчинив за словами лева. Всі довкола принишкли. Від ріки долинув легкий сплеск, коли яблуко впало у багно.

— Добре, — промовив Аслан. — А тепер давайте продовжимо коронацію короля Нарнії Френка та Гелен, його королеви.

Діти щойно тепер зауважили подружню пару. Обоє були зодягнені у дивовижно гарні шати. З рамен спадали розкішні мантії. Королеву мантію ззаду підтримували чотири гноми, а королевину — чотири річкові русалки. Голови короля і королеви залишались неприкритими. Волосся Гелен вільно в'юнилося по плечах, і це їй вельми пасувало. Однак справжньою причиною їхньої докорінної зміни не були ані пишне волосся, ані пишні строї: нового виразу набули їхні обличчя, насамперед обличчя короля. Скидалося на те, що він відмився від усіх своїх негарних рис — різкості, хитрощів та задерикуватості, яких нахапався за час праці лондонським візником. Натомість усе помітніше проглядались відвага та доброта, що зав-жди були у ньому. Можливо, це був наслідок дії цілющого повітря молодого світу або розмови з Асланом, а може, і того й іншого.

— Слово честі, — прошепотів Полетун до Поллі, — мій старий господар змінився майже так само сильно, як і я! Ну, чим не справжній володар, га?

— Так, але не хухай мені на вухо, — відхилилась Поллі, — бо мені лоскітно.

— А зараз, — промовив Аслан, — хтось із вас нехай розплутає той полукіпок, який ви зробили з отих дерев, і поглянемо, що там таке.

Тепер Диґорі зауважив, що у чотирьох дерев, які росли поряд, гілки були чи то зв'язані докупи, чи, може, просто крони переплелися між собою так, що утворилась халабуда, подібна на клітку. Два слони хоботами та кілька гномів зі сокирками дуже швидко зарадили справі. Всередині виявилося три речі: по-перше, молоде деревце, яке, здавалося, було зроблене зі золота, по-друге, ще одне деревце, на вигляд срібне, а третім там виявився гідний жалю суб'єкт у забрьоханій одежі, який, скулившись, сидів між тими деревцями.

— О Господи! — прошепотів Диґорі. — Дядько Ендрю!

Щоб пояснити все це, ми повинні трохи вернутися назад. Звірі, як собі пригадуєте, спробували були посадити та підлити дядька Ендрю. Коли підливання привело його до тями, він виявив, що промок до нитки, вкопаний вище колін у землю (яка, до того ж, швидко перетворилась на багно) та оточений такою силою диких звірів, яка не снилася йому за всеньке життя. Тому не дивно, що він почав пронизливо верещати та завивати. Це було навіть незле, бо остаточно переконало кожного (навіть кабана), що мають справу із живою істотою. Звірі, звісно, відкопали дядька, але його штани мали після того вигляд просто безнадійний Як тільки ноги звільнилися, він спробував було накивати п'ятами, але тієї ж миті хобот слона гнучкою петлею обхопив його і повернув назад. Тепер усі розуміли, що дядька Ендрю необхідно десь надійно сховати, аж доки в Аслана з'явиться нагода підійти, подивитися і сказати, що з ним робити. Ось тому вони злагодили навколо

нього таку собі клітку. Потім намагалися запропонувати йому все, що, на їхню думку, він міг би їсти. Віслюк вирвав величезний оберемок будяків і запхав його до середини, та дядько Ендрю, вочевидь, не звернув на нього жодної уваги. Білки обстрілювали його залпами горіхів, але він тільки прикривав голову руками і намагався ухилитись од них. Деякі пташки літали туди-сюди, старанно кидаючи йому хробаків. Та особливо прихильним до дядька Ендрю був ведмідь: пообіді він надибав гніздо диких бджіл. Замість того, щоб поласувати самому (а він дуже це любив), вельмишановний вуйко приніс його дядькові Ендрю. Та скінчилася ця затія дуже невдало: ведмідь проштовхнув липку масу згори поміж гілля і вона, на превеликий жаль, чвакнула просто на обличчя дядька Ендрю, а там іще були бджоли! Ведмідь навіть не зауважив, як випали стільники, відтак не міг уторопати, чому дядько Ендрю шарпнувся вбік, послизнувся і гепнув на землю. Дядькові й тут не поталанило, бо приземлився він на оберемку будяків. "Принаймні, — зауважив кабан, — чимало меду таки потрапило цій істоті до рота, а саме цього ми й хотіли". Звірі щиро прагнули якнайніжніше догодити своєму пестунчикові і сподівалися, що Аслан дозволить їм залишити його собі. Найкмітливіші з них були тепер цілком переконані, що звуки, які видавав його рот, мали своє значення. Звірі нарекли дядька Ендрю ймення Бренді, бо саме це слово він уживав найчастіше.

Врешті-решт, їм довелося залишити його самого там ночувати. Весь той день Аслан був зайнятий, даючи поради новим королю та королеві та полагоджуючи інші важливі справи. Він не міг навідатися до бідного старого Бренді. А що горіхами, грушками, яблуками та бананами дядька Ендрю закидали доволі щедро, то влаштував він собі непогану вечерю, хоча, звісно, годі було стверджувати, що нічка, яку він ото провів, була приємною.

— Виведіть цю істоту звідти, — сказав Аслан. Один слон підняв дядька Ендрю хоботом і поставив до Аслано-вих ніг. Старий був занадто переляканий, щоб рухатися.

— Будьте такий ласкавий, Аслане, — попрохала Поллі, — не могли б Ви йому сказати щось таке, щоб він перестав боятися? А згодом ще щось, що перешкодило б його поверненню сюди знову.

— Ти гадаєш, він захоче повернутися сюди? — запитав Аслан.

— Аслане, — відповіла Поллі, — він може послати ще когось. Він був таким збудженим, коли побачив, як уламок вуличного ліхтаря виростав у ліхтарне дерево, що подумав собі…

— Він уявляв собі великі дурниці, діти, — зупинив Аслан Поллі. — Цей світ вибухнув життям за ці декілька днів тому, що пісня, якою я його покликав до життя, все ще бринить у повітрі та стрясає землю. Проте це триватиме не дуже довго. Але я не можу розповісти цього старому грішникові, ані не можу його чимсь потішити. Він із власної волі зробився нездатним розуміти мій голос. Коли я звертаюся до нього, він чує лише вуркіт та рик. О сини Адамові, як майстерно ви захищаєте себе від усього, що може зробити вас добрими! Проте я зроблю йому подарунок, саме такий, який він іще здатний прийняти. — Лев дещо засмучено нахилив свою велику голову і хухнув у нажахане обличчя чорнокнижника. — Спи, — сказав Аслан, — спи і звільнись на декілька годин від усіх мук і жахів, яких ти сам на себе накликав.

Дядько Ендрю одразу заплющив очі, скрутився калачиком і вмиротворено засопів.

— Перенесіть його далі і покладіть на землю, — промовив Аслан. — Гаразд. А тепер, гноми, покажіть-но своє ковальське ремесло. Побачимо, як ви викуєте корони для вашого короля та вашої королеви.

Незліченне плем'я гномів рушило просто до золотого дерева. Діти не встигли й оком змигнути, як всі до одного листочки були обірвані, а попри них іще й деякі гілки. І тоді діти змогли переконатися, що дерево не тільки здавалося золотим, а насправді було із чистого м'якого золота. Воно піднялось догори з того місця, куди впали соверени з кишені дядька Ендрю, коли слониха поставила його на голову У такий же спосіб із півкрон виросло й срібне дерево. Немов із повітря звідкілясь узялися оберемки хмизу для багаття, маленьке ковадло, молоточки, обценьки та ковальські міхи. Наступної миті (ох, як ті гноми любили свою роботу!) вже палахкотів вогонь, гуділи міхи, золото плавилося, молоточки дзвеніли. Два кроти, яких Аслан зі самого ранку послав із дорученням і яке вони з великим задоволенням виконали, висипали перед ним купку найгарніших коштовних каменів. Під умілими пальцями маленьких коваликів обидві корони набували своїх форм. Це не були потворні, важкі макітри сучасних європейських корон — це були легкі, вишукані, пречудових обрисів вінці, що їх справді можна носити, а одягнувши — прегарно виглядати. Корона короля була всипана рубінами, а королеви — смарагдами.

Коли корони охололи в річці, Аслан наказав Френкові та Гелен приклякнути перед ним на коліна. Потому він поклав вінці на їхні голови. А тоді промовив:

— Підведіться, королю та королево Нарнії, батьку та мати багатьох королів, які будуть у Нарнії, на Островах та у Верхоландії. Будьте справедливими, милосердними та відважними. Благословення моє на вас.

Усі довкола загукали "слава!", загавкали, заіржали, затрубіли, залопотіли крильми. Королівська пара стояла, виглядаючи дуже урочисто і трішки зніяковіло, а втім, була ще шляхетніша у цьому замішанні. І в той час, коли Диґорі продовжував у захваті вигукувати "слава", він почув поряд зі собою глибокий голос Аслана:

— Погляньте!

Веселе товариство разом повернуло голови і всі затамували подих від зачудування і захвату. Недалечко височіло дерево, якого вочевидь тут раніше не було. Воно виросло так швидко і так безшумно, як прапор, який ковзає догори по флагштоці. І сталося це тоді, коли всі були поглинуті коронацією. Розложисте гілля дерева, здавалося, відкидало радше світло, аніж тінь, а срібні яблука виглядали як зорі з-під кожного листочка. Пахощі, що струменіли від нього, примусили забитися серця у кожного з присутніх навіть більше, ніж його вигляд. У ту мить ніхто не думав ні про що інше.

— Сину Адамів, — промовив лев, — ти гарно засіяв. А вашою першою турботою, нарнійці, нехай буде охороняти це Дерево, бо воно — ваш Щит. Чаклунка, про яку я вам говорив, утекла на Північ. Вона житиме там, набуватиме сили у чорній Магії. Але доки дерево буятиме цвітом, чаклунка не повернеться в Нарнію. Вона не насмілиться наблизитися до Дерева й на сотню миль, бо ці пахощі, які є радістю, життям і здоров'ям для кожного з вас, для неї обернуться у смерть, жахіття та відчай.

Усі з благоговінням дивилися на Дерево, коли Аслан зненацька рвучко повернув голову (його грива при цьому заяріла золотими лелітками світла) і пильно подивився своїми великими очима на дітей.

— Що таке, діти? — запитав він їх, коли вони саме збуджено перешіптувалися та підштовхували одне одного.

— О Аслане, сер, — густо зашарівніись, сказав Диґорі, — я забув сказати Вам: чаклунка з'їла одне яблуко з того дерева.

Він не сказав усього, що думав, Поллі далі розповіла це замість нього, бо Диґорі завжди більше, ніж дівчинка, побоювався виглядати по-дурному.

— Ми собі так думаємо, Аслане, — промовила Поллі, — що тут мусить бути якась помилка, бо вона насправді не боялася запаху тих яблук.

— Чому ти так думаєш, донько Євина? — запитав лев.

— Тому, що вона з'їла одне.

— Дитино, — заспокоїв її Аслан, — через це тепер усе стало жахіттям для неї. Таке трапляється з тими, хто їсть плоди невчасно і здобуває їх неправедним шляхом. Плід добрий, а проте вони завжди відчуватимуть до нього відразу.

— О, я розумію, — сказала Поллі. — Гадаю, через те, що яблуко вона здобула нечесно, воно не подіє, тобто не бачити їй вічної молодості, правда?

— На жаль, подіє, — заперечно похитуючи головою, мовив Аслан. — Речі завжди діють згідно зі своєю природою. Вона сповнила своє потаємне бажання і тепер володіє незламною силою. Їй, немов богині, належать нескінченні дні. Але коли у тебе зле серце, нескінченні дні є лише нескінченним нещастям, і чаклунка вже починає це розуміти. Так, звичайно вони отримують те, що хочуть, але ніхто з них потім не тішиться.

— Я… я сам ледь не з'їв одне яблуко, Аслане, — при-знався Диґорі. — Це вплинуло б і на мене?

— Так, дитино, — відповів Аслан, — бо плід завжди діє… він повинен діяти. Та він не зробить щасливим того, хто зірве його з власного бажання. Якби будь-який нарнієць, непрошений, украв яблуко і посадив його тут для захисту Нарнії, воно би діяло на Нарнію, але Нарнія перетворилась б на іншу державу: на сильну та жорстоку імперію на зразок Черну. Маю на увазі, це була б недобра земля. А чаклунка спокушала тебе зробити інший вибір, правда?

— Так, Аслане. Вона радила мені забрати яблуко зі собою додому для мами.

— Розумієш, — продовжував Аслан, — воно би вилікувало її, але не для твоєї чи її радості. Настав би день, коли вона — або ви обоє — озирнувшись назад, зрозуміли б, що краще було померти у тій хворобі.

Диґорі мовчав, бо сльози душили його: він уже відмовився від будь-яких сподівань урятувати маму Але він також знав, що леву відоме майбутнє і що може трапитись щось жахливіше, ніж утрата коханої людини. Та лев знову заговорив:

— Ось що трапилось би, дитино, через украдене яблуко. А тепер усе інакше. Те, що я дам тобі зараз, принесе радість. У твоєму світі воно не дасть безсмертя, але принесе зцілення. Іди, зірви яблуко з Дерева для неї.

Ще добру хвилину Диґорі нічого не тямив. Йому здалося, що увесь світ вивернувся навиворіт і перекинувся. А потім, мов уві сні, він попрямував до дерева, а король із королевою кричали йому навздогін "слава!" і всі створіння радісно вітали

його. Він зірвав яблуко і поклав до кишені. Потім обернувся до Аслана:

— Будь ласка, — попрохав він, — можна нам тепер повернутися додому?

Хлопець навіть забув сказати "дякую", проте мав це на увазі, й Аслан зрозумів його.

Розділ 15. Кінець цієї історії та початок усіх інших

— Тобі не знадобляться перстені, коли я з тобою, — пролунав голос Аслана.

Діти закліпали очима і перезирнулися. Вони знову опинилися у Лісі поміж Світами. Дядько Ендрю лежав, похропуючи, на траві. Аслан стояв порад із ними.

— Підійдіть, — мовив далі Аслан, — вам уже час повертатися додому Проте спершу поговоримо ще про дві речі: попередження та наказ. Погляньте сюди, дітки.

Вони озирнулися і побачили невеличку заглибину у траві, вже зарослу травою, теплу і суху.

— Коли ви востаннє були тут, — сказав Аслан, — ця заглибина була калюжею, і коли ви стрибнули у неї, то опинилися у світі, де вмираюче сонце освітлювало руїни Черну. Тепер тут немає калюжі. Той світ загинув, ніби його ніколи не існувало. Нехай рід Адама і Єви прийме попередження.

— Так, Аслане, — разом відповіли діти. А Поллі додала:

— Але ж ми не є такі погані, як той світ, правда, Аслане?

— Ще ні, донько Єви, — відповів він і продовжив. — Але ви стаєте щораз більше схожими на нього. Немає певності, що якийсь безумець із вашого роду не добереться до таємниці, такої ж жахливої, як Руйнівне Слово, і не використає її для знищення всього живого. І швидко, дуже швидко, перш ніж ви постарієте, великі народи вашого світу підпадуть під правління тиранів, які турбуватимуться про радість, справедливість та милосердя не більше, ніж імператриця Джейдіс. Хай стережеться ваш світ. Це попередження. А тепер — наказ: якнайшвидше відберіть у цього дядька чарівні перстені і сховайте їх так, аби ніхто більше не зміг ними скористатися.

Діти уважно дивилися на лева, коли він промовляв ці слова. І вмить усе його обличчя (діти ніколи так і не змогли пояснити докладно, як це сталося) стало схожим на розбурхане море золота, серед якого вони собі пливли. Довкола них та над ними розливалася дивовижна насолода й сила, а далі почала проникати у них, і вони відчули, що ніколи раніше не були такими справді щасливими, мудрими і добрими, ба навіть живими та свідомими. Спогади про цю мить залишилися з ними на все життя, і якщо часом ставало сумно або страшно, або ж їх торкалося зло, вони згадували оцю золоту доброту, і відчуття, що вона десь тут, зовсім поруч, за рогом або за дверима, приводило їх до тями і наповнювало глибокою впевненістю, що все буде гаразд. Наступної хвилі всі троє (дядько Ендрю нарешті пробудився) провалилися у гамір, спекоту та розмаїті запахи Лондона.

Вони стояли на бруківці перед вхідними дверима будинку Кеттерлі і, якщо не згадувати чаклунки, коня та візника, все було таким самим, яким вони його покинули: вуличний ліхтар без верхівки, уламки кеба і натовп. Народ усе ще жваво

обговорював недавні події. Люди схилилися над поліціянтом і повідомляли:

— Він приходить до тями.

— Як почуваєшся, старий?

— "Швидка" за секунду буде тут.

"Ти ба! — подумав Диґорі. — Бачу, що вся пригода не зайняла і хвилини".

Велика група людей несамовито розшукувала Джейдіс та коня. Ніхто не звертав уваги на дітей, бо ніхто й не бачив, як вони зникли і повернулися сюди. А дядька Ендрю у тому лахмітті та з перемащеною медом фізіономією було важко впізнати. На щастя, зовнішні двері були відчинені, а служниця стояла на порозі і великими очима спостерігала за веремією (оце ж бо день випав дівчині!), тож діти без труднощів та зайвої метушні запхали дядька Ендрю в дім ще до того, як хтось устиг поставити бодай якесь питання.

Дядько Ендрю випередив їх і рвучко гайнув по сходах угору. Діти спочатку дуже злякалися, бо думали, що він жене на своє горище, аби сховати ті чарівні перстені, які у нього залишилися. Та хвилювалися вони безпідставно: все, про що він мріяв, — це була пляшка у його шафі. Пан Ендрю одразу зник у своїй спальні і замкнув за собою двері. Невдовзі вийшов перебраний у домашній халат і попрямував у ванну.

— Можеш забрати решту перстенів, Поллі? — запитав Диґорі. — Я хочу піти до мами.

— Гаразд. Побачимось пізніше, — відповіла Поллі і потупотіла на горище.

Диґорі постояв хвильку, щоб заспокоїтись, а потім тихенько зайшов до маминої кімнати. Мама лежала там такою, якою він бачив її стільки разів, обкладена подушками, з вимученим блідим обличчям, від одного погляду на яке можна було розплакатися. Диґорі вийняв із кишені Яблуко Життя.

І подібно як чаклунка Джейдіс виглядала інакше, опинившись у нашому світі замість її власного, так і яблуко з того гірського саду змінилося. Звісно, у спальні були всі кольори: стьобана ковдра на ліжку, шпалери на стіні, сонячні промені, що падали з вікна, і мила мамина ніжно-синя домашня камізелька. Але як тільки Диґорі вийняв яблуко з кишені, всі барви на цих та інших речах наче вилиняли. Усе, навіть сонячне світло, здавалося збляклим та бруднуватим. Яблуко яріло і відкидало дивовижні лелітки на стелю. Ніщо у кімнаті більше не вартувало уваги, ба й не хотілося дивитися ні на що інше. А ще ж молодильне яблучко було таке запахуще, ніби вікно кімнати розчахнули просто у небеса.

— О любий, як гарно, — промовила мама до Диґорі.

— З'їж це, будь ласка, прошу тебе, — попросив хлопець.

— Я не знаю, що скаже лікар, — відповіла мама, — але, відчуваю, зможу.

Диґорі обчистив яблуко від шкірки, розрізав і шматочок за шматочком подав мамі. Навіть іще не доївши, вона усміхнулася, відкинула голову на подушку і заснула справжнім, природним, солодким сном без жодних гидких пігулок. Диґорі знав, що цей сон був тим, чого вона найбільше потребувала. Хлопець був

певен: уже тепер її обличчя трішки змінилося. Він нахилився, тихесенько поцілував її і навшпиньках вийшов із кімнати, забравши зі собою недогризок яблука. Серце у хлопця схвильовано билося. До кінця дня, блукаючи очима по речах навколо нього, що вражали своєю звичністю і буденністю, Диґорі не смів плекати надію на ліпше, але коли він пригадував лице Аслана, вона таки з'являлась.

Того вечора Диґорі закопав недогризок яблука у садку за будинком.

Наступного ранку, коли лікар прийшов, аби провести звичний огляд, Диґорі аж перехилився через поруччя сходів, щоб його послухати. І він почув, як лікар вийшов з кімнати разом із тітонькою Летті, кажучи:

— Пані Кеттерлі, це просто унікальний випадок за всю мою медичну практику. Це… це як чудо. Я наразі нічого не говорив би хлопчикові: не варто породжувати марних сподівань. Проте, на мою думку… — а далі його голос перейшов у неясний шепіт.

Пообіді Диґорі вибіг у садок і свистом подав умовне гасло Поллі — вони не бачились від учора.

— Як успіхи? — спитала Поллі, заглядаючи через паркан. — Я маю на увазі твою маму.

— Сподіваюся… думаю, все йде до ліпшого, — відповів Диґорі. — Але якщо ти не проти, зараз я б не говорив про це. А що з перстенями?

— Я забрала всі, — мовила Поллі, — все гаразд. Бачиш, я зараз у рукавицях. Давай закопаємо перстені.

— Так, давай. Я позначив місце, де закопав учора качан від яблука.

Поллі перелізла через паркан і вони обоє пішли туди. Але виявилося, що не було потреби лишати позначку: там уже щось росло. Над ґрунтом це щось уже зіп'ялось досить височенько, хоча росло не так швидко, як дерева у Нарнії. Діти взяли невеличку лопатку і закопали всі чарівні перстені навколо дерева.

Десь через тиждень після цієї події стало цілком очевидно, що мама Диґорі одужує. Ще за два тижні вона вже сиділа у садку. А за місяць весь будинок набув цілком іншого вигляду. Тітонька Летті зробила все, як подобалося мамі: вікна були розчинені, похмурі фіранки стягли з вікон геть — і кімнати повеселішали. Всюди стояли оберемки свіжих квітів, їжа готувалась із найкращих продуктів. Знову зазвучало старе піаніно, а мама знову почала співати і бавитися із Диґорі та Поллі у такі ігри, що тітонька Летті якось сказала:

— Кажу тобі, Мейбл, що ти — найбільша дитина з-поміж вас трьох.

Коли справи йдуть погано, нерідко Ви зауважуєте, що за якийсь час стає ще гірше. Та коли справи раптом починають іти на лад, то часто стає все ліпше й ліпше. Десь за шість тижнів цього чудового життя прийшов довгий лист від тата Диґорі з Індії, який містив у собі найкращі новини. Старий двоюрідний дід Керк помер, а це означало, що тепер тато став дуже заможним. Тато готувався подати у відставку і назавжди повернутися з Індії додому. І величезний будинок на селі, про який Диґорі чув усе своє життя, але ніколи не бачив, тепер переходив до них — разом із колекцією крицевих лицарських обладунків та зброї, із конюшнею, псарнею, парком, річкою, теплицями, виноградниками, з лісами та горами за ним. Отож

Диґорі почувався таким же впевненим, як і Ви, що у всіх них починається щасливе життя. Але Вам, мабуть, кортить дізнатися ще про деякі речі? Поллі та Диґорі назавжди залишилися великими друзями, і дівчинка приїздила до нього гостювати у їхній чудовий будинок майже на кожні свята. А там вона навчилася і їздити верхи, і плавати, і пити молоко, і пекти, і дряпатися по деревах.

У Нарнії звірі проживали у великому мирі та радості, і ніхто — ні чаклунка, ні інші вороги — не завдали біди цій радісній землі впродовж сотень літ. Король Френк та королева Гелен, а також їхні діти щасливо жили у Нарнії, Їхній другий син став королем Верхоландії. Хлопці одружувалися з німфами, а дівчата — з лісовими та річковими богами. Ліхтар, який чаклунка, сама того не знаючи, посадила, світив день і ніч у лісі Нарнії, отож місце, де він виріс, назвали Ліхтарною Пущею. Коли ж сотні років по тому інша дитина з нашого світу потрапила в Нарнію серед снігової ночі, той самісінький ліхтар зустрів її привітним сяйвом. А ця пригода, до речі, була пов'язана з іншою, про яку я Вам зараз оповім.

Було це так. Прутик від яблука, яке Диґорі посадив у садку за будинком, виріс у чудове дерево. Виростаючи на ґрунті нашого світу, де не було Асланової пісні і молодого повітря Нарнії, воно не приносило плодів, які б могли зцілити вмирущу жінку, як це сталося з мамою Диґорі, а проте рясно родило яблука набагато ліпші, ніж будь-які інші сорти в Англії, і були вони дуже корисні для всіх, хоч зовсім не чудодійні. Та серцевиною, соками дерево ніколи не забувало свого предка з Нарнії, від якого воно походило. Часом, у безвітряну погоду, воно якось дивно похитувалось — мабуть, це відбувалося тоді, коли в Нарнії гули пронизливі вітри, й англійське дерево трепетало, бо в цю мить нарнійське дерево гнулося та хиталося від сильного південно-західного штормового вітру. Як виявилося пізніше, цілком можливо, що в його деревині

пульсувала магія. Коли Диґорі досягнув зрілого віку і став видатним ученим, професором та відомим у свій час мандрівником, старий будинок Кеттерлі перейшов до нього. Тоді всією Південною Англією пронісся шторм страшної сили, який і повалив дерево. Диґорі не зміг його відживити, тому порізав на дрова, а з решти змайстрував шафу для одягу, яку перевіз у той великий будинок на селі. І хоча не він, то хтось інший таки відкрив для себе чудодійні властивості шафи. Це було початком усіх теперішніх та прийдешніх відносин поміж Нарнією і нашим світом, про які Ви зможете дізнатися з інших книжок.

Коли Диґорі та його домочадці переїхали жити у великий сільський будинок, то взяли дядька Ендрю до себе. Тато Диґорі при цьому сказав:

— Ми повинні оберігати старого від зла. Та й, врешті, це несправедливо, що бідолашна Летті має утримувати його до останніх днів.

Ніколи більше у своєму житті дядько Ендрю не пробував займатися Магією. Він засвоїв урок і на старість виправився, у кожному разі, вже не був таким самозакоханим дідуганом, як колись. Але й далі полюбляв потягти когось із гостей, запровадити у більярдну і розповісти історію про таємничу леді, чужоземку королівської крові, з якою він гасав по Лондону.

— Диявольський у неї темперамент, — бувало говорив він. — Але вона таки з біса гарна жінка, пане, з біса гарна жінка.